PRIMORSKI DNEVNIK

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE SLOVENSKEGA NARODA ZA TRŽAŠKO OZEMLJE

Leto VI - Štev. 228 (1619) Poštnina plačana v gotovini Spedizione in abbon. post. I. gr. — TRST, sreda 11. oktobra 1950 — Danes 6 strani - Cena 20 lir

OB TRIDESETLETNICI KRIVIČNEGA KOROŠKEGA PLEBISCITA

Naj živi borba koroških Slovencev!

Pismo glavnega odbora OF Slovenije koroškim Slovencem - Protestno zborovanje v Ljubljani

LJUBLJANA, 10. — Včeraj je bila pod vodstvom predsednika tov. Josipa Vidmarja izredna seja izvršilnega odbora OF Slovenije. Izvršilni odbor je razpravljal o poročilu zamejske komisije v zvezi s proslavljanjem tridesete obletnice koroškega plebiscita, ki so jo pripravile avstrijske oblasti v Celovcu, ter o položaju koroških Slovencev. V zvezi s tem so bili sprejeti potrebni ukrepi.

Danes popoldne je bilo v veliki Unionski dvorani protestno zborovanje ob priliki tridesetletnice koroškega plebiscita. Prebivalstvo je z množično udeležbo pokazalo svojo povezanost s pravično borbo koroških Slovencev.

Glavni odbor OF Slovenije pa je poslal koroškim Slovencem sledeče pismo:

Glavni odbor Osvobodilne fronte Slovenije pozdravlja s svojega zasedanja Vas, koroške Slovence, v trenutku, ko tridesetletnico plebiscita izrabljajo kot povod za proslavljanje zgodovinskih krivic, pod katerimi ste trpeli in še trpite in za razpihovanje nacionalnega šovinizma.

Slovenski narod gleda in bo vedno gledal v Koroški zibelko slovenstva. Koroška je dala Slovencem prvi pisani dokument v njihovem jeziku, dala jim je vrsto ustvarjalcev njihove kulture. Celovec je bil še sredi preteklega stoletja kulturno središče Slovencev. Vse socialno in nacionalno zatiranje po tujih fevdalcih, kapitalistih in državni oblasti ni moglo zlomiti koroških Slovencev. Plebiscita, ki je velikonemškim krogom Avstrije omogočil izrabljati ekonomsko, socialno in politično premoč, pridobljeno pod avstro-ogrsko monarhijo, ki je odrekala koroškim Slovencem vse nacionalne pravice, plebiscita, ki je omogočil formalno uzakonitev tega velikonemškega nasilja, slovenski narod, drugi jugoslovanski narodi in ves pravično in demokratično čuteči svet ne more nikdar priznati kot pravilno reševanje nacionalnega vprašanja na Koroškem. Priznali ga niste niti Vi koroški Slovenci sami, ki ste nadaljevali svojo borbo in v drugi svetovni vojni, ko ste se edini v Avstriji z orožjem v roki uprli fašističnemu nasilju, dokumentirali svojo voljo z žrtvami, ki jih slovenski narod in drugi jugoslovanski narodi ne bodo nikdar pozabili. Vi ne klonite niti danes, ko ste znova postali žrtev računov velesil, ki so našli svoj vrh v pariškem mešetarjenju vodstva Sovjetske zveze, ki za dolarje prodaja naše življenjske narodne interese.

Osvobodilna fronta slovenskega naroda budno spremlja Vašo borbo. Zato odločno obsojamo zapostavljanje, ki ste mu izpostavljeni v politiki, gospodarstvu in kulturi. Dejstva, da se morate še danes boriti za minimalne pravice slovenskega jezika v šoli, da nimate niti ene slovenske ljudske, srednje ali strokovne šole, da slovenski jezik ni priznan v javnem življenju kot enakopraven, da Vam še ni bilo v celoti vrnjeno Vaše v dobi nacizma oropano ljudsko premoženje, dokumentira Vaš neenakopraven položaj. Razpihovanje šovinizma, ponovno pojavljanje znanih nacističnih zatiralcev Slovencev in proslavljanje 10. oktobra, ki je bil tako v avstrijski republiki kot v dobi nacizma dan praznovanja šovinističnega nasilja, so znaki, ki navdajajo s skrbjo nas kakor Vas.

Vaša borba je tuja vsakemu šovinizmu. Že v času osvobodilne borbe proti nacizmu ste si prizadevali, da bi utrli pot za sodelovanje slovenskih in jugoslovanskih ljudskih množic z avstrijskimi ljudskimi množicami. Tudi danes družite socialno in nacionalno borbo za svoje pravice s prizadevanjem, razširiti med avstrijskim ljudstvom razumevanje zanje in najti pot za sodelovanje z njimi. Vaša nacionalna borba in Vaše prizadevanje za sodelovanje z avstrijskim narodom na načelu, naj se vsakemu narodu priznajo njegove pravice, predstavlja sestavni del borbe za mir v svetu, kakor jo vodijo jugoslovanski narodi s socialistično izgradnjo v Federativni ljudski republiki Jugoslaviji in z borbo za enakopravne odnose med malimi in velikimi narodi. Svetli cilji nacionalne svobode in sodelovanja med svobodnimi in enakopravnimi narodi naj Vas vodijo v vaši hudi borbi! Ustvarjajte enotno fronto vseh koroških Slovencev v borbi za svoje nacionalne pravice! Ves slovenski narod in vsi jugoslovanski narodi bodo v tej Vaši hudi borbi ob Vaši strani vedno in z vsemi svojimi silami.

Vaša odločna borba za enakopravnost z avstrijskim narodom — za priznanje nacionalnih pravic — ki bo izbojevana skupaj z avstrijskimi demokratičnimi množicami, že prispeva in bo tudi v bodoče prispevala k utrjevanju miru v tem delu Evrope. Z vsestransko podporo te borbe si bodo jugoslovanski narodi in avstrijski narod ustvarjali potrebno podlago za dobre sosedske odnose.

Naj živi borba koroških Slovencev!

Gruberjeve izjave o avstrijski mirovni pogodbi

WASHINGTON, 10. — Avstrijski zunanji minister Karl Gruber je danes izjavil, da se bo morala Avstrija verjetno obrniti na OZN, če bo hotela doseči mirovno pogodbo. Minister je dejal, da je SZ zakasnila sklenitev mirovne pogodbe z Avstrijo s celo vrsto izgovorov. Ker se lahko zgodi, da bodo propadli vsi diplomatski poskusi, je nadaljeval Gruber, bomo v tem primeru morali pozvati OZN, naj nam pomaga.

Gruber je napadel avstrijsko KP, češ da je pred nekaj dnevi skušala izkoristiti gospodarske težkoče in organizirati splošno stavko ter izzvati upor proti državnim ustanovam. Gruber je dodal, da je pri tem avstrijska KP dobila neposredno pomoč od sovjetskih oblasti v Vzhodni Avstriji.

CHATELLERAULT, 10. — Delegacija predstavnikov jugoslovanskih železnic, ki jo vodi inž. Momčilo Ivanovič, je prišla v Francijo, da si ogleda tamkašnje železniško omrežje. Včeraj si je ogledala obnavljanje prog v Saint Ustre pri Chatelleraultu in je nato odpotovala v Pariz.

Maršal Tito sprejel izraelske sindikaliste

BEOGRAD, 10. — Maršal Tito je danes sprejel nekatere predstavnike izraelskih sindikatov, ki se mudijo v Jugoslaviji že nekaj dni kot gostje Centralnega komiteja jugoslovanskih sindikatov.

Gostje so se dolgo razgovarjali z maršalom Titom. Prisoten je bil predstavnik jugoslovanskih sindikatov Milan Slani.

Mladinska delegacija Slovencev iz Italije prispela v Beograd

BEOGRAD, 10. — Danes je prispela v Beograd mladinska delegacija Slovencev v Italiji. Mladinska delegacija bo ostala v Jugoslaviji teden dni. Med tem časom bo obiskala Zagreb, Beograd in Ljubljano.

Bebler za podaljšanje mandata sedanjemu tajniku OZN Trygve Lieu

LAKE SUCCESS, 10. — Varnostni svet se je sinoči sestal na neuradni seji ter razpravljal o vprašanju izvolitve novega glavnega tajnika OZN, ker 10. februarja 1951 poteče mandat sedanjemu tajniku Trygve Lieu. Sprejet ni bil noben sklep. Predlagano ni bilo nobeno ime, pač pa so razpravljali samo o vprašanju postopka.

Domnevajo, da bodo zahodni delegatje predlagali, naj Varnostni svet ne stavi nobenega priporočila, pač pa naj prepusti odločitev skupščini, kjer ne bi bilo mogoče postaviti veta. Skupščina bi lahko podaljšala mandat za dve ali tri leta sedanjemu tajniku.

Sovjetski delegat Malik pa je potrditvi ali podaljšanju man data sedanjemu tajniku ugovarjal. Dejal je, da njegovi ugovori niso naperjeni proti osebi Trygve Liea, pač pa bolj proti načelu podaljšanja mandata.

Jugoslovanski delegat Bebler pa se je izrekel za podaljšanje mandata za dve ali tri leta sedanjemu tajniku.

Kitajski nacionalistični delegat je predlagal, naj bi upoštevali kandidaturo bivšega predsednika skupščine, in domneva, se, da je mislil filipinskega delegata Romula.

V Lake Successu domnevajo, da namerava Sovjetska zveza predložiti za kandidata kako osebnost iz Srednje Evrope.

Po Hoffmanovem odhodu iz Rima

RIM, 10. — Bivši upravnik ECA Paul Hoffman je zapustil Rim in z letalom odpotoval v Atene in Ankaro.

Sedaj, ko je odpotoval Hoffman, poročajo, da bodo na «željo italijanske vlade in v okviru programa tehnične pomoči ERP» poslali v Italijo ameriške tehnike, inženirje in strokovnjake.

Včeraj se je v Rimu na sedežu KPI sestal centralni komite KPI. Razpravljali so o sklicanju VII. kongresa KPI in o proslavi 30. obletnice ustanovitve italijanske komunistične partije.

Nocoj je pokrajinski odbor mezdnikov in kmetijskih delavcev, ki se je sestal na sedežu Delavske zbornice v Milanu, razglasil splošno protestno stavko kmetijskih delavcev, za v četrtek 12. t. m. od 6 zjutraj do 24 zvečer.

Ameriške oblasti v New Yorku pridržale 75 Italijanov

NEW YORK, 10. — Danes sta v New York priplula italijanska prekomornika «Vulcania» in «Italia». Vse potnike so ameriške oblasti dolgo časa izpraševale že na krovu ladij. Edini, ki so lahko izstopili iz ladje, ne da bi bili pridržani, so bili dirigent Arturo Toscanini s sinom ter potniki z diplomatskim potnim listom.

Italijansko poslaništvo v Washingtonu je pri državnem departmanu protestiralo, ker so ameriške oblasti internirale 75 Italijanov. Italijanska vlada namreč pravi, da niso fašisti vsi oni, katerim izdaja potni list.

Zahtevamo samostojno slovensko šolsko upravo

Izvršilni odbor Osvobodilne fronte slovenskega naroda za Tržaško ozemlje je na svoji seji 5. t. m. sprejel naslednjo resolucijo, ki so jo predstavniki OF včeraj izročili generalnemu ravnatelju za civilne zadeve pri ZVU g. C. Eddlemanu:

Gospod
CLIDE EDDLEMAN
generalni ravnatelj za civilne zadeve
TRST

Osvobodilna fronta slovenskega naroda za Tržaško ozemlje meni, da je skrajni čas, da se v interesu svobodnega in mirnega razvoja slovenskega šolstva pristopi k ustanovitvi samostojne slovenske šolske uprave. V enakopravnem odnosu do uprave italijanskega šolstva naj bi ta ločena šolska uprava suvereno odločala o slovenskem šolstvu po stvarnih kulturnih potrebah slovenskega prebivalstva.

Ta zahteva slovenskega ljudstva v angloameriški coni Tržaškega ozemlja je povsem naravna in v skladu z načeli o svobodnem kulturnem razvoju vsakega naroda. Stoletno izkustvo našega ljudstva nam priča, da niso šovinistični oblastniki v Trstu nikdar zamudili prilike za diskriminacijo in uničevanje slovenskega šolstva. Od sklepa tržaškega mestnega sveta z dne 22. aprila 1861., da naj bo učni jezik na vseh mestnih šolah le italijanski, se skozi vso kulturno zgodovino Trsta vleče rdeča nit sramotnega in barbarskega zatiranja slovenskega kulturnega razvoja.

Po drugi svetovni vojni, v kateri je tudi tržaško ljudstvo skupaj z vsem slovenskim narodom zgrabilo orožje in se borilo za uničenje vsakega nasilja in zatiranja, so tržaški Slovenci upravičeno pričakovali, da si bodo tudi na tržaških tleh ohranili priborjeno enakopravnost na šolskem področju. Žal pa je že uveljavljeno načelo dvojne nacionalne šolske uprave ob prevzemu oblasti angloameriška vojaška uprava opustila in tako zopet izročila usodo slovenskega šolstva v roke onim krogom, ki so po svojih dolgoletnih asimilatorskih prizadevanjih dokazali, da nimajo za to nobene moralne kvalifikacije.

Oslonjena na načelo o enakopravnosti in svobodi vseh narodov, ki je izraženo v osnovni listini Organizacije združenih narodov, in v duhu Statuta za Tržaško ozemlje Osvobodilna fronta slovenskega naroda za Tržaško ozemlje

POZIVA

angloameriško vojaško upravo, da takoj pristopi k resni proučitvi tega vprašanja, da se čimprej vzpostavi samostojna slovenska šolska uprava.

Samo tako se bodo na Tržaškem ozemlju uveljavila načela narodne enakopravnosti.

IZVRŠILNI ODBOR OSVOBODILNE FRONTE SLOVENSKEGA NARODA ZA TRZASKO OZEMLJE:

Predsednik: BRANKO BABIČ — **Podpredsednik:** Dr. JOŽE DEKLEVA

NADALJEVANJE RAZPRAVE O OMEJITVI VETA

Sleherni napad je treba zavrniti pa najsi je bil postavljen veto ali ne

je poudaril Kardelj v razpravi o resoluciji sedmih - Višinski se strinja samo z eno točko resolucije in napoveduje, da bo stavil nov predlog

LAKE SUCCESS, 10. — Politični odbor je danes nadaljeval razpravo o razširitvi oblasti glavne skupščine OZN.

Jugoslovanski delegat EDVARD KARDELJ je podprl resolucijo v njenem bistvu, vendar je izrazil nekatere pridržke glede metode, ki jo predvideva resolucija sedmih držav. Obrazložil je jugoslovansko stališče s sledečimi argumenti:

1. Listina OZN je uvedla veto, da prepreči zlorabo predvidenega mehanizma kolektivne varnosti; toda ta mehanizem ni bil niti ustvarjen in ostal je samo veto. V takih pogojih je bolje imeti nepopoln mednarodni sistem varnosti nego sploh ne imeti nobenega.

2. Biti mora v pouk delo, ki ga je v preteklosti izvršil Varnostni svet, ki ni uspel preprečiti poslabšanja mednarodnih odnosov kakor tudi ne vedno pogostejših primerov napadalne politike. Napadalno dejanje je vedno napadalno dejanje in ga moramo zavrniti, naj si je bil postavljen veto ali ne.

3. Jugoslavija je nad dve leti izpostavljena napadalnemu pritisku. Jugoslovanska vlada ni neposredno predložila vprašanja Organizacije združenih narodov, ker ni hotela še bolj otežkočiti naporov za mir, toda očitno je, da države, ki so v takem položaju in ki ne pripadajo nobenemu bloku in nobenemu sistemu regionalne varnosti, ne morejo dobiti zaščite in podpore drugje nego v sistemu mednarodne varnosti.

Kardelj pa je pri tem poudaril, da oborožene sile, katerih ustanovitev predvideva omenjena resolucija, ne bodo smele imeti v nobenem primeru druge naloge nego te, da zatrejo napad in ne bodo smele posegati v notranje-politične borbe kake države.

Pred Kardeljem je govoril avstralski zunanji minister Spender ki je podprl resolucijo sedmih držav, je kritiziral predlog za ustanovitev komisije, ki naj prouči sredstva za uporabo virov ter oboroženih sil, ki naj zajamčijo ohranitev miru in mednarodne varnosti.

Ravno tako je resolucijo podprl perujski delegat, brazilski delegat pa je dejal, da je treba najti rešitev k vprašanju zlorabe veta.

Na včerajšnji popoldanski seji so resolucijo podprli tudi urugvajski, francoski, filipinski, belgijski, turški in grški delegat.

Na današnji popoldanski seji sta resolucijo sedmih držav podprla tudi kubanski in holandski delegat. Drugi je samo izrazil nekatere pridržke glede sklicanja glavne skupščine na zahtevo sedmih članov Varnostnega sveta.

Govoril je nato sovjetski delegat Višinski, ki je dejal, da so Achesonove trditve, da prihaja nevarnost napada od novega sovjetskega imperializma, samo nesmiselne izmišljotine.

Dejal je nato, da se strinja z nekaterimi točkami resolucije, druge pa je treba spremeniti ali popraviti, kakor n. pr. točko, ki predvideva sklicanje izrednega zasedanja skupščine na zahtevo sedmih članov Varnostnega sveta, ne da bi stalni člani lahko izrekli veto. V svoji celoti — je dejal Višinski — pa se zdi, da ima resolucija glavni in morda edini namen oslabiti oblast Varnostnega sveta. Zato da se omeji ali onemogoči veto, je treba uporabiti ustavna sredstva, t. j. revidirati listino OZN, kajti zdi se, da je namen vsebine resolucije razveljaviti omenjeno listino. Dalje je Višinski dejal, da je veto v Varnostnem svetu orožje zakonite obrambe manjšine proti volji in diktatu anglo-ameriške večine.

Dalje se je Višinski izrekel proti predlogu za ustanovitev oboroženih enot v okviru nacionalne vojske, ker da bi to pomenilo zlorabo oblasti odbora glavnih štabov in Varnostnega sveta. Ravno tako nasprotuje ustanovitvi komisije, ki naj bi proučila sredstva za uporabo virov in oboroženih sil za ohranitev miru. Naklonjen pa je predlogu za ustanovitev opazovalne komisije pod pogojem, da bi ta predstavljala OZN. Končno je Višinski dejal, da bo stavil predlog na podlagi 106. člena listine, ki predvideva posvetovanja med SZ, ZDA, Francijo in Veliko Britanijo, «da skupno podvzamejo vsako akcijo, ki bi bila potrebna za ohranitev miru in mednarodne varnosti». Nato je bila seja odgodena na jutri.

Poseben političen odbor je danes s 33 glasovi proti 11 in 10 vzdržanimi sprejel predlog, da se egiptski predsednik libijskega sveta prepusti k delu odbora glede Libije.

Začasna komisija sedmih članov, ki predstavlja novo komisijo za Korejo, je imela danes prvo sejo in izvolila za predsednika filipinskega delegata Carlosa Romula.

Dubrovnik proglašen za kulturni spomenik

BEOGRAD, 10. — Odbor za znanost in kulturo je proglasil staro zgodovinsko mesto Dubrovnik za zgodovinski spomenik. Istočasno je odbor imenoval posebno komisijo, ki bo skrbela za ohranitev umetniških spomenikov v mestu.

Bolgarsko-grški obmejni spor

ATENE, 10 — Komisija OZN za Balkan pripravlja poročilo, ki ga bo izročila tajništvu OZN. Poročilo obravnava spor, ki je nastal zaradi rečnega otoka Alfa, katerega posest zahtevajo Grki in Bolgari. Znano je, da so dela za izgradnjo jeza, ki bo z bolgarske strani povezal otok, povzročila, da je prišlo te dni do streljanja med bolgarskimi in grškimi obmejnimi stražami. Grki trdijo namreč, da skušajo Bolgari spremeniti tok reke na ta način, da bi otok združili z bolgarskim ozemljem.

Prejšnji petek so se sestali tudi častniki obeh držav, da bi uredili spor, toda pogajanja so bila brezuspešna, Bolgari pa še naprej gradijo jez. Grški predsednik vlade Venizelos se je danes razgovarjal z ministrom za obrambo Karamanlisom glede tega incidenta. V tej zvezi je vlada izdala uradno poročilo o sporu, v katerem ponavlja svoje obtožbe proti Bolgarom.

Novi neredi na Celebesu

DJAKARTA, 10. — Indonezijska vlada je danes zavrnila poziv komisije OZN za prenehanje sovražnosti na otoku Amboina, kjer so vladne čete začele vojaške operacije 28. septembra.

Poveljstvo indonezijskih čet v Makasarju je izdalo poročilo, v katerem javlja, da je na področju Južnega Celebesa prišlo do neredov, ki imajo značaj organiziranega gibanja. Poročilo pravi, da so oborožene čete zasedle mostove, telefonske proge, ceste ter izvršile številne druge prestopke.

Francija se vedno protivi zopetni oborožitvi Nemčije

Nasprotja tudi glede holandske vojne mornarice - Angleško-ameriški razgovori glede oborožitvenega programa

WASHINGTON, 10. — Opazovalci so mnenja, da bodo med razgovori francoskih ministrov Mocha in Petschela v Washingtonu skušali najti formulo, ki naj bi bila za Francijo sprejemljiva glede nemške oborožitve. V pooblaščenih krogih poudarjajo, da je ameriško stališče nespremenjeno in da bo potrebno sčasoma ustanoviti nemške divizije, ker da države atlantskega pakta ne morejo dati na razpolago zadostnega števila divizij.

V Washingtonu se bodo sestali 24. oktobra t. l. šefi glavnega štaba držav atlantskega pakta; ministri za obrambo teh držav pa se bodo sestali 28. oktobra.

S tem v zvezi predvidevajo, da bo holandski minister za obrambo sprožil vprašanje holandske mornarice. Ostali člani so namreč predlagali, naj Holandska omeji obseg svoje mornarice. Državni tajnik za mornarico je s tem v zvezi izjavil: «Holandska vlada je mnenja, da mora Holandska mornarica še nadalje ostati sestavni del atlantske obrambe tako v našem interesu kakor v skupnem interesu držav atlantskega pakta. Naš program za pomorske gradnje bo izveden čim hitreje mogoče».

Današnji londonski «Times» komentira govora ameriškega in francoskega visokega komisarja v Nemčiji. «Times», ki najprvo omenja, da se v Mac Cloyevi izjavi zrcali ameriško javno mnenje, ki misli, da obrambe Zahodne Evrope ni mogoče uspešno organizirati, ne da bi poklicali nemške vojake, poudarja, da ta govor ni preveč pomirljivo vplival na Francoze. Mac Cloy ni namreč povedal, kako bo mogoče preprečiti, da bodo ti nemški oddelki postali nekega dne državna vojska. Te oddelke bodo, kakor kaže, organizirali v divizije z isto opremo, poveljstvom in letalsko podporo, kakor vojske drugih držav. «Times» nadaljuje: «Noben Francoz ne verjame, da pomeni za Francijo Nemčija neposredno nevarnost. To, kar se predvsem Francozi boje, je, da bi ponovno oborožena Nemčija, vključena v atlantski in evropski obrambni sistem, potegnila Zahodno Evropo v novo vojno za uresničitev nemških nacionalističnih teženj».

Današnji londonski časopisi posvečajo pozornost tudi vprašanju ameriške soudeležbe pri finansiranju angleškega oboroževanja. Konservativni «Daily Telegraph» piše, da je ministru za državno gospodarstvo Gaitskellu, ki je sedaj v ZDA, predana precej delikatna naloga. Skušal naj bi pomiriti razdraženost, ki jo je tam (v Ameriki) vzbudil vtis, da Anglija noče izvesti svojega oborožitvenega načrta, dokler ne bo od ZDA dobila surovin in dolarjev, katere smatra za potrebne za izvedbo tega načrta.

Kljub zanikanju potrjujejo obveščeni krogi, da se bo Gaitskell med svojim bivanjem v Washingtonu razgovarjal o vprašanjih, ki se tičejo položaja funta zaradi revalvacije kanadskega dolarja, dalje o vprašanju britanske oborožitve in o finansiranju programa za izboljšanje življenjske ravni v Jugovzhodni Aziji, za katerega predvidevajo izdatek pet milijard dolarjev.

Finska vlada predlaga pogajanja za rešitev mezdnih sporov

HELSINKI, 10. — Finska vlada je sklenila, da bo Splošni zvezi dela predlagala obnovo pogajanj, da bi se tako končala socialna gibanja. Vlada namreč predlaga, da bi se ustanovila razsodniška komisija, ki bi skušala doseči rešitev mezdnega spora na podlagi ohranitve dosedanjih prejemkov. Stavke pa bi se morale končati pred začetkom pogajanj. Vlada bo čakala odgovor sindikalne zveze do 16. ure 11. t. m.

Delavska zveza pa je s svoje strani že javila, da bo odklonila predlog vlade. Voditelji mezdnega gibanja so izjavili, da ne smatrajo vmešavanja vlade kot nekakšen ultimatum in da se bo stavka ki je zajela 107.000 delavcev, končala šele takrat, ko bo vlada prišla nasproti s konkretnejšimi pogoji.

Truman se bo sestal z Mac Arthurjem

Severni Korejci nudijo ogorčen odpor južno od Pjongjanga - Hudi boji v južnih predmestjih Vonsana

WASHINGTON, 10. — Predsednik Truman je potrdil, da se bo sestal z generalom Mac Arthurjem nekje na Tihem oceanu ter da se bo z njim pogovoril o končni fazi posredovanja OZN na Koreji in o drugih vprašanjih, za katere je pristojen general Mac Arthur. Trumanova izjava pravi, da bo v tej končni fazi posredovanja OZN na Koreji glavni štab generala Mac Arthurja tesno sodeloval s komisijo OZN, ki jo je ustanovila glavna skupščina.

Trumana bodo spremljali general Bradley, predsednik odbora glavnih štabov, Averell Harriman, posebni Trumanov svetovalec za zunanje zadeve, Philip Jessup, poslanik državnega departmana, Dean Rusk, državni podtajnik za Daljni vzhod in morda Franck Pace, tajnik za vojsko. Skupina bo odpotovala v četrtek zvečer z letali. Letala bodo odletela s potniki na Havajske otoke. Truman se bo vrnil v Washington 18. oktobra. 17. oktobra bo imel v San Franciscu govor.

Predstavnik Bele hiše Charles Ross je izjavil, da se je za ta sestanek odločil Truman in da je bila vsa zadeva naglo odločena. Opazovalci v Washingtonu sodijo, da bosta Truman in Mac Arthur proučila celoten položaj na Daljnem vzhodu, preden bo Truman govoril 24. oktobra pred glavno skupščino OZN. Zelo verjetno se bo Truman zanimal, kaj misli Mac Arthur glede morebitnega posega LR Kitajske v korejski spopad.

Znano je, da je v zadnjih časih prišlo do nasprotovanj med Trumanovo upravo in generalom Mac Arthurjem, predvsem glede stališča v zvezi s kitajsko nacionalistično vlado.

* * *

KOREJSKA FRONTA. (*Izvleček dopisnika agencije «Ansa»*). Na področju severno od Kaesonga se je začela in se razvija velika bitka za Pjongjang, ki je še daleč, vendar pa neposredni cilj čet generala Mac Arthurja. Brigada Commonwealtha, sestavljena iz Angležev in Avstralcev, je stopila v boj in je skupaj s prvo ameriško konjeniško divizijo bila ves dan zapletena v tako ogorčene boje, ki spominjajo na bitko pri Naktongu. Odkar so Američani prekoračili 38. vzporednik, se je to prvič zgodilo, da so vojaki severnokorejske 18. divizije prišli iz jarkov in šli v boj. To in pa dejstvo, da se vzdolž vsega zahodnega loka fronte vedno bolj veča odpor, pomeni, da Kimirsen še vedno razpolaga s silami, s katerimi lahko nudi dolg odpor.

Kljub temu ogorčenemu odporu je treba pripomniti, da je morda prišel prepozno, kajti vzhodno so južni Korejci zabili globok klin. Res je, da so severni zadržali 3. južnokorejsko divizijo v južnih predmestjih Vonsana, kjer je divizija naletela na nepričakovan odpor, toda letališče je v rokah južnih, tudi griči okrog mesta so že zavzeti. Kaže, da je usoda mesta zapečatena in to tem bolj, ker je divizija Kapitol prišla na pomoč 3. diviziji. S tem podvigom južnih je Mac Arthur dobil odprto pot, da lahko z južne in vzhodne strani zajame Pjongjang v klešče. Gotovo je, če bo Mac Arthur, po teh prvih poskusih utrdb južno od Pjongjanga naletel na prevelik odpor, skušal zajeti severne iz vzhoda ali pa odpri novo fronto severno s tem, da bo izvedel izkrcanje.

GLAVNI STAB SEVERNOKOREJSKE VOJSKE je izdal jutranje poročilo, v katerem pravi, da so oddelki severne vojske na vseh področjih fronte zapleteni v ogorčene boje. Ob vzhodni obali so severnokorejske čete zapletene v hude boje z ameriškimi silami, ki napredujejo severno od 38. vzporednika.

Večerno poročilo ponavlja, da se na vseh področjih fronte nadaljujejo ogorčeni boji s številno močnejšim sovražnikom in pravi, da so na področju Kiesonga vzdolž vzhodne obale severnokorejske sile zadale hude izgube sovražniku, ki napreduje proti severu.

Poraz francoskih sil v Indokini

Po petdnevnih bojih uničeni dve 3500 mož močni koloni - Pogajanja za premirje med francoskimi silami in Vietminhom - Podaljšanje vojaškega roka v Franciji

SAIGON, 10. — Poročajo, da je komaj nekaj sto mož moglo v ponedeljek zvečer doseči francosko postojanko Tatke. Vsi ti so sestavljali dve 3500 mož močni francoski koloni, ki sta se s civilisti umikali iz Caobanga pred napadi Vietminhovih čet. Nobene vesti ni o bataljonih, ki so sestavljali ti dve koloni, katere so Vietminhove čete obkolile v goratih predelih severno od Tatke. Najnovejša poročila pravijo, da okrog 20 tisoč mož Vietminhove vojske napada francoske postojanke Tatke. Od obeh francoskih kolon pa so ostali le še majhni oddelki, ki so zapleteni v ločene boje. Na osrednjem in južnem področju Indokitajske pa se še naprej nadaljujejo boji.

Francoski glavni štab v Indokini je izdal poročilo o bojih, ki so se zadnje dni vršili na severni meji Indokitajske. Poročilo govori o umiku francoske garnizije iz Caobanga, ki bi se z neko kolono, ki ji je prišla na pomoč, morala zateči v Tatke. Obe koloni skupaj sta bili napadeni. Boji so trajali 5 dni. Poročilo priznava, da se je rešilo le nekaj sto vojakov. Vojaški krogi pravijo, da je bil ta največji spopad v zadnjih štirih letih med francoskimi silami in Vietminhovimi četami. Te so bile prvič odlično oborožene in organizirane.

Predstavniki francoskih oboroženih sil in Vietminha se bodo nocoj sestali, da v okrilju Rdečega križa dosežejo premirje na področju utrjene postojanke Tatki na severni meji Indokine. Premirje so predlagali predstavniki Vietminha in sicer iz humanitarnih vzrokov.

V zvezi z ofenzivo Vietminhovih čet, ki so spravile francoske in vietnamske čete v kritičen položaj, je v Saigon prispel ameriški general Francis Brin, ki je bil postavljen na čelo «ameriške vojaške pomoči v Saigonu». Naloga tega generala in skupine ameriških vojaških svetovalcev je, da se začne hitreje pošiljati ameriško vojaško gradivo v Indokino za vojno proti Vietminhovi vojski.

Francoska vlada je v tej zvezi poslala v Indokino ministra Jeanna Letourneauja in generala Alfonza Juina, strokovnjaka za kolonialne zadeve. Oba bosta v Indokini podvzela potrebne ukrepe za utrditev francoskih obrambnih sil zaradi hudih izgub francoske kolone med Caobankom in Tatke. Skušala bosta dvigniti moralo francoskih kolonialnih čet. Vlada je poleg tega odobrila tudi podaljšanje obvezne vojaške službe od 12 mesecev na 18 mesecev. Ta vladni ukrep bo predložen narodni skupščini v odobritev. Zunanji minister Schuman je poročal o mednarodnem političnem položaju; dotaknil se je tudi dela OZN in položaja na Koreji. Nocoj bo minister za obrambo Moch odpotoval v New York.

Sovjetski protest ameriški vladi

MOSKVA, 10. — Moskovski radio je javil, da je sovjetski namestnik zunanjega ministra Gromiko izročil včeraj odpravniku poslov pri ameriškem poslaništvu v Moskvi Borbourju protestno noto sovjetske vlade, v kateri se izjavlja, da sta 8. oktobra dve ameriški lovski letali prekršili sovjetsko mejo in se približali sovjetskemu letališču ob morski obali na področju Suhaje Reke, 100 km od sovjetsko-korejske meje ter streljali s strojnicami na letališče. Pri tem sta povzročili škodo materialu in letališču.

Sovjetska vlada zahteva kaznovanje krivcev za napad ter pričakuje zagotovilo, da bo vlada ZDA podvzela potrebne ukrepe, da se v bodoče preprečijo taka dejanja. Dalje izjavlja sovjetska vlada, da bo odgovornost za posledice takih dejanj ameriškega letalstva padla na ameriško vlado.

Barbour je odklonil sprejem protestne note, ki jo je sovjetsko zunanje ministrstvo nato ponovno poslalo poslaništvu.

Predstavnik ameriškega departmana je novinarjem izjavil, da je ameriški odpravnik poslov odklonil sprejem note in izjavil, da se mora ta nasloviti Združenim narodom, oziroma generalu Mac Arthurju, ki je vrhovni poveljnik čet Združenih narodov na Koreji. Gromiko je dejal, da ZDA nimajo vzroka zavrniti note, ker da so ameriška letala prekršila sovjetsko ozemlje. Barbour pa je zavrnil, da nima nobene informacije o tem incidentu.

Sovjetsko zunanje ministrstvo je pozneje poslalo noto ob treh ponoči ameriškemu poslaništvu, ki pa jo je s posebnim kurirjem zjutraj vrnilo.

Uradni krogi ZDA izjavljajo, da postavlja ameriška vlada ta incident v isto vrsto z incidenti, ki so povzročili kitajski protest zaradi obstreljevanja mandžurskega ozemlja, glede katerih so razpravljali pred OZN.

De Gasperi sprejel Ivana Mattea Lombarda

RIM, 10. — Predsednik vlade De Gasperi je danes zjutraj sprejel ministra za zunanjo trgovino Ivana Mattea Lombarda, ki se je sinoči vrnil iz Zagreba in si tam na vabilo jugoslovanske vlade ogledal velesejem. Znano je, da je Lombardo imel ob tej priliki razgovor z maršalom Titom. O tem je Lombardo poročal De Gasperiju, kasneje pa bo tudi poročal Sforzi.

Minister Lombardo se je pogovarjal z De Gasperijem tudi o možnosti povečanja trgovinske izmenjave med FLRJ in Italijo in omenil željo jugoslovanskih oblasti, da bi se povečala trgovina med obema državama.

Koroški plebiscit je bil velik falzifikat

Koroški plebiscit pred tridesetimi leti predstavlja predvsem velik falzifikat. Celo same avstrijske uradne statistike izkazujejo, da je bilo v južni Koroški, t. j. v tisti coni, kjer se je plebiscit vršil, več Slovencev kot pa Avstrijcev. Toda tudi te statistike niso bile pravične, ker so bile izdelane na osnovi tako imenovanega «občevalnega jezika», ne pa po narodnosti. Toda celo po takšnih statistikah je bilo v plebiscitni coni 50.837 ali 69, 18 odst. Slovencev, a samo 22.651 ali 30,82 odst. Avstrijcev. Plebiscit sam pa je dal sledeče rezultate: za priključitev k Jugoslaviji je glasovalo 15.279 ali 40,96 odst., a za priključitev k Avstriji 22.025 ali 59.04 odst. volivcev. Na ta način je bila Slovenska Koroška izgubljena.

Že pred plebiscitom je bila storjena velika mahinacija. Da bi zmanjšali ozemlje, na katerem se je plebiscit izvršil, so iz plebiscitne cone izključili docela slovensko ozemlje Ziljske doline, ki je bila že pred plebiscitom priključena k Avstriji. Upoštevali niso niti Kanalske doline, ki je bila odrejena za Italijo. Mežiška dolina in Jezersko, ki spadata tudi h koroškemu ozemlju sta bila izročena brez plebiscita Jugoslaviji. Na ta način so umetno in spretno zmanjšali število Slovencev na Koroškem, ki naj bi sodelovali pri plebiscitu in eventualno dali večino za Jugoslavijo.

Zavezniki, ki so plebiscit odredili so iz cone B izključili gospodarska središča, zlasti Celovec. Na ta način so pomagali germanizatorjem, da povečajo politični in gospodarski pritisk nad slovenskim prebivalstvom, da ga terorizirajo, češ da bo glavno trgovsko središče ostalo onstran meje. Tako so pomagali avstrijskim veleposestnikom in industrijalcem, da so za račun Avstrije izkoristili stanje gospodarske odvisnosti slovenskega prebivalstva in ga prisilili glasovati za Avstrijo.

Razen tega je na tem delu Koroške prebivalo mnogo doseljenih nemških uradnikov, majhnih trgovcev, orožnikov in finančnih stražnikov brez družin, ki so imeli pravico glasovanja prav tako kot slovenski kmet z 10 otroki, ki niso imeli pravico do glasovanja izpod 20 let. Številne organizirane tolpe so izvajale nasilje nad slovenskim prebivalstvom. Bilo je mnogo fizičnih napadov, groženj s smrtjo itd. Nemški šovinizem je bil tedaj na višku, propaganda je bila strahovita. Ravno narobe pa je bila jugoslovanska propaganda že v kali zatrta. Avstrijska vojska in uprava sta vršili pritisk in vplivali na rezultat plebiscita. Slovensko prebivalstvo je bilo ogroženo, ako bi glasovalo za Jugoslavijo.

Tudi takratna Jugoslavija nosi precejšnjo krivdo, da se je plebiscit tako končal. Pokrajinska vlada v Ljubljani ni storila vsega, kar bi mogla storiti v agitaciji za plebiscit. Računala je, da bo Koroška padla kot zrelo jabolko. Korošci so zaman čakali na pomoč iz centra. Dejstvo, da je Avstrija bila republika, a Jugoslavija monarhija, je tudi negativno delovalo na del Slovencev na Koroškem, s čimer so Avstrijci spretno operirali in z geslom, da v Avstriji ne bo vojaške obveze ter da bodo davki nižji. O korupciji, o falzifikatih pri glasovanju samem, o dejstvu, da pri štetju glasov ni bilo prave kontrole ter o drugih okolnostih — pa ni potrebno niti govoriti.

Plebiscit je bil v 51 občinah. V 33 občinah so dobili večino Nemci, a v 18 občinah Slovenci. V krajih južno od Drave je Jugoslavija kljub vsemu dobila večino. Zato so pri določanju meje zahtevali Dravo kot mejo. Plebiscit se je izvršil v znaku zmage nasilnega germanskega šovinizma in imperializma, ki so ju podpirali predstavniki tedanjih zaveznikov, pri čemer so upoštevali samo svoje trenutne mednarodne načrte. (Zelo aktivna je bila pri tem zlasti Italija).

Avstrija je od tedaj vsako leto slavila dan koroškega plebiscita kot narodni praznik vedno v znaku novega terorja in novih germanizatorskih ukrepov proti Slovencem, ki so ostali v njenih mejah. Tisti Avstrijci, ki so se najbolj borili za odcepitev Koroške od Jugoslavije, so seveda postali pozneje najbolj divji in najkrvoločnejši nacisti. Prav zato so koroški Slovenci pod nacistično Nemčijo najbolj trpeli ter so zato tudi v narodnoosvobodilni vojni tako številno in hrabro sodelovali ter se borili za svobodo svoje domovine.

Do uresničenja te svobode pa ni prišlo zopet po zaslugi zapadnih in vzhodnih imperialistov, ki so imeli svoje račune, ko so s Koroško trgovali in jo predali po drugi svetovni vojni Avstriji, ne pa Jugoslaviji, kateri pripada po vseh zakonih in pravici in ko so o tem sklepali ob pristanku Sovjetske zveze, ki je bila za to plačana z dobro valuto, so omenjali rezultat plebiscita iz leta 1920 kot merodajen.

O plebiscitu je dne 20. aprila 1948 na seji namestnikov zunanjih ministrov velikih sil dr. Aleš Bebler izjavil:

«Absurdno je trditi, da je za neki zatiran narod izgubljen plebiscit rešitev njegovega vprašanja in konec njegove zgodovine. Izgubljeni plebiscit ni in ne more biti nič drugega kot bitka, v kateri je bil zatiralec zaradi zgodovinskih in praktičnih vzrokov močnejši, toda nikoli vzrok, da bi težnje zatiranega naroda za svobodo izginile.»

TRŽAŠKI DNEVNIK

S SEJE TRŽAŠKEGA OBČINSKEGA SVETA

Kominformisti in demokristjani vsak dan večji prijatelji

Radich je s svojim «tako vljudnim načinom» očaral župana - Prihodnjič odgovor Sciolisa o slovenskih šolah in otroških vrtcih Ves občinski svet solidaren v zaščiti tukajšnjih obrtnikov

Na začetku včerajšnje seje sta se na čuden način proslavila občinska svetnika MANINCOR (MSI) in MONCIATTI (BI) in z njima seveda njihovi stranki. Ta dva gospoda sta namreč zahtevala nič manj kakor to, da bi župan s svojega županskega mesta obsodil pisanje nekega tržaškega dnevnika, ki je svoje poročilo o zadnji seji prikrojil tako, da so se čutili tako «misini» kakor pripadniki Italijanskega bloka užaljene. Če bi šlo za «Primorski dnevnik», bi mogoče župan še kako pristal na zahtevo omenjenih občinskih svetnikov; ker pa je šlo za «Ultime Notizie», je pa le zavzel stališče, ki ga ne moremo označiti drugače kot za pravilno, da se namreč ne more vtikati v način pisanja posameznih listov. Če sta gospoda užaljena, naj se pač obrneta na vodstvo lista, kjer lahko zahtevata zadoščenje. Manincor in Monciatti s takim odgovorom sicer nista bila zadovoljna, ampak pomagati si nista mogla.

Res čudno si nekateri gospodje predstavljajo, kaj bi kak list smel pisati ali ne. Ko so listi že na vse načine žalili naše predstavnike in Slovence sploh, se je gotovo tem ljudem zdelo to povsem v redu in celo zaslužno delo. Mi gotovo ne spadamo med zagovornike pisanja lista «Ultime Notizie», toda po novinarski dolžnosti odločno odklanjamo, da bi na občinskem svetu ta ali oni obč. svetnik predpisoval, kaj sme in česa ne sme kak list pisati.

V prvem delu seje so posamezni obč svetniki stavili razna vprašanja oziroma predloge, na katere so deloma dobili takoj odgovor, deloma pa so bili odgovori obljubljeni za prihodnjo sejo. Kominformist BRAUN je govoril o gradnji stanovanj in obžaloval, da niso zgradili 800 ljudskih stanovanj manjšega tipa («popolarissimi»), katerih potreba se je ugotovila že pred šestimi meseci. Po debati z županom je prišlo na dan, da je pač ZVU kredit razdelila drugače, kot je hotela občina in namesto omenjenih 800 stanovanj bo zgrajenih manjše število boljših stanovanj. Župan je tudi poudaril, da občina nima avtonomije, da bi lahko sama najemala potrebna posojila, ZVU pa marsikaj ukrene po svoje.

Predsednik Slovansko - italijanske ljudske fronte tov. dr. DEKLEVA je postavil vprašanje, ali je res, da bo občina prevzela v svojo oskrbo vse slovenske otroške vrtce, ki jih je doslej upravljala Ustanova za otroške vrtce. Tako je namreč dr. Deklevi zagotovila upraviteljica gospa Taverna. Nadalje je tov. Dekleva opozoril na znano dejstvo, da imajo v privatni hiši v Ul. Lazzaretto vecchio 11 svoje prostore kar štiri slovenske šole: učiteljišče, realna gimnazija, trgovska akademija in trgovska nadaljevalna šola. Za 600 učencev, ki obiskujejo te šole, pa je na razpolago samo 12 šolskih sob, katerih večina pa je temna in vlažna.

Ker je v preteklem šolskem letu število učilnic naraslo za 54 in ker se bo letos to število povečalo za nadaljnjih 54, in sicer 32 na liceju Dante, 15 v prvem poslopju nove šole pri Sv. Andreju in 7 v osnovni šoli v Ul. Kandler, želi obč. svetnik Dekleva od župana ali od obč. odbornika Sciolisa izvedeti, ali namerava tudi slovenskim šolam dodeliti nove učilnice, da bi se vsaj deloma razbremenile učilnice v Ul. Lazzaretto Vecchio. — Župan je dejal, da bo dal odgovor odbornik Sciolis skupaj z odgovorom o slovenskih otroških vrtcih. To se bo pa zgodilo šele na prihodnji seji.

Kako je tržaški kominformizem opustil poslednjo misel na kak odpor in opozicijo do demokristjanov in drugih «braniteljev italijanstva Trsta», se je najlepše videlo iz včerajšnjega govora kominformista RADICHA. Ta je spravil pred občinski svet vprašanje deložacije ES oziroma USO (Delavskega športnega združenja) iz prostorov v Ul. Conti 11. Kot je znano, je sodišče že odredilo izpraznitev teh prostorov, nakar preidejo v užitek ENAL. Radich je prosil župana, naj v tej stvari intervenira, da se ES ne bi bilo treba izseliti (in sicer že 15. t. m.) V Radichevem govoru je bilo poleg zvitosti tudi toliko ponižnosti, da se je človeku skoraj zagabilo, kako more človek, ki naj bi predstavljal sindikalnega voditelja borbenega sindikata, (pod njegovim vodstvom je seveda sindikat nehal biti borben), obenem pa člana druge najmočnejše skupine v obč. svetu, nastopati na tak petolizniški način. Bartoli sam ni mogel kaj, kot da je obljubil svojo intervencijo, ker ga je Radich prosil na «tako vljuden način», kot je pripomnil sam župan.

Občinski svet je snoči nadalje razpravljal o vlogi demokrščanskega svetovalca Cristianija glede obveznih dovoljenj za izvrševanje te ali one obrti. Kakor v Italiji je namreč ZVU tudi na Tržaškem ozemlju ukinila zakon iz leta 1942, ki je v pogledu izdajanja obrtniških licenc predvideval določene omejitve. Občinski odbor si je v bistvu prilastil vlogo svetovalca Cristianija, ki se zavzema za nadaljnjo veljavnost omejitev, kar bi bilo vsekakor v korist že obstoječih obrtnih obratov in predvsem prebivalstva, ki bi bilo na ta način zaščiteno pred raznimi šušmarji.

Kljub trenutnemu stališču v tej zadevi pa se občinska komisija v primeri esulov doslej vendarle ni ravnala po zakonu, za katerega se občinski odbor danes zavzema. Sodeč po izjavi odbornika Geppija je ugodila vsem vlogam beguncev ne glede na njihove moralne kvalifikacije, da so se le izkazali z obrtniško knjižico.

Demokrščanski svetovalec Harabaglia se je kajpada izrekel za vlogo, vendar z dokaj težkim srcem, ker se bo v tem primeru uveljavila v Trstu obredba, docela v nasprotju z ono v Italiji, do česar bi po njegovem nikdar ne smelo priti.

Svetovalec Ljudske fronte tov. dr. Dekleva je nastopil proti načinu ZVU, ki brez globlje proučitve razteza na tržaško področje italijanske zakone, čestokrat v popolnem nasprotju z mnenjem zainteresiranih in njihovih organizacij. Takšen način, je dejal dr. Dekleva, mnogokrat ne prinaša nikakršnih koristi, mnogokrat pa celo škoduje prizadetim kategorijam. Poudaril je nadalje, da so vprašanja tukajšnjega obrtništva docela zanemarjena, akoravno predstavlja ravno obrtništvo pomemben faktor v našem gospodarstvu. Zato se trenutno ni mogoče izreči proti ukinitvi zakona, ki vsaj delno ščiti resnost in delovno zmogljivost obrtništva, ako ga izvrševalci ne bodo zlorabljali nasproti svojim političnim nasprotnikom.

Pri glasovanju je bil predlog soglasno sprejet, nakar je občinski svet nadaljeval s tajno sejo.

Tržaški delavski razred mora z vsemi silami prispevati

k obnovi razrednega sindikata, katerega borba bo lahko za vzgled delavcem vsega sveta

Akcijski sindikalni odbor za obnovo razrednih sindikatov je podal v zvezi s kongresom Delavske zbornice ter s stališčem voditeljev ES do tega svojo izjavo, iz katere povzemamo glavne misli.

Kongres Delavske zbornice kot tudi rezultati tega niso tržaškega delavstva v ničemer razočarali; kaj drugega naj bi delavstvo pričakovalo od organizacije, ki je bila ustanovljena zato, da brani interese delodajalcev ter zagovarja pred delavstvom njih krivično stališče.

In vendar so kominformistični sindikalisti predlagali združitev s to organizacijo. Tržaški delavci se lahko upravičeno vprašujejo: ali lahko sindikalna organizacija, ki vodi brezkompromisno razredno borbo, stori nekaj takega? Prav gotovo ne; kajti ena izmed glavnih nalog vsake razredne organizacije je vedno razkrinkati vsako takšno organizacijo, ki lahko s svojim protirazrednim delovanjem edinole škodi borbi delavskega razreda za njegove pravice.

To nalogo so Enotni sindikati izvrševali vse do objave zloglasne resolucije; čim pa so po objavi te prišli na vodstvo Enotnih sindikatov ljudje, katerim so bili interesi delavskega razreda deveta briga, se je tudi politike te organizacije spremenila ter privedla nekdaj borbeno sindikalno organizacijo na isto stališče, kot ga je že imela Delavska zbornica. Da bi ne bila njih izdajalska politika takoj preveč očitna, so voditelji ES v začetku vodili precej ostro borbo proti Delavski zbornici. Čim so se pa začutili dovolj «močne», so svojo taktiko spremenili. Njih najbolje označujejo pravi pomen «kritik», ki so jih kdajkoli v tem času izrekli na račun Delavske zbornice; po njihovem je namreč popolnoma vseeno, v katero organizacijo se tržaški delavec vpiše — za njih je važno le to, da je delavec vpisan v eno izmed «sindikalnih» organizacij.

Kominformistični sindikalisti so samo dokazali, da so njim važni predvsem politični interesi, ki tvorijo osnovo kominformistične politike v Trstu. In kakšna je taka politika? Politika kominformistov ima v glavnem iste cilje kot politika, ki jo vodijo na našem ozemlju italijanski imperialisti; druga od druge se razlikujeta samo v taktiki. Medtem ko se politika italijanskega imperializma naslanja v glavnem predvsem na tristranski predlog z dne 20. marca 1948, zahtevajo kominformisti guvernerja, da bi s tem dosegli «boljšo» rešitev. Kakšna je ta «boljša» rešitev, je jasno povedal v svojem govoru v italijanskem parlamentu kominformist Pajetta.

Cilj enih in drugih je torej doseči revizijo mirovne pogodbe, kar naj bi imelo za posledico priključitev Tržaškega ozemlja k Italiji. In prav poziv voditeljev Enotnih sindikatov za združitev obeh organizacij je odraz te politike.

Toda kongres DZ je klub vsemu odbil predlog Enotnih sindikatov. Kakšni so vzroki, ki so privedli voditelje DZ, da so odbili ponudbo tako zvestega hlapca? Italijanska buržoazija vse predobro ve, da se skrivajo za krinko obrambe italijanstva Trsta razredni interesi, interesi borbe med delavskim razredom in kapitalisti; to velja za Trst, kot za Italijo. Zato si pa sovražniki delavskega razreda želijo, da ostanejo Enotni sindikati še v naprej in da zatirajo v delavstvu razredno zavest in borbeni duh ter da s svojo politiko preprečujejo porast zdravih sil, ki so si zadale nalogo obnoviti razredni sindikat v Trstu.

To so tudi v glavnem vzroki, zaradi katerih so voditelji Delavske zbornice odbili poziv voditeljev Enotnih sindikatov za združitev obeh organizacij.

Sindikalni akcijski odbor hoče z razkrinkavanjem kominformističnih sindikalistov doseči dvoje: 1. preprečiti za vsako ceno, da bi delavski razred prišel, prav po zaslugi teh izdajalcev delavskega gibanja, pod direktni vpliv politike in ideologije razrednega sovražnika, kar bi pomenilo ogromno škodo ter bi dalo možnost nadaljnjega političnega, gospodarskega in socialnega zatiranja; 2. obnoviti razredni sindikat, ki ga je kominformizem likvidiral; obnovitev takega sindikata, ki bi pričel z borbo, katera bi bila lahko za vzgled delavcem vsega sveta, posebno pa še italijanskim delavcem.

Vabimo na literarni večer

KI BO V CETRTEK 12. t. m. NA STADIONU «PRVI MAJ»

Svoja dela bodo čitali pisatelji Vladimir Bartol, Boris Pahor, Alojz Rebula, Rado Pregarc.

Ta literarni večer je še v okviru tedna «Za našega dijaka».

VSI NAROCNIKI V JUGOSLAVIJI SE MORAJO OBRACATI ZARADI NAROCNIN IN SPREMEMB NASLOVA ITD. VEDNO IN EDINOLE NA AGENCIJO DEMOKRATICNEGA INOZEMSKEGA TISKA (ADIT), LJUBLJANA — TYRSEVA CESTA 34.

REZULTAT DOLGOTRAJNE PREISKAVE PETIH POLICIJ

Odkritje trgovcev z mamilom „eroina“

Pet policij je od maja poizvedovalo za trgovci z eroino - Središče za izvoz v ZDA je bilo v Trstu. Glavna tihotapca dr. Morganti in dr. Melli sta se skrivala kot svetovalca v tovarni RAMSA - Policija v Trstu zaplenila 10 kg, v Ameriki pa 15 kg eroine v skupni vrednosti nad 2 milijardi lir

Akcija, ki jo je te dni zaključila ameriška policija s sodelovanjem tukajšnje civilne, angleške, italijanske policije ter Interpol, bi po svoji dramatičnosti in zapletenosti nedvomno lahko služila kakršnemu koli filmskemu podjetju za vsebino novega kriminalnega filma, v katerem bi gledali del odseva resničnega življenja Trsta, ki se vedno bolj in bolj pogreza v zloglasno slavo velikih obmorskih mest, kjer kar mrgoli najrazličnejših kriminalcev. Raznim več ali manj velikim kriminalnim podvigom, ki jih je zabeležila naša črna kronika, se je pridružil nov, do sedaj največji kriminalni dogodek te vrste, katerega razvoj in zaključek sta bila tako živobarvna, da ga lahko mirne duše primerjamo onim, o katerih se je v preteklosti na široko razpisalo svetovno časopisje in katerih ozadje smo si vedno predstavljali Chicago, New York ali Sanghai.

V Trstu v Ul. Cavana 25 ima svoje prostore tovarna s kemičnimi in farmacevtskimi predmeti RAMSA, ki je bila ustanovljena 10. aprila leta 1942. Človek, ki je hodil dnevno mimo tega poslopja, si prav gotovo ni niti v sanjah predstavljal, da sta se v tem podjetju pod krinko uslužbencev skrivala tudi dva trgovca enega najbolj nevarnih mamilnih sredstev - eroina. (To mamilno sredstvo pridelujejo iz opija in je 5 krat močnejše od morfija).

Tihotapska tolpa trgovcev z mamili je delovala že mnogo časa, njihovo delovanje pa je končno le prišlo na uho policije v Ameriki. Njene informacije pa so bile dolgo samo neznatni indiciji, ki so policijo sicer opozorili na obstoj mednarodne tihotapske tolpe, niso pa bili tako točni, da bi lahko tolpo že v kali zatrla. Sele maja letos je policija v Ameriki, ki je ves svoj ogromni aparat vpregla v zasledovanje tihotapcev, po svojih informatorjih posegla globlje v njihovo podtalno delovanje. Neki njeni informatorji, ki so se kretali v gangsterskih družbah po mestih zapadne obale Amerike, so jo po dolgotrajnem, težavnem in izredno nevarnem poizvedovanju obvestili, da je izvor v Ameriko vtihotapljene eroine Tržaško ozemlje ali točneje Trst. S tem je bil podan prvi konkretni temelj nadaljnje preiskave, ki je končno rodila velik uspeh. Ameriška policija je to vest sporočila mednarodni policiji Interpol, slednja pa ameriški in angleški policiji v Trstu, ki je pod vodstvom polk. Manfredija in kapitana Carbona takoj pričela z zasledovanjem. Iz Londona jim je prišel v pomoč tudi generalni inšpektor Scotland Yarda polk. Gerald Richardson iz Londona, nato pa so s pomočjo inšpektorjev tukajšnje CP Ferza, Rappa in Ricata ter narednikov Ritosa, Graziolija in D'Arineza razpredli svoje mreže.

Clani tukajšnje ameriške CID so preoblečeni v mornarje pričeli iskati stike s skrivnostnimi trgovci z eroino. Njihovo uporno, potrpežljivo in požrtvovalno zasledovanje je trajalo polnih 5 mesecev. Sele konec avgusta se jim je posrečilo, da so navezali stike s tihotapskim kurirjem med Trstom in Ameriko, 38-letnim mornarjem Teodorijem Duttijem z Gretskega klanca 14. S tem je bil prvi led prebit. Z njim so imeli nato še osem sestankov v nekem baru v bližini hotela «Excelsior», dokler se niso pogodili za nakup 5 kg eroine za ceno 6 in pol milijona lir.

Ob določeni uri jim je 6. oktobra letos v zgoraj omenjeni bar neki neznanec eroino v resnici prinesel. Na določenem mestu pa je policija že razporedila svoje agente in vse skupaj (v mornarje preoblečene člane CID in neznanca) aretirala. Ob isti priliki je bil aretiran tudi Antonio Castolina iz Palerma, tukaj stanujoč v Ul. Coroneo 5, o katerem so včerajšnje «Ultime Notizie» že pisale, da je zapleten v afero. Poznejša preiskava pa je dokazala, da je Castolina nedolžen in so ga že izpustili na svobodo. Nekako ob istem času, kot je v baru v bližini «Excelsior» padel v policijske zanke skrivnostni trgovec z mamili, pa so zgoraj omenjeni člani tukajšnje CP z bliskovito akcijo že izsledili in aretirali Teodorja Duttija.

Na policijskem zaslišanju, ki je bilo nekaj minut zatem, so neznanca legitimirali za 56-letnega doktorja farmacevtike in svetovalca tovarne RAMSA Riccarda Morgantija iz Trsta, Ul Murat 8. Pod težo dokazov je kmalu priznal svoje dejanje, povedal ime svojega pajdaša 40-letnega kirurga, tudi svetovalca zgoraj omenjene tovarne, Cesara Mellija iz Parme, katerega so še isti dan aretirali in končno dal policiji več dragocenih podatkov za nadaljnjo preiskavo. Na podlagi njegovih podatkov je italijanska policija že naslednji dan v Modeni aretirala nekega dr. Bacalana, kateremu je dr. Morganti prodal 5 kg eroine. Če tem 5 kg, ki jih je policija še utegnila zapleniti dr. Bacalanu v Modeni, pridamo še 5 kg eroine, katere so dr. Morgantiju zaplenili ob aretaciji, dobimo tako skupno težo 10 kg v vrednosti več kot 1 milijardo lir. Poleg tega pa je policija v Ameriki v istem času zaplenila nadaljnjih 15 kg eroine, katero so ameriški, sedaj tudi že aretirani mornarji že prenesli iz Trsta v Ameriko.

Preiskava je nadalje ugotovila, da so eroino izdelovali v Torinu, jo od tam pošiljali preko raznih drugih italijanskih mest v Trst, od tu pa naprej čez veliko lužo. Ob tej priliki je tudi omembe vredno, da je v preteklosti policija v Ameriki na ladjah «Saturnia» in «Vulcania» že zaplenila precejšnjo količino kokaina. V kolikor so sedanji aretirani tihotapci eroine v zvezi s pretihotapljenim kokainom, nam policija na včerajšnji tiskovni konferenci na tiskovnem uradu CP ni dala nobenih podatkov, ker njena preiskava še ni zaključena in nam bo po vsej verjetnosti razkrila še mnogo zanimivosti s polja mednarodne kriminalistike.

Medtem pa je tukaj policija že zapečatila tovarno RAMSA, ki po prvih podatkih kot podjetje nima s tihotapstvom nobene zveze, in zaplenila vse njeno knjigovodstvo. Odlična in vso pohvalo vredna akcija raznih policij pa je za sedaj spravila na varno štiri tihotapce, dr. Morgantija, dr. Mellija, dr. Bacalana in Duttija, od katerih je bil najaktivnejši in najnevarnejši dr. Morganti.

Ne postavljajte ovir na poljske poti ob demarkacijski črti

Med našimi kmeti dvolastniki, ki imajo del svojega posestva v coni B, je nastalo te dni veliko nezadovoljstvo in razburjenje. Neko gradbeno podjetje je po nalogu angloameriške vojaške uprave začelo pred dnevi postavljati železne ovire na vse poljske poti, ki vodijo preko demarkacijske črte, tako da odslej po teh poteh ne bodo mogli več voziti vozovi.

Ta ukrep vojaške uprave je prišel nepričakovano in prav v najslabšem času, ko imajo naši kmetje največ dela s prevozom pridelkov s svojih polj domov. Nobenemu ni še znan vzrok takega postopanja. Vsi kmetje od Peska do Debelega rtiča so zelo razburjeni; sami agenti civilne policije, ki so v službi ob blokih, si stvari ne morejo raztolmačiti in pravijo, da bo nov ukrep zelo oškodoval kmete, ki ne bodo mogli več niti peljati gnoja na svoje njive, še manj pa peljati domov svoj pridelek, seno, drva itd.

Take ovire so že postavili pri Urbancih in Prebenku, pravijo pa, da jih bodo postavili vzdolž vse demarkacijske črte.

Od oblasti jugoslovanske cone Tržaškega ozemlja ni nobenih težkoč za prevoz in nobenih takih naprav na cestah.

Na vsak način morajo pristojne oblasti upoštevati pritožbe prizadetih kmetov in opustiti ta ukrep, ki bi zelo škodoval našim kmetom.

ODMEVI IZ SODNIH DVORAN

Ameriškega vojaka si je izbral za žrtev

Pred tržaškim porotnim sodiščem je bil 24-letni Giovanni Coloni 28. marca letos obsojen na 10 mesecev in 20 dni zapora zaradi tatvine ter na 2 meseca zapora zaradi nedovoljene posesti orožja. Obtožnica mu je očitala, da je nekega februarskega večera v bližini tovarne Sv. Andreja napadel in oropal nekega ameriškega vojaka. Porotno sodišče je takrat v svoji razsodbi obtoženo dejanje spremenilo iz ropa v tatvino in ga obsodilo na zgoraj omenjeno kazen. Proti tej razsodbi pa sta vložili priziv obe stranki, tako javni tožilec kot obramba. Kasacijsko sodišče je nato prizivu ugodilo, razveljavilo prvotno obsodbo in odločilo, naj vse akte vrnejo v ponovno razsojo porotnemu sodišču v novi zasedbi, pred katerim se je včeraj Coloni ponovno zagovarjal. Po kratkih govorih javnega tožilca Colottija in branilcev odv. Mora in Poillucija je predsednik sodišča dr. Vitika prečital razsodbo, v kateri je Colonija spoznal za krivega in ga obsodil na 7 mesecev zapora zaradi tatvine, na 2 meseca zapora zaradi nedovoljene posesti orožja ter na 5000 lir globe. Ker je obtoženec odsedel že 8 mesecev, bo tako čez 30 dni zopet zadihal svoboden zrak.

Po nedolžnem ga je obtožil posilstva

Na devinsko policijsko postajo je 15. marca letos prišla neka M. M. in tamkajšnjim policistom prijavila 24-letnega Renata Cosmanija, češ da jo je v dnevih 4. in 14. marca dvakrat posilil. V pisani prijavi, kateri je priložila tudi lastnoročno podpisano izjavo Cosmanija, v kateri priznava svoje dejanje, je razložila, kako se je Cosmani nad njo spozabil. Obakrat je po njenem vdrl v njeno stanovanje ter jo posilil v kopalnici, kjer se je kopala. Policija je seveda takoj aretirala Cosmanija in ga odvedla s seboj v policijske zapore. Pri njegovem zaslišanju pa je slišala tudi drugo plat zvona. Da je bil z dekletom, Cosmani ni tajil, odločno pa je zanikal, da bi nad njo uporabil silo. Nasprotno, vse, kar je bilo, naj bi bilo izvršeno v popolnem soglasju z dekletom in njenim 30-letnega zarečenca Rudolfa Rebule. Ko pa so mu policisti pokazali njegovo lastnoročno podpisano izjavo, je v svoj zagovor dodal, da jo je podpisal, ker ga je v to z bodalom v roki pod grožnjo s smrtjo prisilil Rudolf Rebula.

Policiji tako ni preostalo drugega, kot da je aretirala tudi Rebulo in oba prijavila tukajšnjemu okrožnemu sodišču, kjer sta se prvič zagovarjala 18. aprila letos. Cosmaniju je očitala obtožnica, da je dvakrat posilil neko M. M., Rebuli pa, da je od prvega z orožjem v roki izsilil priznanje. Sodišče, pod predsedstvom dr. Falchija, je takrat Cosmanija oprostilo zaradi pomanjkanja dokazov, Rebulo pa obsodilo na 2 meseca zapora ter na plačilo sodnih stroškov. Proti tej razsodbi sta oba obtoženca vložila priziv, o katerem je včeraj razpravljalo tukajšnje prizivno sodišče pod predsedstvom dr. Forzattija in javnim tožilcem dr. Batiggi-Stabilejem ter Cosmanija oprostilo, ker dejanje ni kaznivo, Rebuli pa potrdilo obsodbo prvotnega sodišča. Poleg tega je odločilo, da mora plačati tudi s prizivom nastale sodne stroške. Cosmanija je branil odv. Kezich, Rebulo pa odv. Carlini.

SLAVA PADLIM BORCEM!

Tov. Franc Drasič

Rodil se je v Buzetu 9. maja 1904. Živel je v Trstu, po poklicu je bil šofer. 15. septembra 1942 je vstopil kot borec v Istrski odred. Padel je v borbi 2. oktobra 1943.

Renato Miklavec

Doma je bil iz Trsta, kjer se je rodil 2. junija 1919. Kot borec Istrskega odreda, kamor je vstopil 15. septembra 1943, je padel v borbi pri Črnem kalu 2. oktobra 1943. Slava njunemu spominu!

KOLEDAR

Gledališče - Kino - Radio

Sreda 11. oktobra
Formin, Negoslava

Sonce vzide ob 6.15, zatone ob 17.28. Dolžina dneva 11.13. Mlaj vzide ob 5.58, zatone ob 17.15.

Jutri četrtek 12. oktobra
Maksimilijan, Drugislav

Pionirski dan bo v nedeljo 15. t. m. na stadionu „Prvi maj"

Lahko se bo zgodilo, da se bo «zamenjava» ponesrečila ob nerodni izvedbi. Zato se morajo pionirji nanjo dobro pripraviti, da ne bo kaj narobe.

Pionirji že vedo, da mislimo na njihovo igrico «Ponesrečena zamenjava», ki jo pripravljajo za nedeljski nastop.

Zveza pionirjev

vabi pionirje, člane ZAM, OF, ASIZZ in SIAU, da pridejo na udarniško delo v četrtek 12. X. popoldne na stadion «Prvi maj», da bomo čim lepše vse pripravili za «pionirski dan».

OF

SEJA izvršilnega odbora OF za nabrežinski okraj bo danes 11. t. m. na sedežu v Nabrežini.

Danes 11. t. m. ob 16 bosta seji sektorskih ASIZZ s Kolonkovca in iz Škednja, ob 20 pa sekt. odbora OF - Škedenj.

V četrtek ob 16 bo na sedežu OF v Škednju seja roditeljskega sveta. Priporočamo točnost.

Danes ob 17 bo sindikalni sestanek.

V zvezi s pripravami za OKRAJNI TABOR OF, ki bo v nedeljo 22. t. m. v Borštu, so sklicani sestanki OF v naslednjih krajih:

DOLINA - v četrtek 12. oktobra 1950 v običajnih prostorih; začetek ob 19.30.

BORST - v četrtek 12. oktobra 1950 v dvorani s pričetkom ob 19.30.

BOLJUNEC - v četrtek 12. oktobra 1950 v običajnih prostorih z začetkom ob 19.30.

KMEČKA ZVEZA

Seja glavnega odbora Kmečke zveze bo danes 11. t. m. ob 16 v zvezinih prostorih.

IZLETI

Izlet na Vremščico in na Nanos bo 22. oktobra. Vpisovanje pri ZDTV (UCEF) Ul. Machiavelli 13 in v trgovini Gec v Rojanu do 11. t. m.

* * *

Izlet na Staro goro pri Čedadu bo 15. t. m. Vpisovanje do petka 13. t. m. istotam.

Za našega dijaka

V tednu «Za našega dijaka» so prispevali:

Dolina, pola št. 177 in 178, 3.270 lir; Kolonkovec, poli št. 177 in 178, 8.800 lir Zgornja Škorklja, poli št. 36 in 37, 4.250 lir; UCEF, pola 176, 9.200 lir; Krže Milan - Trst, 10.000 lir; F. C. - Trst, 10.000 lir; V. F. - Trst, 10.000 lir.

Zadnji trije tovariši, ki so darovali za Dijaško matico po deset tisoč, lir so postali ustanovni člani.

DRUSTVO SLOVENSKIH SREDNJESOLCEV vabi vse svoje člane na literarni večer, ki ga priredi Dijaška Matica v četrtek večer v dvorani na stadionu «Prvi maj».

Začetek pouka na slovenskih srednjih in strokovnih šolah v Trstu

Učenci in učenke, ki so se vpisali na srednjih in strokovnih šolah, pridejo v ponedeljek 16. oktobra k šolski maši v cerkev, določeno za dotično šolo. Po maši gredo v šolo, kjer jih razdele po razredih, jim sporočijo urnik in dado vsa potrebna navodila za novo šolsko leto.

Vrstni red šolskih maš je sledeč:

1. **Nižja trgovska strokovna šola ob 8.30 v kapucinski cerkvi na Montuzzi.**
2. **Višja realna gimnazija in klasične vzporednice ob 8.45 v Ulici Giustinelli.**
3. **Nižja srednja šola ob 9. uri pri Sv. Jakobu.**
4. **Industrijska strokovna šola ob 9. uri v Rojanu.**
5. **Trgovska akademija in učiteljišče ob 10.30 pri Starem sv. Antonu.**

Učenci in učenke naj se zberejo pred cerkvijo kakih 15 minut PRED napovedano uro.

PROSVETNA DRUŠTVA

SKLICANJE OBCNEGA ZBORA. Prosvetno društvo «Marij Matjašič — Milan» v Barkovljah javlja vsem članom, da bo redni obćni zbor v torek, 17. t. m. ob 20.30 v društvenih prostorih, v Bovedu št. 43, s sledečim dnevnim redom:

1. Poročila: a) predsednika,
   b) tajnika,
   c) blagajnika,
   d) načelnikov,
   e) nadzornega odbora.
2. Volitve
3. Razno.

Odbor.

Teden «Za našega dijaka» *je zaključen. Zamudniki naj kar hitro oddajo svoj prispevek nabiralcem. Vse krajevne odbore in poverjenike Dijaške matice pa prosimo, da zaključijo in obračunajo akcijo «Za našega dijaka» še v tem tednu.*

Gledališče Verdi

Danes ob 21. bo dramska skupina Cimara - Paul - Ferro predvajala delo «Clovek zabave» Pavla Geralda in Roberta Spitzerja. V četrtek pa bo ponovitev Ferdinandove «Trije moški in ena ženska».

Slikarska razstava Antona Furlana

v galeriji Skorpijon je odprta dnevno od 9 do 13 in od 16 do 20.

NOCNA SLUZBA LEKARN

V mesecu oktobru imajo sledeče lekarne nočno službo: Biasoletto, Ul. Roma 16; Depangher, Ul. sv. Justa 1; Manzoni, Ul. Settefontane 2; Marchio, Ul. Ginnastica 44; Rovis, Goldonijev trg 8; Harabaglia v Barkovljah in Nicoli v Škednju imata stalno nočno službo.

TRZASKA BORZA

Zlati šterling 8100-8150, papirnati šterling 1710-1740, dolar 670-675, dolar (telegrafski) 682-683; švicarski frank 155-156, 100 francoskih frankov 175-178, avstrijski šiling 21.5 - 22.

ROJSTVA, SMRTI IN POROKE

Dne 10. oktobra 1950 se je v Trstu rodilo 9 otrok, umrlo je 9 oseb, porok pa je bilo 9.

Civilne poroke: težak Emilio Perini in gospodinja Antonia Turnsek.

Cerkvene poroke: uradnik Narciso Paniz in šivilja Laura Lo Bianco, mehanik Gaetano Barone in vezilka Italia Barone, trgovec Bruno Iulianelli in uradnica Ada Semez, uradnik Felice Boškin in gospodinja Marija Zadnik, uradnik Raimond Latkovič in dijakinja Brunilde Brezar, uradnik Lucio Manfreda in uradnica Bruna Schreiber, elektromehanik Umberto Matteoni in gospodinja Palmira Sacher, industrijec Manlio Di Zorzi in gospodinja Margerita Gerin.

Umrli so: 81-letna Ernesta Cumin vd. Siard, 72-letna Andreana vd. Rovis, 67-letna Lucrezia Dubaz por. Salvi, 66-letni Stani Carlo Maculus, 53-letni Stanislav Sivi, 62-letni Valentino Apollonio, 76-letna Bianca Strobel, 86-letni Pasquale Lantschner, 75-letna Olga Zampari vd. Lipari.

KINO

Rossetti. 16.30: «Rumena zastava», R. Widmark, P. Douglas.
Excelsior. 16.00: «Mama, ne poroči se!», Jeanette Mac Donald.
Fenice. 16.30: «Lepi plen», Ivonne de Carlo.
Filodrammatico. 16.00: «Malajska», Spencer Tracy, Y. Stewart.

Alabarda. 16.00: «Usodni gong», Alexis Smith, Dane Clark.
Armonia. 16.30: «Priprto okno». Variete.
Garibaldi. 15.00: «Veseli mušketirji».
Ideale. 16.00: «Nasvidenje papa!» Gino Becchi.
Impero. 16.00: «Brezupno tvoja», Bette Davis.
Italia. 16.00: «Z očmi spomina», Michel Morgan.
Kino ob morju. 16.00: «Cesarjev valček», Bing Crosby.
Savona. 15.00: «Mož s krinko».
Viale. 16.00: «Tragična večerja», A. Nazzari.
Vittorio Veneto. 15.15: «Imejmo se radi».

Adua. 16.00: «Borbe v džungli».
Azzurro. 15.00: «Cilj je Tokio», G.
Belvedere. 16.30: «Zadeve njenega moža».
Marconi. 15.30: «Salomé».
Massimo. 16.00: «Tri dekleta in kaplar».
Novo cine. 16.40: «Ognjeno nebo».
Odeon. 15.30: «Nevesta na nakazilo», Bette Davis.
Radio. 16.00: «Okrvavljena ograjica».
Venezia. «Vitez maščevanja».
Vittoria. 16.00: «Molk je zlato».
Železničarski. (Sv. Vid). «Zaljubljenci sanj».

RADIO JUGOSL. CONE TRSTA

(Oddaja na srednjih valovih 212.4 m ali 1412 kc)

SREDA 11. 10. 1950

6.30: Jutranja glasba; 6.45: Poročila v ital. in objava sporeda; 7.00: Napoved časa - poročila v slov. in objava sporeda; 7.15: Jutranja glasba.

12.00: Opoldanski koncert; 12.30: Iz filmskih napevov; 12.45: Poročila v ital. in objava sporeda; 13.00: Napoved časa - poročila v slov. in objava sporeda; 13.15: Pojo znani pevci; 13.45: Gospodarski pregled (slov.); 14.00: Sodobna srbska orkestralna glasba; igra orkester Radia Ljubljana; 14.30: Pregled tiska v ital.; 14.45: Pregled tiska v slov.

17.30: Politične aktualnosti (it.); 17.40: Plesna glasba; 18.00: Z našim ljudstvom (ital.); 18.15: Za vsakogar nekaj; 18.45: Poročila v hrvaščini; 19.00: Glasbena medigra; 19.15: Poročila v ital.; 19.30: Napoved časa - poročila v slov.; 19.45: Cezar Franck: Koral; 20.00: Franz Liszt: Koncert za klavir v Es - duru; 20.30: Radijski obzornik 1950 (ital.); 20.05: Melodije srca; 21.00: Literarna oddaja - Vercovs: «Tišina morja» (slov.); 21.30: Igrajo zabavni orkestri; 22.00: Življenje jugoslovanskih narodov (ital.); 22.15: Danilo Bučar: «Belokranjske pisanice», narodne pesmi; 23.00: Zadnja poročila v ital.; 23.05: Zadnja poročila v slov.; 23.10: Objava dnevnega sporeda za naslednji dan; 23.15: Barkarole; 23.30: Plesna glasba; 00.02: Zaključek.

ADEX - izleti

29. T. M. IZLETA

v Ajdovščino in Opatijo

Vpisovanje do 15. t. m.

1. IN 2. NOVEMBRA T. L. DVODNEVNI IZLET

v Ljubljano

Vpisovanje do 16. t. m. pri Adria-express, Ulica F. Severo 5 b, tel. 29-243.

Neznosne razmere delavcev zaposlenih na smetišču pri Orehu

Pretekli mesec so začeli prevažati odpadke in smeti iz Trsta v dolino pri Orehu, med Miljami in Zavljami. O tem načrtu se je govorilo že dobri dve leti, toda kljub temu se tržaška občinska uprava ni pozanimala, da bi prej pripravila vse potrebno na novem določenem mestu za odpadke in smeti. Na nov določen kraj so kar začeli dovažati tržaške odpadke in smeti; za delavce, ki so tam zaposleni, pa jim je bilo prav malo mar.

Delo med odpadki in v smeteh res ni prijetno in je zelo umazano. Ko je delavec ves božji dan v takem delu, je ves umazan in poln prahu. Rad bi se pošteno umil, preden odide domov ali preden vzame v roko kos kruha. Pa mu je skoraj nemogoče. Na kraju ni tekoče vode, le vsaka dva ali tri dni jim pripeljejo okrog 300 l vode — z njo naj se umivajo, kopajo ali naj jo pijejo. Pa da bi bila vsaj čista in ne bi smrdela! Tudi stranišča so neprimerna in nezadostna, baraka za slačilnico, ki so si jo morali sami delavci popraviti, tudi ne ustreza potrebam. Prava sramota za tržaško občinsko upravo!

Pa še nekaj. Ko kakšen delavec oboli ali umre, ne postavijo drugega na njegovo mesto, pač pa ga morajo nadomestovati ostali delavci, ki imajo že itak preveč dela.

Nič jim ne bi škodilo, če bi občinski gospodje nekoliko pokukali in pogledali, kakšne so razmere na smetišču pri Orehu, kjer niso samo smeti in odpadki ampak tudi delavci, ljudje, za katere je treba poskrbeti, da ne bodo kot podgane.

Žepar na Trgu Ponterosso

Včeraj si 63-letna Lucija Hermac iz Izole prav gotovo ni mislila, da bo ob svojo denarnico z vso njeno vsebino. In vendar je morala z razočaranjem ugotoviti, da ji je med nakupovanjem na Trgu Ponterosso neznani žepar segel v njeno torbico in ji izmaknil denarnico s 1050 lirami in osebnimi dokumenti.

Nesreča v tovarni Sv. Marka

Z avtomobilom Rdečega križa so včeraj ob 15.30 pripeljali na ortopedski oddelek tukajšnje glavne bolnišnice 59-letnega delavca Franca Pangara iz Devina 2-a, kateremu je pri delu v tovarni Sv. Marka padel na nogo kos železa in mu zmečkal palec. Zdraviti se bo moral od 15 do 20 dni.

* * *

Na isti oddelek so sprejeli tudi 41-letnega težaka Ivana Lorenzija iz Sv. Marije Magdalene Spodnje 769, ki se je ponesrečil v avtobusu, ki vozi s trga Barriera Vecchia na Kolonkovec in obratno. Ker mu je palec po naključju ostal med vrati avtobusa, se bo zaradi njegovega zloma moral zdraviti najmanj 10 dni.

* * *

Končno pa so na isti oddelek ob 16 pripeljali 60-letnega Tomaža Vestidella iz Ul. sv. Frančiška 52. Ponesrečil se je pri delu v podjetju «Salto» v Ul. Media, kjer si je pri naključnem padcu tako poškodoval koleno leve noge, da se bo moral zdraviti okoli 7 dni.

Delo čistilcev min

Čistilci min, ki že nekaj mesecev sem vztrajajo in neumorno, ne glede na stalno življenjsko nevarnost, iščejo iz zadnje vojne pozabljeno orožje in razstrelivo, so imeli tudi včeraj zelo uspešen dan. Razstrelili ali drugače uničili so namreč 82 topniških izstrelkov 82 mm, 24 topniških izstrelkov 81 mm, 16 topniških izstrelkov 16 mm, 9 protiletalskih izstrelkov 47 mm in 39 zabojev 20 mm strojniških nabojev.

Poročilo odseka za ljudsko prosveto na občnem zboru SHPZ

Globoko ukoreninjena ljubezen do kulturno-prosvetnega napredka v našem ljudstvu

premaguje zaviralno in razdiralno delo zagrizenih nasprotnikov slovenstva

«Napredek in prosveta, to naša bo osveta», je bilo geslo naših borcev, ko so s Prešernovimi poezijami v žepu šli v borbo proti nacifašizmu. Napredek in prosveta je bilo tudi geslo naših neumornih prosvetnih delavcev, ki so po resoluciji Informbiroja šli na delo z vso požrtvovalnostjo za ponovni dvig prosvetnega dela na Tržaškem, katerega so vidalijevski kominformisti z vsem razdiralnim besom hoteli uničiti. Ni se jim posrečilo. Ljubezen za prosvetno delo je pri našem ljudstvu globoko ukoreninjena. Občni zbor SHPZ 6. nov. 1949 lahko smatramo za mejnik kominformističnega razdiralnega dela na prosvetnem polju (kljub še nekaterim izpadom, kot n. pr. še pred kratkim v Škednju ob priliki otvoritve razstave slovenske knjige) in istočasno ponovnega podviga delovanja prosvetnih društev do prejšnje višine. Danes lahko z zadoščenjem gledamo na delo naših društev (ne sicer vseh) v dobi od zadnjega občnega zbora SHPZ pa do danes. Bilo je dosti težav, a z vztrajnostjo in požrtvovalnostjo so jih naši delavci premagali.

V poročilu, ki ga podajamo, hočemo prikazati delo odseka za ljudsko prosveto in pregled delovanja prosvetnih društev. V dobi od zadnjega občnega zbora pa do danes.

Odsek za ljudsko prosveto, ki ima nalogo skrbeti za vse probleme ljudske prosvete, kot so organizacija in delovanje prosvetnih društev, ustanavljanje knjižnic in oskrbovanje s knjigami, organiziranje predavanj, proslav, razmnoževanje not in muzikalij, pripravljanje materiala za dramske in druge kulturne prireditve, pripravljanje okrajnih in drugih večjih prireditev, razporejanje dela po terenu, pomoč društvom z nasveti, je naletel pri svojem delu na razne ovire. Izmed vseh ovir pa je najvažnejša: prostori. Vsi vemo, da je uspešen napredek ljudske prosvete, oziroma kulturen razvoj sploh, odvisen od materialnih osnov, v katerih v današnjih razmerah ne moremo govoriti, kajti fašistična okupacija je uničila prosvetne domove in knjižnice, po osvoboditvi pa nam ZVU še ovira gospodarski razvoj društev, ne pa da bi popravila krivice, ki jih je prizadejal fašizem.

Pri pregledu notranjega in zunanjega delovanja prosvetnih društev smo ugotovili, da je dobre volje za prosvetno delo dosti in tudi zmožnih ljudi, ki bi ga vodili. Ves razvoj in dvig pa ovira dejstvo, da je večina društev celo brez sedeža, ne da bi govorili o dvoranah. Pri sestavi letnega delovnega načrta smo na sejah odborov prosvetnih društev razpravljali o bodočem delovnem načrtu, toda pri večini društev smo naleteli na odgovor: Imamo vse možnosti in voljo za delo, toda delovanje in sploh obstanek je mogoč samo če dobimo skromen sedež, kjer se bodo naši člani zbirali. Ugotoviti pa moramo, da nekatera društva delujejo, čeravno so brez prostorov. Naj videnejši je primer prosvetnega društva I. Cankar, ki kljub temu, da nima sedeža vežba pevski zbor, tamburaški zbor, deluje dramska družina in knjižnica. Prosvetno društvo I. Cankar naj bo svetel zgled društvom, v enakem položaju, kaj se s požrtvovalnostjo in z ljubeznijo do napredka da napraviti. Prosvetnemu društvu I. Cankar izrekamo v tem pogledu vse priznanje. Posebno pohvalo pa zasluži Prosvetno društvo «Slovan» v Padričah, ki si je s prostovoljnim delom in prispevki sezidalo svoj dom. Tudi v Borštu je uspelo popraviti dvorano.

Tovariši delegati, vsako prosvetno društvo naj o tem razmišlja in prepričani smo, da si marsikatero prosvetno društvo lahko na podoben način kot Padriče postavilo svoj dom.

Prosvetna društva in SHPZ se morajo v sezoni, ki je pred nami posvetiti temu problemu vso pažnjo, ker drugače bo načrt, ki si ga je zadal odsek skupno s prosvetnimi društvi, neizvedljiv.

Odsek za ljudsko prosveto vključuje 42 prosvetnih društev. V pričetku sezone smo društva po aktivnosti razdelili na štiri razrede in sicer: v 1. razred manj v treh panogah, v 2. razred društva aktivna v dveh panogah, v 3. razred društva aktivna v eni panogi, v 4. razred pa neaktivna društva.

Tako smo imeli v pričetku sezone: v prvem razredu 4 društva, v drugem razredu 5 društev, v tretjem razredu 17 društev, v četrtem razredu 16 društev.

Na okrajnih konferencah so društva razpravljala o klasifikaciji in tudi takoj sprejela v načrt ustanovitev novih odsekov za napredovanje v višje razrede. Uspeh je bil prav lep in danes imamo v prvem razredu 12 društev, v drugem razredu 5 društev, v tretjem razredu 9 društev, v četrtem razredu 16 društev.

Društva 4. razreda so ostala neaktivna. So pa to društva, ki so životarila po večini od vsega začetka ustanovitve. Vendar pa je odsek za ljudsko prosvето tem društvom posvečal premalo skrbi in bo moral to v bodoče vsekakor popraviti. To so društva, kjer je sicer večja aktivnost nemogoča, ker so to po večini manjši kraji, a vendar bi se lahko organiziralo vsaj predavanja iz centra. V splošnem smo ugotovili, da je klasifikacija razgibala prosvetna društva in vzbudila tekmovanje.

Po občnem zboru SHPZ je odsek za ljudsko prosveto izdelal dobro delovni načrt za novo sezono, v katerem se je obravnavalo bodoče delo odseka in prosvetnih društev za vsak referat posebej.

Da bi začrtano delo podrobneje obravnavali s prosvetnimi društvi, smo sklicali prosvetne konference in sicer po zunanjih okrajih: Dolina, Nabrežina, Opčine in za mestna prosvetna društva. Obravnavale so se naloge naše prosvete in podroben delovni načrt. Poleg tega pa smo še obravnavali notranje probleme posameznih prosvetnih društev. Ugotovili smo, da so take konference zelo koristne za spoznavanje težkoč posameznih društev in tudi zaradi medsebojnega spoznavanja med društvi. Konference so uspele. Zastopniki prosvetnih društev so načrt sprejeli in se tudi obvezali za bodoče delo.

Posebna točka v načrtu je obravnavala tudi plačevanje članarine, redna mesečna poročila in sploh ureditev administracije prosvetnih društev. Ugotavljamo pa, da smo v tem prav malo dosegli. Društva nam poročil ne pošiljajo, malo pa je društev, ki nam redno plačujejo članarino. Te izjeme so: Prosvetna društva: O. Župančič, S. Škamperle, Sv. Križ, S. Jenko in I. Cankar, ki so plačala članarino za leto 1950. Poleg teh je še nekaj društev, ki so plačala članarino za polovico leta 1950.

Zaradi pospešitve prosvetnega delovanja so bili stiki med člani odseka in odbori prosvetnih društev zelo pogosti. Skupno 297 sestankov. Na sejah z odbori prosvetnih društev se je podrobno obravnavalo delovanje vsakega društva, posebej.

Da bi obdaritev otrok ob priliki novoletne jelke čim lepše uspela, nas je odbor za obdaritev naprosil za sodelovanje. V ta namen smo skupno s prosvetnimi društvi organizirali več prireditev. Ob obdaritvi sami pa so naše lutke igrale veliko vlogo v največje veselje otrok. V novembru smo s sodelovanjem prosvetnega društva v Nabrežini odkrili na rojstni hiši spominsko ploščo Igu Grudnu, pesniku obmorskega Krasa in trpljenja našega ljudstva nad fašizmom do naših dni. Zastopana so bila tudi ostala prosvetna društva nabrežinskega okraja, pa tudi iz mesta, ter položila vence.

Za Prešernov dan, kulturni praznik slovenskega naroda, je SHPZ podelila nagrade pevskemu zboru I. Cankar za nepretrgano delovanje, s katerim je dokazal vztrajnost in borbenost, pevskemu zboru S. Škamperle tudi za nepretrgano delovanje, folklorni skupini Društva slovenskih srednješolcev kot najboljši mladinski ljudskoprosvetni skupini, tamburaškemu zboru prosvetnega društva I. Cankar, kot zelo aktivni stalni mladinski ljudskoprosvetni skupini.

V okviru prvomajskega tekmovanja je SHPZ napovedala tekmovanje prosvetnih društev v vseh panogah delovanja. Prosvetna društva so tekmovanje ugodno sprejela. Načrt tekmovanja se je obravnaval na prosvetnih konferencah, ki so bile v ta namen sklicane po okrajih in v mestu. Izid tekmovanja je bil zadovoljiv. Za dramsko delovanje je bilo nagrajenih 7 dramskih družin, za ustanovitev knjižnic pet društev, za najvišje število novonabavljenih knjig dve društvi, radi dobrega poslovanja knjižnic štiri društva. Za ustanovitev folklornega odseka sta bili nagrajeni dve društvi, za najvišje število novovpisanih članov štiri društva, za izpolnjene dolžnosti do SHPZ (članarina) je bilo nagrajenih 5 društev. Pevskih zborov je bilo nagrajenih 12.

Z uspehom prvomajskega tekmovanja smo bili zadovoljni. Prepričani smo, da bodo v novi sezoni društva še uspešneje tekmovala.

Iz delovnega načrta za poslovno leto 1950 - 51

Za kulturni dvig slovenskih obmorskih vasi

ki so trenutno narodnostno najbolj ogrožene

Ob priliki proslave 1. maja je odsek organiziral masovni pevski nastop. Nastopilo je 375 pevcev.

Za Dan slovenske kulture, ki ga je SHPZ pripravila 11. junija, so se društva skrbno pripravljala. Na prosvetnih konferencah, ki smo jih v pripravah na ta dan ponovno sklicali, so se društva obvezala za delo zlasti pri zbiranju narodnih noš. in ne brez uspeha. Pri reviji narodnih noš je nastopilo 258 narodnih noš. Nastopili sta dve folklorni skupini s tremi plesi, posebej pa še 36 parov s stiliziranim plesom, 5 pevskih zborov, ki so nastopili posamezno ter 375 združenih pevcev.

Odsek je organiziral v juliju pevski nastop za dolinski okraj. Nastopili so trije pevski zbori in ena folklorna skupina. V septembru pa je odsek organiziral masovni nastop pevskih zborov ob priliki proslave bazoviških žrtev. Nastopilo je 270 pevcev.

Društveni prapor je v pretekli sezoni razvilo samo prosvetno društvo S. Škamperle, ki je obenem praznovalo 5 obletnico delovanja po osvoboditvi. Prosv. društvo S. Škamperle je eno izmed najaktivnejših. Želimo, da bi v novi sezoni tudi dramska družina pokazala svoje sposobnosti. Prosvetno društvo S. Škamperle je pripravilo tudi lično in bogato razstavo daril, ki jih je društveni pevski zbor prejel na turnejah po Jugoslaviji. Istočasno je pevovodja tov. Venturini predaval o krajih, kjer so gostovali in o vtisih, ki so jih odnesli.

Odsek za ljudsko prosveto je v pripravah za današnji občni zbor sestavil tudi delovni načrt za novo sezono 1950-51. Da bi bil ta načrt čimbolj realen je odsek skupno z odbori posameznih prosvetnih društev sestavil program za vsako prosvetno društvo posebej in na podlagi tega skupni načrt. Kjer ni prosvetnih društev ali so ta neaktivna, si je odsek zadal nalogo ustanoviti oziroma poživiti društvo.

Ugotavljamo pa, da je odsek za ljudsko prosveto posvetil premalo pažnje krajem, ki so narodnostno najbolj ogroženi, krajem kjer se načrtno izvaja penetracija italijanstva in se na Slovence izvaja vsakovrsten pritisk in ovira njihov kulturni razvoj. To so naše slovenske vasi ob morju, na meji proti Italiji: Sesljan, Devin, Štivan, Medja vas. Bodoča naloga odseka bo to veliko napako popraviti s pomočjo vseh zavednih demokratičnih Slovencev. Vsak izmed nas se bo moral zavedati soodgovornosti pri tem delu. Naše slovenske obmorske vasi morajo ponovno postati kulturno-aktivne. Pozivamo vsa prosvetna društva, da jim pomagajo pri tem delu s tem, da jih obiskujejo ter jim nudijo kulturne programe v kolikor jih te vasi same še ne morejo dati. Tovariši ne pozabite na naše slovenske obmorske vasi. Organizirajte izlete, prireditve!

Iz mrtvila, ki je zaradi razbijaštva vidalijevcev zajelo naša prosvetna društva, so v pretekli sezoni postopoma zopet poživile tudi naše dramske družine.

Do prvomajskega tekmovanja, ki se je vršilo od 1. do 30. aprila 1950 je osnovalo svoje dramske družine sledečih devet društev:

Barkovlje, Sv. Jakob, Sv. Ivan, Opčine, Plavje, Salež, Križ, Nabrežina in Boršt. V prvomajskem tekmovanju pa so bile osnovane in zato tudi nagrajene štiri sledeče dramske družine:

V Dolini, Bazovici, Proseku in v Lonjerju, tako da je v pretekli sezoni delovalo 13 dramskih družin. Od teh jih je v pretekli sezoni nastopilo 10. Večina dramskih družin je vzela v študij enodejanke. To zaradi tega, da so lahko čimprej nastopile.

Življenje in delo dramskih družin

To najštevilnejšo dramsko družino štejemo med najbolj disciplinirane kar se tiče točnosti in polnoštevilne udeležbe pri vajah. Stejemo pa jo tudi med požrtvovalne in samostojne, saj si je za premiero sama oskrbela kulise in pripravila oder. Uspešno je 26. marca gostovala v Kortah nad Izolo in 29. junija v Borštu. Dramska družina v Plavjah ima v svojih vrstah ljudi, ki imajo vse pogoje, da postanejo dobri režiserji.

Kar se točnosti in polnoštevilnega obiska pri vajah tiče, ne zaostaja za dramsko družino iz Plavij ona iz Boršta, ki je zato tudi prejela nagrado v prvomajskem tekmovanju. Odlikujejo pa se člani te dramske skupine po odlično obvladanem tekstu posameznih vlog, kar je glavni pogoj, da uprizoritev uspe. V sklopu društvene prireditve so 23. aprila dobro podali enodejanko «Trije snubci». Sodelovalo je 6 ljudi pod vodstvom domačega režiserja, ki ima tudi smisel za scenerijo.

Dramska družina iz Barkovelj je naštudirala 5 enodejank vesele vsebine. Doma je nastopila dvakrat, na Proseku 11.12. 1949 in v Vižovljah 19.3.1950. Sodelovalo je 7 ljudi pod vodstvom bivšega člana SNG tov. Podkrajška in za njim pod vodstom člana SNG tov. Lukeža.

Delovanje dramske družine I. Cankar je bilo zelo otežkočeno zaradi pomanjkanja prostorov. Po vodstvom člana SNG tov. Fišerja je naštudirala Nušičevo enodejanko «Gumb» in z njo nastopila 25. marca 1950 v Dolini. Tudi ta dramska družina ima v svojih vrstah sposobne ljudi, ki lahko postanejo bodoči režiserji.

Od dramskih družin, ki so se osnovale v prvomajskem tekmovanju, je nastopila samo ona iz Lonjerja, ki jo vodi domač režiser. Tudi ta dramska družina je zelo samostojna, kar se tiče priprave odra in scene. Naštudirala je Hudalesovo enodejanko «Vrnitev» in z njo nastopila doma 28. maja 1950. ter gostovala v Novi Gorici 6. avgusta 1950.

Dramske družine v Križu, Nabrežini in na Opčinah so naštudirale in nastopile s tridejankami. Študij so vodili člani SNG. Dramski družini v Križu in Nabrežini sta za polnoštevilno in točno udeležbo pri vajah prejeli prvomajsko nagrado.

Dramska družina v Križu, žal, ni mogla gostovati po drugih vaseh, ker je bilo več njenih članov poleti odsotnih. Spada med naše najkvalitetnejše družine in je za uprizoritev Standekerjeve «Prevare» žela veliko priznanje. Nastopalo je 18 ljudi.

Nabrežinci so si za premiero Lipahovega «Glavnega dobitka» sami postavili lep oder na prostem. Doma so nastopili 23. julija 1950, nato pa uspešno gostovali 30. julija v Portorožu. Tudi ta dramska družina se je odlikovala po odlično obvladanem tekstu posameznih vlog. Sodelovalo je 16 ljudi.

Po številu gostovanj se odlikuje dramska družina z Opčin, ki je po premieri Petrovičevega «Vozla» dne 6. avgusta 1950 na Opčinah gostovala 13. avgusta v Portorožu. Kot prva dramska družina s Tržaškega ozemlja je 20. avgusta šla v Standrež pri Gorici in 3. septembra je uspešno nastopila v Lonjerju.

Preostale tri dramske družine, ki so se osnovale v prvomajskem tekmovanju, niso uspele še nastopiti. V Bazovici imajo v študiju tridejanko «Učiteljica». V Dolini študirajo enodejanko «Kje je meja» in na Proseku enodejanko «Čudež v pustinji». Dramska družina na Proseku se lahko ponaša z domačim režiserjem, ostali dve dramski družini pa delujeta pod vodstvom člana SNG.

Da so dramske družine lahko tako kvalitetno nastopale, gre predvsem zasluga članom SNG, ki so se izkazali kot požrtvovalni režiserji. Otežkočeno pa je delovanje dramskih družin zaradi pomanjkanja prostorov. Le dramska družina v Nabrežini ima na razpolago oder v kolavdirani dvorani, dramske družine v Borštu, na Proseku in v Plavjah razpolagajo z odrom v nekolavdirani dvorani, ostale dramske družine pa so brez prostorov.

V pretekli sezoni so razen v Borštu in Plavjah nastopale dramske družine na prostem. Da bi vzgojili iz vrst domačih igralcev vodje dramskih družin, je SHPZ organizirala režisersko-igralski tečaj, ki bi se moral vršiti od nedeljah dopoldan od 12. feb. do 31. maja 1950. Prijavilo se je 32 tečajnikov, od katerih pa je ostalo do 7. maja, ko je tečaj prenehal, le 5 tečajnikov, iz sledečih društev: Cankar 1 teč., Opčine 1 teč.; Skedenj 1 teč., Nabrežina 2 tečajnika.

Vzrokov, da tečaj ni uspel, je več. Predvsem se tečaj ni vršil vsako nedeljo bodisi zaradi odsotnosti članov SNG ali pa so se vršile važne množične prireditve, katerih so se tečajniki udeleževali. Praksa je pokazala, da se tako organizirani tečaji ne obnesejo. Nasprotno pa je pokazal režiserski tečaj v Kopru, ki se je vršil od 16. maja do 3. septembra lepe uspehe. Pouk se je vršil dnevno pod vodstvom slušateljev akademije za igralsko umetnost v Ljubljani. Ta tečaj sta uspešno zaključila tov. Rudi Košuta, ki bo prevzel vodstvo dramske družine v Križu in F. Pertot iz Nabrežine. V pretekli sezoni so bile izvršene vse priprave za ustanovitev osrednjega odra v Trstu. Odbrani so bili igralci za veseloigro «Matiček se ženi». Vršilo se je tudi 5 bralnih vaj, a zaradi odsotnosti režiserja ni bilo mogoče dela v tej sezoni uprizoriti.

Odsek za ljudsko prosveto je po načrtih scenografa SNG tov. Cesarja nabavil odrske zavese, ki lahko nadomestujejo kulise, in jih je izposojal podeželskim odrom.

Arhiv dramskih del smo izpopolnili s 24 deli, ki nam jih je delno odstopila Ljudska prosveta Slovenije, delno pa nam jih je za prepis posodila ljubljanska Drama.

V dramskem odseku je uvedena kartoteka za evidenco nad posameznimi dramskimi družinami in njihovim delovanjem.

Našemu ljudstvu je glasba prirojena. Prav zato je bila tista sila, ki je naš narod družila v vseh težkih in dobrih časih. Celo v času fašističnega terorja ni utihnila. Zato so se tudi kominformisti močno zmotili, ko so mislili, da bodo z razcepom ljudskih množic uničili naše glasbeno udejstvovanje. Uspelo jim je sicer, da so v začetku zaradi svoje brutalnosti in nasilnih odvzemov prostorov ohromili mnogo pevskih zborov, jih številčno skrčili, ni jim pa uspelo uničiti jih. Zbori, ki so šteli osemdeset, sto in več pevcev, so se po njihovi zaslugi skrčili in razkrojili. Toda naše ljudstvo, ki je željno prosvete, je kmalu spoznalo, kaj pomeni «gojitev ljudske kulture» v kominformističnem smislu ter je začelo zopet z delom na polju ljudske prosvete. Kmalu so se spet začeli ustanavljati pevski zbori, ki so iz dneva v dan pomnoževali številčno stanje pevcev. Med prve zbore, ki so si opomogli po resoluciji IB, lahko štejemo pevski zbor I. Cankarja iz Sv. Jakoba, ki je čeprav številčno okrnjen in nasilno izgnan iz svojih prostorov, nadaljeval s petjem, ter mu je uspelo organizirati moški, ženski in mešani zbor. Za svoje ustvarjalno delovanje je prejel tudi Prešernovo nagrado. Prešernovo nagrado je prejel tudi tamburaški zbor, ki je večkrat nastopil skupno s pevskim zborom in sam. S številnimi nastopi je pokazal svojo vitalnost in dajal poguma drugim pevskim zborom. V letošnji sezoni je nastopil 8krat v coni A, enkrat na radiu Koper ter imel tri koncerte v Sloveniji. Lep primer naglega dviga pa kaže pevski zbor «Ivan Vojko» s Proseka-Kontovela. V lanskem letu se je 8 fantov odločilo, da bodo začeli z rednimi pevskimi vajami. Ta svoj sklep so tudi pričeli izvajati in kmalu so se pokazali uspehi vztrajnega in resnega dela. Že 6.XI. so nastopili na pevskem koncertu, ki je bil ob priliki občnega zbora SHPZ na Proseku. Ni jih motilo, da je istočasno nastopal številčni zbor iz Barkovelj in odličen Komorni zbor. Z vztrajnim delom jim je uspelo izpopolniti se tako, da so kmalu za tem, pomnoženi z novimi pevci, nastopili tudi na prireditvi v V. Repnu. Pristopali so vedno novi pevci, tako da šteje danes zbor 38 moških glasov. Kmalu so se pevcem pridružile tudi pevke in na nastopu 1. maja je že sodelovalo 17 ženskih glasov, a danes šteje zbor 32 pevk.

Tako je z rednim delom uspelo postaviti zbor, ki šteje 39 moških in 32 žensk, t.j. 71 pevcev, ki radi nastopajo doma in izven krivično začrtanih mej. V razdobju od zadnjega občnega zbora SHPZ do danes so nastopili 5krat doma, 4krat v coni A, enkrat v coni B, dvakrat na radiju Koper, izvedli 4 koncerte v Sloveniji ter sodelovali na ljudskem taboru v Sovodnjah pri Gorici. V prvomajskem tekmovanju si je zbor pridobil drugo nagrado za najvišje število pridobljenih pevcev. Prepričani smo, da bo zbor še pomnožil število pevcev, ker ima Prosek - Kontovel mnogo dobrih pevcev.

Pevci iz Doline se dolgo časa niso znašli, da bi organizirano nastopali. V avgustu lanskega leta pa so sklenili začeti s sistematičnim delom. Uspeh ni izostal. Število pevcev je stalno naraščalo, tako da šteje danes pevski zbor «V. Vodnik» 36 mladih pevcev, ki z uspehom nastopajo na naših prireditvah. Nastopali so doma, peli v radiu Koper, imeli koncert v Bujah, Guštanju in Skocijanu. V prvomajskem tekmovanju so si priborili prvo nagrado za najvišje število pridobljenih pevcev ter drugo nagrado za nad 80 odst. udeležbo pevcev na prvomajskem nastopu, to je enodnevni izlet v Portorož. Hvale vredna je tudi iniciativa pevk, ki želijo pristopiti k zboru. Upamo pa, da bo v Dolini v novi sezoni poleg moškega tudi številen mešani zbor.

Vsi napori maloštevilnih kominformistov v Plavjah niso mogli omajati stališča, ki so ga takoj po resoluciji IB zavzeli Plavčani. Pevski zbor «Straža» in godbo iz Plavij smo srečevali povsod tam, kjer so se zbirali naši ljudje. Poudariti moramo, da je bila godba iz Plavij edina, ki se ni ustrašila naporov in težav, kadar je šlo za naše prireditve. V prvomajskem tekmovanju si je pevski zbor priboril prvo nagrado za 100 odst. udeležbo pevcev na prvomajskem nastopu. To nagrado so prejeli tudi zbori iz Lonjerja-Katinare, «Slovan» iz Padrič, «Rdeča zvezda» iz Saleža, «Zarja v svobodi» iz Sempolaja in pevski zbor iz Križa.

Vsi navedeni zbori so s tem dokazali visoko zavednost in so bili nagrajeni z enodnevnim izletom v Opatijo. Zbori S. Škamperle iz Sv. Ivana, «M. Matjašič» iz Barkovelj, V. Vodnik iz Doline, Tržaški zvon in zbor iz Nabrežine so prejeli II. nagrado iz prvomajskega tekmovanja za nad 80 odst. udeležbo pevcev na prvomajskem nastopu, enodnevni izlet v Portorož. To so številnejši zbori, ki jim je zaradi tega bilo teže doseči 100 odst. udeležbo, ker odsotnost samo enega pevca to izključuje. Ko navajamo te zbore moramo omeniti še posebej pevski zbor S. Škamperle, ki je s svojim dosedanjim delovanjem dokazal vztrajnost, borbenost, zavednost in življenjsko silo, zaradi česar je prejel II. Prešernovo nagrado. Med drugimi nastopi je izvedel tudi enotedensko turnejo po Bosni in imel uspele koncerte v Banjaluki, Jajcu in Sarajevu.

Primer rednega in sistematičnega ter discipliniranega dela je pevski zbor M. Matjašič iz Barkovelj, ki je prejel prvomajsko nagrado za vse dobro naučene pesmi, ki so bile določene za nastop na prvomajski proslavi. Poleg mnogih nastopov doma je zbor izvedel tudi uspela koncerta v Šmihelu in Sv. Jakobu na Koroškem ter s tem še bolj utrdil bratske vezi. Prav danes pa sodeluje na festivalu v Ilirski Bistrici.

Pevski zbor Velesila iz Škednja je nastopil dvakrat na radiu v Kopru in sodeloval na množičnih manifestacijah. Zaradi objektivnih težkoč pa že ni dosegel tistega razmaha, kakršnega je že imel.

Pri tem ko ugotavljamo uspehe in napredek mnogih pevskih zborov, pa moramo ugotoviti, da se pevski zbori z Opčin, iz Bazovice in Boršta še niso utrdili, kajti kljub nekaterim nastopom, jih ne moremo prištevati k zborom, ki vršijo težkoče, ki izvirajo predvsem zaradi premale odločnosti in vztrajnosti ter da jih bomo v bodoče videli večkrat nastopati.

V Cerovljan se je letos spomladi odločilo 14 pevcev, da bodo gojili lepo pesem. Premagali so osnovne težave t.j. vprašanje prostora za vaje, pevovodje in instrumenta ter pričeli s pevskimi vajami. Zaščitnikom slovenske kulture pa to ni bilo pogodu in so stalno nadlegovali pevce, dokler jim ni uspelo zbora razbiti. Upamo, da bodo pevci končno prišli do spoznanja, da je to le njim v škodo in da bodo zopet pričeli z vajami.

Tako imamo danes 17 zborov, 1 godbo ter 3 tamburaške zbore. Pevski zbori so nastopali tudi kot združeni zbori na raznih masovnih prireditvah: proslava 1. maja, kjer je nastopilo 375 pevcev. Na proslavi bazoviških žrtev je nastopilo 270 pevcev.

Pevski zbori so izvedli skupno 185 nastopov med temi 18 radijskih, 21 koncertov v Jugoslaviji, 2 na Koroškem in 2 koncerta na Goriškem. Glasbeni odsek je skrbel za razmnoževanje not.

Resna ovira razmaha naših pevskih zborov in godb je brez dvoma vprašanje prostorov za vaje in nastope, kakor tudi vprašanje pevovodij ter instrumentov. Skrbeti bo treba, da se ta vprašanja zadovoljivo rešijo.

Knjižnice

Važnosti knjige za kulturni razvoj se vsi zavedamo in zavedamo se tudi, da bomo tudi obstajali, dokler bodo knjižnice in ljudje, ki bodo knjige čitali. Ako pa pregledamo delovanje naših prosvetnih društev, ugotovimo, da posvečajo vse premalo pažnje knjižnicam.

Vseh knjižnic je 17, s približno 5.749 knjigami. Od vseh teh knjig jih je pa bilo zelo malo izposojenih in čitanih. Točnega pregleda nimamo.

Najbolje urejene knjižnice so: v Škednju, kjer izposojujo približno 100 knjig na mesec, nato Prosvetno društvo. I. Cankar, M. Matjašič v Barkovljah, S Škamperle in Nabrežina. Vsa ostala društva pa se bodo morala v novi sezoni potruditi, da bodo uredila knjižnice. Glavna naloga prosvetnih društev pa bo razširitev kroga čitateljev, zlasti med mladino. Razmišljati bo treba o načinu, kako bi pri mladini vzbudili zanimanje za lepo slovensko knjigo, zlasti v mladini, ki je že zastrupljena od raznih ničvrednih italijanskih lističev in stripov.

Važno je tudi, da si društva, ki imajo možnost, ureče lične čitalnice in naroče časopise in revije. S tem bodo nudili našemu človeku, ki je zaposlen s težkim delom v tovarni ali na polju, možnost, da bo v prostem času rad zahajal v društvo, kjer bo prebiral dobro knjigo in se seznanjal s položajem doma in v svetu.

Knjižne razstáve

Skupno s prosvetnimi društvi je odsek organiziral 11 knjižnih razstav. Razstave so bile dobro obiskane in dosti knjig se je tudi prodalo. Ob otvoritvi so bila predavanja o pomenu knjige in o branju. Najlepše je razstavo organiziralo Prosvetno društvo M. Matjašič v Barkovljah. Največjo pohvalo pa zasluži prosvetno društvo v Škednju, ki je organiziralo razstavo slovenske knjige od prve slovenske tiskane knjige pa do danes.

Ta razstava je bila prva v okviru 400letnice prve slovenske tiskane knjige. Prosvetnemu društvu v Škednju čestitamo za to lepo iniciativo. Uspeh razstave je bil velik. Marsikdo je tukaj prvič spoznal našo bogato književnost. Istočasno je društvo organiziralo tri predavanja iz slovenske književnosti. Prosvetno društvo v Škednju naj bo vzgled ostalim prosvetnim društvom, da si bodo v prihodnji sezoni tudi organizirala slične razstave. Priporočamo prosvetnim društvom, da izpopolnijo svoje knjižnice z novimi knjigami, istočasno pa da zbirajo knjige pri članih in prijateljih. Vsi člani naj jim pri tem pomagajo. Geslo vseh naj bo razširitev slovenske knjige.

USTANOVITEV NOVEGA REFERATA

ZA OBVAROVANJE folklornega bogastva

Odsek je organiziral predavanja v 16 prosvetnih društvih in sicer povsod, kjer je bil na razpolago vsaj najskromnejši prostor. Teme predavanj so bile najrazličnejše: iz literature, zdravstva, prirodopisa, zgodovine. Pri organizaciji predavanj pa smo naleteli na različne težave. Zgodilo se je, da so nam nenadoma odpovedali predavatelji ali pa prevozna sredstva, ter so ljudje zaman čakali na predavatelja. Stvari, ki jih bo treba odpraviti.

Zavedamo se, kako velike važnosti so predavanja za kulturni razvoj, zato je potrebno, da društva temu posvečajo večjo skrb in predavanja zadostno pripravijo. Odsek za ljudsko prosveto pa bo skrbel, da se bo krog predavateljev razširil in da bodo predavanja pestra in zanimiva. Skupno je bilo 64 predavanj. Odsek ima v načrtu tudi centralna predavanja. Prvo smo imeli že v juniju. Predaval je tov. dr. Dekleva o tržaškem vprašanju.

Referent za folkloro

Referat za folkloro pri odseku za ljudsko prosveto se je ustanovil v pretekli sezoni.

Prvi nastop 10 parov s tržaškim plesom «Stu ledi» na taboru OF v Mrčedolu leta 1949 je dal pobudo, da je SHPZ v poletju 1949 poslal na tečaj za folkloro v Ljubljano 4 tovariše, ki so imeli nato nalogo organizirati folklorne skupine v društvih.

V okviru Društva slovenskih srednješolcev sta se organizirali dve skupini: prva v Dijaškem domu — 4 pari in druga 6 parov, ki so jo tvorili zunanji dijaki. Skupini sta vadili domači ples monfrine, gorenjske plese, srbska kola.

Skupini sta nastopili v Bazovici, na Proseku, Opčinah, v Nabrežini, v Dijaškem domu, Skednju in Borštu. Izven cone A pa v Piranu, Kopru, Izoli in v Gorici ob priliki kongresa slovenske mladine v Italiji.

V okviru prvomajskega tekmovanja je bila ustanovljena folklorna skupina v Barkovljah, 4 pari in folklorna skupina pri Prosvetnem društvu S Škamperle 5 parov. Na proslavi 1 maja je nastopilo 36 parov s stiliziranim plesom. Skupina je žela obilo uspeha. Ta nastop je vzbudil še večje zanimanje za folklorne plese, tako da se je na podulo mladine same še ustanovila folklorna skupina v Plavjah 9 parov, ki je pričela študirati domači ples in skupina Boršt-Ricmanje 8 parov.

Za dan slovenske kulture je ponovno nastopila skupina 36 parov s stiliziranim plesom, skupina Društva slovenskih srednješolcev s srbskimi in hrvatskimi plesi ter centralna grupa (sestavljena iz skupine prosv. društva S. Škamperle in Barkovlje) s tržaškim narodnim plesom Stu ledi.

Dijaška skupina je ob priliki mladinskega dneva v Gorici ponovno gostovala s srbskimi in hrvatskimi plesi. Skupina Prosvetnega društva S. Škamperle je nastopila še na domači prireditvi ob priliki razvitja prapora 24 sept., centralna grupa pa na taboru Slovencev v Sovodnjah 24. septembra. Na taboru SIAU 1. oktobra je centralna grupa ponovno nastopila s plesom Stu ledi.

Skupina Društva slovenskih srednješolcev je bila ob priliki Prešernovih nagrad 8. februarja od SHPZ nagrajena kot najboljša mladinska ljudsko-prosvetna skupina.

Prepričani smo, da se bo v novi sezoni organiziralo še več skupin. Odsek za ljudsko prosveto je preskrbel tudi narodne noše in sicer 8 moških in 8 ženskih okoličanskih, 8 srbskih moških in 3 škedenjske ženske. Zanimanje za folklorne prireditve je veliko. Razvilo bi se še bolj, toda ovira večjemu razmahu so prostori. Skupine nimajo kje vaditi. Saj folklora zahteva primeren prostor in se ne more zadovoljiti s kakšno kuhinjo, kot so se nekatere naše dramske družine.

Narodni plesi so vzbudili ljudi zanimanje za naše narodne noše, zlasti za očuvanje istih, saj so ponekod ležale že po kotih ali pa so si že delali obleke iz njih. Naše narodne noše so dragocenost, katero moramo

(Nadaljevanje na 4. strani)

SKUPINA DELEGATOV PROSVETNIH DRUSTEV NA OBCNEM ZBORU SHPZ

IZ POROČILA ŠOLSKEGA ODSEKA NA OBČNEM ZBORU SHPZ

NENEHNA BORBA Z DISKRIMINACIJSKO ŠOLSKO POLITIKO VOJAŠKE UPRAVE

z nestrpnostjo šovinističnih šolskih funkcionarjev in kapitulantskim "zaščitništvom„ kominformistov

Borba za obrambo obstoječega slovenskega šolstva in za dosego naših upravičenih, a še neizpolnjenih zahtev na šolskem področju se je tudi v pretekli poslovni dobi nadaljevala z vso ostrostjo. Velika, težka in odgovorna je bila naloga, ki jo je moral izvršiti v tem času šolski odsek. Treba se je bilo boriti zoper že kar tradicionalno diskriminacijsko šolsko politiko ZVU, kljub slovesni izjavi polkovnika Marshalla, da ne bo dovolil nobene diskriminacije zoper tukajšnje šovinistične kroge v šolski upravi in mestnem občinskem svetu, kakor tudi zoper izdajalsko in kapitulantsko šolsko politiko tržaških kominformistov. Slovensko ljudstvo je s pomočjo roditeljskih svetov, našega učiteljstva, naših političnih in množičnih organizacij ter prosvetnih društev in končno ob podpori tržaškega demokratičnega tiska doseglo marsikak uspeh, ki naj nam bo izpodbuda v nadaljnjem boju za enakopravnost slovenske šole na Tržaškem ozemlju.

Preobširno bi bilo, ko bi se hoteli spuščati v podrobnosti dela šolskega odseka, ker je bilo zelo obsežno in raznoliko. Sledi naj samo v glavnih potezah pregled opravljenega dela in najvažnejših problemov, ki jih je reševal šolski odsek.

Otroški vrtci

Raznarodovanje naših otrok se je začelo v dobi fašizma že v otroških vrtcih. Tem metodam so ostali zvesti tudi današnji tržaški šovinisti na mestni občini in pri Vojaški upravi, ki z vsemi sredstvi zavirajo nadaljnji razvoj slovenskih otroških vrtcev, pa ne samo zavirajo, ampak si prizadevajo uničiti še to, kar smo si pridobili s tolikimi žrtvami. Zato je vprašanje naših otroških vrtcev še vedno težko, posebno v mestnem središču in najbližnjih predmestjih. Največje težave nam povzročata slepo sovraštvo šovinistov na mestni občini in pri šolski upravi do vsega, kar je slovenskega in pa pomanjkanje prostorov. Tako se tišči n. pr. v eni sami učilnici pri Sv. Jakobu 66 otrok, v Škednju pa 47. Vrtec pri Sv. Jakobu nima niti dvorišča, kjer bi se mogli otroci razgibati na čistem zraku. Tu naj omenimo še neko iznajdbo prof. Sciolisa, referenta za šolstvo pri mestni občini. Zato da onemogoči odpiranje novih slovenskih otroških vrtcev v mestnem središču, si je izmislil, da more biti za vsak novi vrtec prijavljenih najmanj 50 otrok. Toda kljub temu tukajšnje oblasti niso hotele odpreti otroškega vrtca pri Sv. Ani, čeprav se je priglasilo zanj 59 otrok. V tej borbi je bil posebno aktiven roditeljski svet pri Sv. Ani, ki je s pomočjo šolskega odseka vztrajno zahteval vse dotlej, dokler ni uspel. Aprila tekočega leta je Uprava otroških vrtcev otvorila pri Sv. Ani slovenski otroški vrtec.

Vendar pa število 50 ni obvezno za otvoritev vseh vrtcev, temveč velja to le samo za slovenske. Saj obiskuje italijanski otroški vrtec v Križu samo 25 otrok, od katerih jih je samo 8 pravih Italijanov, v Devinu pa komaj 15 otrok. Za vrtec v Ulici Donadoni prosijo starši že tri leta, tri leta hodijo delegacije na merodajne šolske oblasti, tri leta zahteva roditeljski svet šolo za najmlajše, a vse zaman, čeprav se je za ta vrtec priglasilo nad 30 otrok. Za vrtec v Ulici sv. Frančiška, za katerega se je priglasilo nad 50 otrok pa so zaprosili starši že pred enim letom. Roditeljski svet za Sv. Frančišek je večkrat interveniral, delegacije so hodile do tukajšnjih šolskih oblasti, kljub temu šolska uprava ni dovolila nobenega vrtca, ker bi preveč ogražala italijanstvo mestnega središča. Šolske oblasti ravnajo tako, ker hočejo utruditi starše in roditeljske svete, da ne bi več zahtevali slovenskih šol in vrtcev v Trstu. Le zelo počasi je ZVU izpolnjevala svoje obljube glede na otroške vrtce v tržaški okolici, kjer so začeli delovati v tekočem letu otroški vrtci na Repentaboru, v Skofijah, pri Sv. Ani in pri Domju.

V novem poslovnem letu bodo morali roditeljski sveti s pomočjo šolskega odseka nadaljevati borbo za otvoritev otroških vrtcev v Ul. sv. Frančiška, v Ul. Donadoni, v Zgornji Kolonji in na Vrdelci za vrnitev vrtca z Grete v Rojan in za razširitev vrtcev pri Sv. Jokobu, pri Sv. Ivanu in v Škednju.

Poleg omenjenih vrtcev pa obstajata v Rocolu in na Kolonkovcu še dva zasebna otroška vrtca, za katera skrbita posebna skrbstvena sveta (kuratorija), ki ju sestavljajo starši otrok.

Mimogrede naj omenimo vandalski napad na otroški vrtec v Nabrežini v januarju tega leta. Krivce je policija izsledila, toda pred sodiščem jih ni doletela kazen, ki so jo zaslužili, saj sta bila dva soudeleženca celo oproščena.

Osnovne šole

Kakšne namene imajo s slovensko šolo odgovorni ljudje pri ZVU in šolski upravi, so jasno pokazali v novembru preteklega leta, ko so nepričakovano ukinili 22 slovenskih vzporednic in razredov in odpustili 14 učiteljev ter utemeljevali ta ukrep z razlogi štednje. Jasno je, da Zavezniški vojaški upravi in njenim pomagačem ni šlo za varčevanje, kolikor za uresničenje načrta, po katerem naj bi se slovensko šolstvo postopoma ukinilo. Zato je treba šteditI pri slovenski šoli, ne pa tudi pri italijanski. Istočasno ko je oblast ukinila toliko slovenskih razredov in odpustila 14 učiteljev, sta poučevala po dva učitelja na italijanski šoli na Katinari 22 učencev, na Proseku 19 in v Devinu 28. Pa še nekaj! Na vseh šolah je doslej veljalo načelo, da je treba razrede z več kot 20 učenci razdeliti v dva razreda. To načelo se je izvajalo v glavnem samo na italijanskih šolah, ne pa tudi na slovenskih.

Kako zlagano je bilo izgovarjanje predstavnikov šolske uprave na varčevanje, dokazuje že dejstvo, da je bilo na tukajšnjih italijanskih šolah nameščenih 340 učiteljev, ki sploh niso poučevali. Kljub temu je šolska uprava sprejela začasno v službo še 50 učiteljev.

Zoper krivičen ukrep ZVU se je dvignil na vsem Tržaškem ozemlju val orgorčenja. Iz vseh vasi so prihajali protesti. V nekaj dneh je bilo nabranih okoli sedem tisoč podpisov. Dne 19. novembra pa so v znak protesta stavkali vsi učitelji in profesorji ter dijaki in učenci na vseh slovenskih šolah. S stavko so se solidarizirali tudi slovenski, hrvatski in italijanski učitelji cone B. Stavka je bila popolna, zato je tudi uspela. ZVU ukinjenih razredov sicer ni več hotela obnoviti, obljubila pa je, da bo vse odpuščene učitelje ponovno sprejela v službo. Enoten nastop zoper sovražnika slovenske šole so motili le ES, ki so stavko obsodili in se proglasili za edine branilce slovenske šole in odpuščenih slovenskih učiteljev. To so bili tisti sindikati, ki so proti vsem pravilom razpustili celotno ZPD in se s tem odpovedali borbi za slovensko šolo na Tržaškem ozemlju. In čisto v skladu z dosedanjimi prizadevanji ZVU in šolske uprave so nekaj dni pozneje hodili po nekaterih slovenskih šolah policaji in funkcionarji ter zasliševali učiteljstvo o stavki.

Nove težave nam je povzročilo popravljanje šolskega poslopja v Ulici sv. Frančiška. Zaradi tega se je morala slovenska osnovna šola sredi leta in sredi zime preseliti. Gostovati je morala v neprimernih šolskih prostorih v Ulici Rismondo in C. Battisti. Ponovno je prišlo do stavke otrok, ki je trajala od 23. do 28. januarja 1950, dokler ni bilo vsaj delno zadoščeno zahtevam staršev. Napetost so stopnjevali predstavniki šolske uprave s svojimi različnimi izjavami glede na vrnitev slovenske šole v stare prostore po izvršenih popravilih. Tako je izjavil staršem prof. Andri, da se bo v prejšnji šoli naselila italijanska dekliška šola. Tudi polkovnik Marshall je obžaloval, da je svoj čas obljubil staršem vrnitev slovenske šole v staro poslopje. Po zaslugi borbenosti in vztrajnosti roditeljskega sveta pa se je tudi pravda za slovensko šolo v Ulici sv. Frančiška končala ugodno. V novem šolskem letu bo dobila slovenska šola lepše in tudi večje prostore. Kakor vedno doslej, tako so vodili tudi v tem primeru kominformisti skrajno oportunistično politiko.

Perečа je tudi vprašanje slovenske osnovne šole in vrtca v Zgornji Kolonji, kjer že obstajata italijanska šola in vrtec. V slovensko šolo bi hodilo okoli 60 otrok, v vrtec skoraj 30. Boj za šolo in vrtec traja dalje.

V tej zvezi naj še omenimo, da je šolski odsek tudi letos organiziral dodatni pouk za učence, ki so obiskovali šolo v Ul. sv. Frančiška, v Ul. Donadoni, pri Sv. Jakobu, pri Sv. Ivanu in v Rojanu.

Zaradi posledic vojnih let se število otrok v slovenskih šolah manjša iz leta v leto. Zbrali smo potrebne podatke, iz katerih je razvidno, da se bo stanje na naših šolah v prihodnjih letih spet popravilo in da je kriza le začasnega značaja. Ako na italijanskih šolah ni tako občutiti posledic vojne, je treba to pripisati prilivu beguncev iz raznih krajev.

Mnogo skrbi nam povzročajo tudi tisti nezavedni starši, ki iz oportunizma in napačno pojmovanega internacionalizma jemljejo otroke iz slovenskih šol in jih vpisujejo v italijanske, misleč, da jih bodo tako laže spravili pozneje do kruha.

Srednje šole

Največja ovira v razvoju slovenskih srednjih šol v Trstu je pomanjkanje prostorov. Saj životarijo v privatni, za šolo popolnoma neprimerni stavbi, kar štiri šole: učiteljišče, trgovska akademija, višja realna gimnazija s klasičnimi vzporednicami in nižja trgovska strokovna šola. Vse te šole nimajo niti prostorov za knjižnice in kabinete, in več ravnateljstev se tišči v isti pisarni. Ravno tako so že premajhni prostori v Ulici Scuole Nuove, kjer je nižja srednja šola. Boriti se moramo vztrajno, dokler ne priborimo tudi slovenski srednji šoli v Trstu enakopravnosti z italijansko tudi glede prostorov. Poleg tega je bila usmerjena naša borba k pridobitvi nekaterih novih srednjih šol. Kakor že prejšnja leta, tako smo se tudi letos borili za ustanovitev prepotrebne dvorazredne trgovske šole, ki predstavlja naravno nadaljevanje nižje trgovske strokovne šole. V boj je poseglo tudi Slovensko trgovsko združenje. Toda ZVU je ostala zvesta svoji dosedanji diskriminacijski šolski politiki. Omenjenemu združenju je na njegovo prošnjo odgovorila, da v Trstu ni potrebe po taki šoli in tudi če ne bi razpolagala z dovoljnimi denarnimi sredstvi, je ne bi odprla. Nižja trgovska strokovna šola da popolnoma zadostuje potrebam v Trstu in na Tržaškem ozemlju. Z drugimi besedami: slovenskemu otroku je pot do višje izobrazbe in do kruha zaprta. Ravno tako so bila zaman vsa prizadevanja, da se ustanovi na Tržaškem ozemlju dvoletna kmetijska šola s slovenskim učnim jezikom. Za 5 odst. italijanskega kmečkega prebivalstva v coni A obstajajo kar trije kmetijski tečaji: pri Sv. Ivanu, na Opčinah in v Skednju. Za 95 odst. slovenskega kmečkega prebivalstva pa ni niti ene podobne šole. Odklanjanje zahteve po ustanovitvi slovenske kmetijske šole utemeljuje ZVU s pomanjkanjem denarnih sredstev in primernega gospodarstva.

Veliko krivico nam je napravila v preteklem šolskem letu šolska uprava, ko nam ni hotela dovoliti postopnega razširjenja klasičnih vzporednic na višji realni gimnaziji, kljub prvotnim nasprotnim obljubam. S tem so hoteli šovinisti onemogočiti slovenskim abiturientom dostop na razne fakultete, n. pr. na pravno in filozofsko, kajti abiturientom realnih gimnazij je možen obisk samo določenih fakultet. In kakor že tolikokrat poprej, tako se je tudi sedaj dvignilo naše ljudstvo in zahtevalo popolno slovensko klasično gimnazijo. Pritisku je morala popustiti tudi šolska uprava, ki je izjavila, da se bo v jeseni odprl III. razred klasične gimnazije in tako postopoma dalje, dokler ne bomo dosegli vseh pet razredov.

Veliko skrb je šolski odsek posvečal najvažnejši ustanovi «Dijaške matice» dijaškemu domu, v katerem je uživalo celotno oskrbo nad 100 dijakov slovenskih srednjih šol v Trstu. V dijaškem domu so vzgojitelji in profesorji, ki so prihajali v dom poučevat spremljali življenje in delo gojencev in gojenk, jim pomagali pri učenju, jih nadzorovali ter jih navajali k samostojnemu delu in samoodgovornosti. Dijaški dom ima nalogo vzgojiti novo domačo inteligenco, ki bi zavzela v našem javnem življenju tisti položaj, s katerega jo je pregnal fašizem. In ne samo vzgojiti, ampak tudi prevzgojiti, da bo naš novi inteligenčni naraščaj deležen iste vzgoje kakor jo ima naša mladina v matični domovini. Kajti naše tržaško ljudstvo potrebuje do skrajnosti nesebičnih, požrtvovalnih in borbenih duševnih delavcev, ki bodo svoje znanje in sposobnosti posvetili kulturnemu, gospodarskemu in političnemu napredku svojega ljudstva.

Učni uspehi gojencev in gojenk slovenskega dijaškega doma niso bili zadovoljivi, zlasti ker mnogi niso imeli dovolj prave volje do učenja in vztrajnosti. Predvsem višješolci so brez trdne podlage, ker so prestopili na slovenske višje srednje šole z italijanske nižje srednje šole in italijanskih strokovnih šol.

Mimogrede naj omenimo, da so tudi zunanji dijaki preko vsega šolskega leta prihajali v dijaški dom k dodatnemu pouku. Med počitnicami pa je šolski odsek skupaj z «Dijaško matico» organiziral v dijaškem domu počitniške ponavljalne tečaje, katerih se je udeleževalo 125 dijakov. Na tečajih je poučevalo 16 profesorjev in učiteljev.

Mnogo pozornosti je posvečal šolski odsek pravilni usmeritvi absolventov nižje srednje šole na slovenske višje srednje šole in abiturientov slovenskih višjih srednjih šol na razne fakultete glede na naše potrebe in možnosti poznejše zaposlitve na Tržaškem ozemlju.

ZASTOPNIK GORIŠKIH SLOVENCEV POZDRAVLJA OBČNI ZBOR.

Občni zbor zahteva, da se na osnovi človečanskih pravic in določb mirovne pogodbe izenačijo pravice Slovencev s pravicami Italijanov, da se odpravijo protislovenski fašistični zakoni, da se uvede dvojezičnost, da se neha z načrtnim poitalijančevanjem slovenskih naselij.

Iz resolucije, sprejete na občnem zboru SHPZ 8. oktobra 1950

Počitniške kolonije

Šolski odsek je tudi letos pomagal pri organiziranju počitniških kolonij v Sloveniji. Na Viču pri Ljubljani je bila posebna dijaška kolonija. Predvsem je šolski odsek poskrbel za vzgojno osebje v kolonijah. V zvezi z kolonijami naj omenimo, da so šolska vodstva med letom začela po naročilu conskega sveta nabirati na slovenskih osnovnih šolah otroke za kolonije v Italiji, kjer bi jim «po možnosti» dodelili tudi slovensko spremljajoče osebje. Namen teh kolonij je bil odtegniti slovenske otroke slovenski šoli. Zato smo energično nastopili proti njim in marsikatera mati, ki je nasedla mamljivim vabam potujčevalcev, je otroka prepisala v slovensko kolonijo.

Enoletni trgovski tečaj

Šolski odsek je letos že tretjič organiziral večerni trgovski tečaj, na katerem sta se poučevali slovenščina in stenografija. V začetku je bilo število tečajnikov večje (26), proti koncu leta pa se je število zmanjšalo. Uspeh tečaja je bil zadovoljiv, še boljši pa bi bil, ko bi tečajniki razpolagali s primernejšimi prostori. Poleg tega niso imeli tečajniki dovolj časa na razpolago za učenje in pismene vaje.

Mladinski tisk

Razširjenje «Cicibana» in «Pionirja» so tudi letos zelo ovirali kominformisti in pa pristaši SDZ. Vemo za mnogo primerov, ko so starši prepovedovali svojim otrokom čitanje obeh mladinskih listov. Zato so otroci čitali «Cicibana» in «Pionirja» na skrivaj ali pa so ju hodili čitat k svojim tovarišem.

Slovensko šolstvo na STO pred začetkom novega šolskega leta

Na podlagi vesti, ki smo jih prejemali med počitnicami iz mesta in okolice, smo ugotovili, da so na delu agentje «Lege nazionale» in drugih šovinističnih italijanskih skupin, ki hočejo pridobiti slovenske otroke za vpis v italijanske šole.

Naše učiteljstvo, roditeljski sveti in druge množične organizacije so pod vodstvom šolskega odseka preprečile njihove nakane. S podrobnim delom na terenu, s prepričevanjem staršev, da je njihova dolžnost, da pošljejo svojega slovenskega otroka v slovensko šolo, smo dosegli mnogo boljši uspeh pri vpisu otrok v slovenske šole, kakor smo prvotno predvidevali.

Tu pa tam se je vpisalo v prve razrede osnovnih šol manjše število učencev, to pa zato, ker jih v tistem kraju ni več kot posledica vojnih let. Razmeroma zelo malo je primerov, da bi slovenski otroci podlegli propagandi «Lege nazionale» in šovinističnih skupin in prestopili na italijanske šole. Manj zadovoljiv je vpis v slovenske šole v miljski občini. Odgovornost za to nosijo kominformisti. Nekaj slovenskih otrok je prestopilo iz italijanskih šol v slovenske.

Tudi vpisovanje na srednjih šolah je dalo boljše rezultate kakor smo pričakovali. Le na nižji trgovski strokovni šoli bo letos nekaj dijakov manj, to pa zato, ker ne morejo po opravljenem nižjem tečajnem izpitu na tej šoli nadaljevati šolanja na dvorazredni trgovski šoli, ki nam jo ZVU noče dovoliti.

Da se končno odpravijo krivice na račun slovenskega šolstva zahtevamo:

da se slovenska šolska uprava loči od italijanske ter da se s tem nudi možnost nam Slovencem, da bomo o svoji šoli odločali sami; koordinira naj se kontrola šolske obveznosti, kajti sedanji način je le lov italijanskih didaktičnih ravnateljev na slovenske otroke.

Iz ločene šolske uprave izhaja, da se tudi na slovenskih šolah uredi sistemizacija učnih mest.

Priznajo naj se vse diplome prodobljene na slovenskih učiteljiščih in jugoslovanskih univerzah.

Odpravi naj se kompetenca Vojaške tajne policije (FSS) pri nameščanju učiteljstva in profesorjev.

Dejstvo je, da je ZVU odklonila prošnje za namestitev nekaterih naših učiteljev in profesorjev - domačinov ne da bi navedla razlog za to. Vemo, da je v ozadju FSS. Zato ne morejo priti do kruha niti domačini, italijanski državljani, ki so stalno bivali v Trstu, tu tudi dokončali šolanje in že poučevali na tukajšnjih šolah.

Angloameriška vojaška uprava je uvedla tako zvani prednostni lestvici, v kateri je razporedila učitelje in profesorje slovenskih osnovnih in srednjih šol v coni A. V lestvico A spadajo učitelji in profesorji, ki imajo italijansko državljanstvo in stalno bivališče na tem ozemlju, v skupino B pa vsi ostali.

Načelno nimamo nič proti lestvici, vse dokler niso prizadeti domačini in dokler obstaja možnost nastavitve prosilcev iz lestvice B. Ker pa nas je tukajšnja uprava že večkrat iznenadila in to v našo škodo, moramo biti glede na uvedbo dvojnih lestvic oprezni in nezaupljivi.

Z izpolnitvijo zgornjih zahtev nam bi bila dana možnost, da si sami uredimo konkretne šolske probleme in dosežemo izpolnitev naših upravičenih, a še nerešenih zahtev kot so:

1. otvoritev dvoletne trgovske šole;
2. kmetijska šola;
3. srednja tehnična šola;
4. šola za otroške vrtnarice priključena slovenskemu učiteljišču;
5. slovenska osnovna šola v Zgornji Kolonji;
6. osnovanje slovenskih otroških vrtcev v Ul. Donadoni, v Ul. sv. Frančiška, v Zgornji Kolonji, na Vrdelci, na Proseku;
7. zahtevamo povratek otroškega vrtca z Grete v Rojan;
8. razširitev otroških vrtcev pri Sv. Jakobu, pri Sv. Ivanu in v Škednju;
9. dnevna zavetišča (tri creatorio);
10. primerne prostore slov. srednjim šolam v Trstu.

Pregled šolskega odseka nam je pokazal, da naša borba ni bila brezuspešna, kadar smo enotno branili pravice in koristi slovenske šole. To naj bo opozorilo oblastem, naj se ne dotikajo lastnine slovenskega naroda. Istočasno pa pozivamo vse prosvetne delavce, naj zainteresirajo člane prosvetnih društev za probleme slovenske šole in jih pridobijo, da posvetijo vse svoje sile za napredek slovenskega ljudstva in se vključijo v delo šolskega odseka SHPZ.

Že tri leta Slovenci zaman zahtevamo, da se nam dodelijo dvorane v mestu, predvsem občinsko gledališče «Verdi» za predstave Slovenskega narodnega gledališča edinega stalnega gledališča v Trstu, in za druge kulturne prireditve. Vojaška uprava je pred dvema letoma pokazala vsaj malo volje, da bi popravila Slovencem prizadejane krivice in je sklenila zgraditi — na periferiji mesta sicer — gledališko dvorano, a je lansko leto kar na lepem gradnjo odpovedala. Slovenske umetnike bojkotirajo, o podpori slovenski znanosti ni niti govora. Prav tako ne morejo delovati ljudska prosvetna društva ker oblasti niso ukrenile ničesar, da bi se jim vrnili sedeži, ki so jim jih fašisti odvzeli, nasprotno, bivše fašistične sedeže izročajo ENAL-u, ki je Slovencem sovražen.

Glede slovenske šole na Tržaškem pa zahteva še posebej: da se slovenska šolska uprava loči od italijanske in da se s tem da Slovencem možnost, da bomo o svoji šoli odločali sami; na slovenskih šolah naj se uredi sistemizacija učnih mest; priznajo naj se vse diplome, pridobljene na slovenskih učiteljiščih in jugoslovanskih univerzah; odpravi naj se vmešavanje vojaške policije pri nameščanju učiteljev in profesorjev; nadalje zahtevamo otvoritev dvoletne trgovske šole, kmetijsko šolo, srednjo tehnično šolo, slovenskemu učiteljišču priključeno šolo za otroške vrtnarice in primerne prostore za vse slovenske šole v Trstu, osnovno šolo v Zgornji Kolonji, otroške vrtce v Ulici Donadoni, v Ulici sv. Frančiška, v Zgornji Kolonji, na Vrdelci in na Proseku, povratek otroškega vrtca z Grete v Rojan, razširitev otroških vrtcev pri Sv. Jakobu, pri Sv. Ivanu in v Skednju, dnevna zavetišča in vse tiste vzgojne ustanove ki jih bodo bodoče potrebe narekovale.

(Iz resolucije SHPZ)

Za obvarovanje folklornega bogastva

(Nadaljevanje s 3. strani)

skrbno čuvati in paziti, da se ne uničijo. S folklornimi plesi smo vzbudili tudi zanimanje za ostale narodne običaje, katere bo treba skrbno proučiti, da ne bodo šli v pozabljenje.

Lutkovni oder

Naš potovalni lutkovni oder ima mnogo prijateljev med najmlajšimi pa tudi med starejšimi. Obiskal je 30 krajev in imel 60 predstav, katerih se je udeležilo 3.160 otrok in 895 odraslih. Poleg teh je nastopil tudi 9krat s skioptikonom. Teh predstav se je udeležilo 336 otrok in 95 odraslih. Imeli smo v načrtu tečaj za lutkarje, ki ga pa nismo izvedli, kot tudi ustanovitev še dveh lutkovnih odrov, kar nam tudi ni uspelo. Za prihodnjo sezono so si tri društva dala v program ustanovitev lutkovnega odra.

Opazili pa smo, da prosvetna društva, kakor tudi množične organizacije polagajo premalo važnosti za lutkovne predstave. Dostikrat je bila izvedena premajhna propaganda za te prireditve.

Tovariši delegati! Iz poročila je razvidno stanje ljudske prosvete na našem ozemlju. Dosedanji uspehi pa nas ne smejo zadovoljiti. Prizadevati si moramo, da se bo ljudsko-prosvetno delovanje čimbolj izpopolnjevalo in postalo kvalitetnejše. Polagati moramo vso skrb, da bomo k prosvetnemu delu pritegnili našo mladino, ker zavedati se moramo, da je naša kultura in naša bodočnost odvisna od mladine. V vsem našem kulturnem delovanju moramo biti tesno povezani z brati v svobodni domovini. Delovati moramo prav vsi, da bomo celotno slovensko kulturo posredovali našemu ljudstvu po prosvetnih društvih. Obvezati se moramo, da bomo pomagali krajem, ki sami niso sposobni, da bi v zadostni meri delovali na prosvetnem polju.

Tovariši, na delo za napredek ljudske prosvete!

Knjiga je najzgovornejša priča, da se narod zaveda sebe, da živi, da hoče živeti!

(O. ŽUPANČIČ)

DNEVNIK SLOVENCEV V ITALIJI

Podružnica uredništva in uprave Primorskega dnevnika v Gorici - Ul. Silvio Pellico 1/II. nadst. - Telefon 11-32

Vstrahovalna množična zasliševanja na goriški policiji se nadaljujejo

Policisti prežijo na naše ljudi v nočnih urah pred hišami z „vabili" na zasliševanje - Zanimajo se tudi za delovanje partizanov v času narodno-osvobodilne borbe

Goriške policijske oblasti še vedno nadaljujejo z mučnimi izpraševanji zavednih Slovencev in predstavnikov slovenskih političnih organizacij. Kliceno jih na policijo in izprašuje o stvari, ki jih niti najmanj ne smele brigati. V včerajšnjem dnevu je bilo zopet poklicanih precejšnje število ljudi. Zasliševalci so se zlasti zanimali za člane bivšega mestnega odbora Slovansko italijanske antifašistične unije ter za prvi kongres Demokratične fronte Slovencev.

Tudi predstavnika mestnega odbora DFS so klicali na zaslišanje. Predvsem so skušali od njega izvedeti za delovanje tega odbora. Zanimali so se, če ta odbor redno sestaja, in kje se sestaja, ali članstvo redno plačuje članarino itd. Ker z vsiljivimi vprašanji policijski agenti niso hoteli prenehati, jih je zasliševani tovariš vprašal, če je prisiljen odgovarjati na njihova vprašanja. Eden izmed njih je odgovoril: «Sono un funzionario. Dovete rispondermi!» Vendar pri svoji zahtevi ni vztrajal, ampak je takoj prešel na drugo vprašanje.

Še bolj otipljiv primer, kaj vse zanima sedanje policijske oblasti pa kaže zaslišavanje nekega partizana, ki se sedaj sicer nahaja v kominformističnih vrstah. Vprašali so ga, če je tudi on sodeloval v partizanski akciji proti fašistom menda nekje v okolici Rihemberga.

Zakaj se nekateri ljudje, ki vodijo izpraševanja, zanimajo celo za delovanje partizanskih borcev v času narodnoosvobodilne borbe? Verjetno zato, ker so marsikateri izmed njih takrat sodelovali v fašističnih akcijah proti slovenskemu ljudstvu in njegovi osvobodilni vojski in bi jim danes verjetno taki podatki prišli prav. Toda prav ti ljudje, ki se zanimajo za usodo sebi enakih, kateri so prejeli na kraških tleh ali pa v Vipavski dolini zasluženo kazen, naj si dobro zapomnijo, da je bila borba na strani zavezniških sil v drugi svetovni vojni ne samo pravica, ampak tudi sveta dolžnost slehernega poštenega človeka, ki je videl v fašizmu nevarnost za pravilen in nemoten razvoj človeštva na svetu. Zastonj je danes vsako prizadevanje, da bi premaganci skušali maščevati svoje poraze, zastonj je vsako dviganje glave, čeprav vemo, da so marsikateri izmed vodilnih ljudi v našem mestu z veseljem in ponosom nosili črno srajco in se hrabro trkali na prsi: Noi....! Zgodovina je zločin kaznovala. Kdor pa se danes trudi, da bi nadoknadil zamujeno, ta samo dokazuje, da še vedno ni slekel obleke, ki si jo je nadel pri «Pohodu na Rim» in z d'Annunziom na Reko.

Veliko drugih krivic bi lahko še našteli, krivic, ki prihajajo na dan med zasliševanji na policiji. Omenimo naj ob tej priliki tudi način, kako policijski organi obveščajo ljudi, da se morajo javiti na policiji. Že dva primera sta znana, ko so policijski organi v poznih nočnih urah čakali pred stanovanji naših ljudi z «vabilom» na zaslišanje. Naravno je, da so zlasti naši ljudje, ki so bili med zadnjo vojno tako preganjani, kaj občutljivi za take nočne obiske, in klicanje: «Siamo della polizia...» Nepretana in množična zasliševanja povzročajo med ljudstvom vse večje ogorčenje. Slovensko ljudstvo v Italiji se upravičeno sprašuje, kje je meja takega početja. Mar je to toliko opevana svoboda, ki je ne pozabijo omeniti vladni ljudje v svojih govorih. Ali so tudi to posebne pravice, ki jih uživamo Slovenci, odkar smo z mirovno pogodbo prišli pod Italijo?

Italijanski časnikar Italo Pietri, dopisnik tednika «Illustrazione italiana», ki je v zadnjem času na potovanju po Jugoslaviji, je v svojem listu objavil več reportaž o življenju jugoslovanskih narodov ter o pravicah, ki jih uživajo Italijani v Jugoslaviji. Med pisanjem se je spomnil tudi Slovencev v Italiji in dejal, da ne verjame v pisanje, da je slovensko ljudstvo v Italiji zatirano. Zanima nas, kaj bo rekel in kaj bo zapisal, ko bo zvedel tudi za zadnja množična zasliševanja Slovencev v Italiji. Če le ni preveč pokvarjen bo moral priznati, da so preganjanja na dlani in da predstavljajo najbolj grobo kršitev vseh mednarodnih dogovorov, ki jih je italijanska klerofašistična vlada morala sprejeti, da se ne bi še enkrat ponovila sramota, kot jo za italijanski narod predstavlja fašistična era.

Večkrat smo že poudarili in smo mnenja, da ne bomo nikoli dovolj glasno spregovorili svetu o krivicah, ki jih preživljamo Slovenci v Italiji.

Hodili bomo svojo pot, ki smo si jo začrtali v narodno osvobodilni borbi. Stremeli bomo za načeli, ki jih je pred nami osvetljevala peterokraka rdeča zvezda, simbol pravice in svobode zatiranih ljudstev in narodov. V tej hudi borbi za naše narodne in kulturne pravice je bolj kot kdaj koli poprej potrebna enotnost vsega našega ljudstva, kajti samo z enotnostjo bomo uspeli odbiti nov napad klerofašističnih nepridipravov na naš narodni obstoj.

Planinci

- še danes prijave za Jauar

Slovensko planinsko društvo v Gorici vabi vse svoje člane in prijatelje v nedeljo 15. t. m. na Jauar pri Ahtenu. Čas za prijave, ki jih sprejema urar Darko Suligoj na Travniku, je samo še danes. Izletniki bodo potovali z avtobusom, ki bo odšel v nedeljo ob 8. uri zjutraj s Travnika. Voznina stane za člane 350 lir in za nečlane pa 400 lir. Ker je to zaključni izlet za poletno-jesensko sezono, bo društvo udeležence zabavalo z raznimi šaljivimi točkami, plesom in drugim. Zatorej planinke in planinci, vsi na Jauar!

Nespreten kolesar

Včeraj popoldne je moral rešilni avto Zelenega križa na pomoč 14-letnemu Pavlu Montiniju iz Ul. Vittorio Veneto 74. Deček, ki je hotel v lepem jesenskem popoldnevu na sprehod s kolesom, se je komaj nekaj metrov od svojega stanovanja nenadoma prevrnil. Pri padcu je trčil z brado ob cestni tlak in zadobil precejšnjo rano. Odpeljali so ga v bolnišnico Brigata Pavia. Ozdravel bo v osmih dneh.

Vesti za trgovce

Zveza trgovcev za goriško pokrajino sporoča vsem včlanjenim tvrdkam, da si na njenem sedežu lahko ogledajo sledeče okrožnice:

Navodila za zunanjo trgovino; rekvizicije zaveznikov, popravki zakonskega dekreta z dne 21. maja 1946 št. 451; vestnik Marshallovega plana št. 81.

IZPRED SODIŠČA

Zaključna razprava o ukradenih rjuhah

Včeraj so na goriškem kazenskem sodišču zaključili razpravo proti 32-letnemu Viljemu Pianiju in 60-letni Vojki Martinuzzi iz Ul. Morelli 25. Kakor smo svoj čas že poročali, je Pianj pred 1947. letom živel v Gorici. Pred odhodom pa je svoji ljubimki Stefaniji Rakotini iz Ul. Morelli 25 odnesel več komadov perila in tehtnico. Rakotina je nehvaležnega ljubimca prijavila policiji zaradi tatvine. Nekaj časa po Pianijevem odhodu pa je opazila, da se nekaj njenih rjuh suši na dvorišču stanovanja. Ker je perilo na sušilnik raztezala tuja perica, jo je Rakotinova vprašala, komu je žena prala. Perilo je bilo namreč njene sostanovalke Martinuzzijeve, katero je Rakotinova po kratkem prepiru, da so rjuhe na sušilniku njene, obdolžila kupčije ukradenega blaga. Tako so morale sodne oblasti dodati k imenu Pianija v obtožnico še ime Martinuzzijeve. Prvikrat je morala Martinuzzijeva pred sodišče že pred enim letom. Toda razprava je bila neštetokrat odgodena, in sicer enkrat zaradi nekaterih prič, ki so se sumljivo zapletale pri zaslišavanju, slednjič pa zaradi preiskave posebne komisije, ki naj bi določila, če so rjuhe Martinuzzijeve iz istega blaga kot ostale Rakotinijeve. Poleg rjuh je obtožnica očitala Martinuzzijevi, da je od Pianija kupila tudi tehtnico. Včeraj je sodnik dr. Suich ponovno zaslišal vse priče, od Martinuzzijeve perice, ki je trdila, da dobro pozna perilo njene gospodinje in da ni nitj malo podobno onemu Rakotinijeve, pa do Rakotinijeve, ki je vneto trdila, da so bile rjuhe na sušilu njene. Toda sodniki si pri vsem tem niso prišli na jasno, zlasti še, ker se je glavni obtoženec pravočasno umaknil posledicam svojega dejanja; zato so oba, Pianija v odsotnosti in Martinuzzijevo, ki je sedela na zatožni klopi, oprostili zaradi pomanjkanja dokazov.

Trgovski uslužbenci zahtevajo novo plačilno pogodbo

Sporazum iz leta 1948 določa za današnjo draginjo prenizke mezde

V nedeljo so se v Gradiški sestali predstavniki trgovskih uslužbencev iz okoliških vasi in trgov. Prisostvovali so tudi predstavniki te stroke iz Gorice in Tržiča.

Sprejeli so resolucijo, v kateri pravijo, da so bile v drugih italijanskih pokrajinah že pred več meseci sprejete nove delovne pogodbe v zvezi z novimi gospodarskimi razmerami. Ker so si druge kategorije v Italiji v zadnjem času izbojevale precejšnje izboljšanje v pogledu plač in ker se sedanji prejemki omenjene stroke v goriški pokrajini izplačujejo na osnovi sporazuma leta 1948, ki ne ustrezajo današnjim potrebam, so sklenili, da bodo z drugimi sindikalnimi organizacijami posredovali pri odgovornih krogih, da razveljavijo sporazum od decembra 1948 in sprejmejo novega, ki bo ustrezal sedanjim draginjskim razmeram. Nadalje pozivajo pripadnike stroke, da bodo v času agitacije podprli upravičene zahteve, ki so v resoluciji nakazane. Ob zaključku pooblaščajo predstavnika Delavske zbornice, da naveže stike z ostalimi sindikalnimi organizacijami za enotno in uspešno borbo.

PRETRESEL SI JE MOZGANE

Pri prometni nesreči je včeraj popoldne ostal hude ranjen 33-letni Emil Gozzut iz Gradiške. Poleg pretresa možgan je Gozzut odnesel tudi precejšnjo rano nad desnim očesom. Sprejeli so ga v bolnišnico v Palmanovi.

Nesrečen obisk

Na obisk k sorodnikom je včeraj prišel v naše mesto 80-letni Karel Del Bino iz Vidma. V Ul. Paolo Diacono je starček iz neznanih razlogov nenadoma padel na tla in se pri padcu ranil v nos, čelo in desno roko, s katero se je hotel oprijeti tal. Na pomoč mu je prišel rešilni avto Zelenega križa, ki ga je odpeljal v mestno bolnišnico Brigata Pavia.

KINO

VERDI, 16.30: «Zene ob meji», R. Sterling;
VITTORIA, 17: «Gangsterjeva ljubimka», Z. Scott;
CENTRALE, 17: «Milijonarji», M. Main;
MODERNO, 17: «Dve soroti», M. Denis.
EDEN, 17: «Nick Carter», C. Ridges.

Papir in črnilo in štandreški župnik

Dični pastir iz Štandreža se je zaradi «vestnega opravljanja svojega poslanstva» že večkrat vrinil v naše vrstice. Zadnjič smo o njem spregovorili ob nekem izletu, ki ga je organiziralo prosvetno društvo iz Štandreža in katerega se je udeležil tudi štandreški pevski zbor. Omenjeni izlet je baje precej razgrel prečastitega, ki je v nedeljo pred izletom pokazal pred cerkvena vrata mizo s črnilom in papirjem in ob pomoči kaplana hotel, da se vpišejo, ki je prišel k maši podobe, ali je za Fronto ali za cerkev. Ker so se vaščani takemu početju le nasmehnili in malodušno ali mimo mize in župnikovih groženj, jim je pri prihodu napovedal križarsko vojno in privoščil, da bi jim suša uničila vse pridelke. Ker pa tudi njegove grožnje ne na grobe pripombe, katerih se rad poslužuje tudi v razgovorih z otroki, v nepretganim delom so noč in dan kljubovali suši z nečloveškimi napori skušali ohraniti vsaj del pridelka, ki naj bi jih obvaroval bede.

Kakor se je zaključila sezona za prireditve, so naše organizacije prizadete rahloživčenemu župniku manjo počitka. V tem času se je prečastiti toliko okrepil, da je zopet prenesel nov udarec, to je ljudski tabor v Sovodnjah. Ker ta prepovedan pašnik so mu namreč zbežale vse ovčice. Se tretjega dne se je pognal za njimi in krivdo za svojo nezgodo prenesel na sovodenjskega župnika, ki se ni uprl prirejanju taborja v njegovi vasi. Pri tej priložnosti je prečastiti na taboru opazil tudi štandreški pevski zbor. Ker je obenem tudi cerkveni zbor. Ta prizor ga je tako prizadel, da se je zanj nenadoma zemljo spustila tema, čeprav je jesen jesenski dan še dolgo nameraval posloviti.

Na posledicah ljudskega taborja štandreški župnik še danes ni okreval. Od časa do časa ga se stresa in v mrzličnem bredu se je v nedeljo zagnal v štandreškega pevovodjo. S seboj je vzel papir, pero in črnilo. Kar je očitno postalo njegovo najmočnejše orožje: Od pevovodje je namreč zahteval, da podpише «kontrat», s katerim se bo obvezal, da bo štandreški zbor pel izključno v cerkvi, ali pa ne bodo pevci smeli več prestopiti božjega praga.

Pevovodja je prečastitemu vljudno pokazal vrata.

Nikče ne bo štandreškemu cerkvenemu zboru ukazoval, kje in kaj sme peti. V našem ljudstvu je zavest zrastla in prerasla grožnja, bodisi farška ali kominformistična, bo pripomogla samo k njeni utrditvi.

ZARADI NENAVADNEGA VEDENJA 2 LETI UMOBOLNICE

Za zaprtimi vratmi so nato pregledali sodni postopek proti 30-letnemu učitelju Ivanu Cerri iz Ul. Paolo Diacono 30. 12. marca letos je bil namreč Cerri sojen na sodniji v Gradišči zaradi nedostojnega vedenja na javnem prostoru in oproščen zaradi pomanjkanja dokazov. Proti oprostitvi pa je javni tožilec vložil priziv na goriško sodišče in zahteval, da prizna Cerrija za krivega nedostojnega vedenja in ga pravično kaznuje, zlasti še, ker je Cerri s takimi dejanji, zaradi katerih se je zgražalo vse tamkajšnje prebivalstvo, nadaljeval. Pred časom je goriško sodišče prizivno razpravo že enkrat odgodilo in odredilo psihiatrično pregled, na katerem so ugotovili, da je Cerri slaboumen. Na tej podlagi so včeraj odredili, da Cerrija odpošljejo v sodnijsko umobolnico za dve leti.

SEJA

občinskega upravnega odbora

Sinoči se je v beli dvorani goriškega županstva sestal občinski upravni odbor k svoji redni tedenski seji. Med drugim so odborniki razpravljali o odgoditvi potrošniškega davka na blago proste cone na prihodnje leto; o dodatnem seznanju občinskih revežev za drugo polmesečje leta 1950; o določitvi novih prostorov za javne lepake; o razsvetljavi dela ceste, ki pelje v Gradiško; o potrebi popravila ogrevalnih naprav v sodni palači in o nagradi za delavnost občinskih uradnikov v tretjem trimesečju 1950. leta.

Nadalje je odbor odobril še nekaj izdatkov za nabavo zdravil, bolniško nego in zdravniške preglede.

Podrobnejše poročilo o sprejetih sklepih bomo objavili jutri

Kamen na nogo

Včeraj popoldne se je na Korzu Roosewelt ponesrečil 22-letni delavec Donda Herman iz Morara, ki je zaposlen pri popravilu ceste. Pri razkladanju materiala mu je debel kamen padel na desno stopalo in mu zmečkal sredinec. Rešilni avto Zelenega križa je ponesrečenca nemudoma odpeljal v občinsko bolnišnico Brigata Pavia, kjer se bo zdravil petnajst dni.

Pričetek pouka na slovenskih srednjih šolah v Gorici

Novo šolsko leto 1950—51 se na vseh slovenskih srednjih šolah v Gorici prične v ponedeljek, 16. t. m., s šolsko mašo ob 10. uri v stolnici. Dijaki naj se zberejo na šolskem dvorišču ob 9.30. Od tu jih bodo profesorji vodili v cerkev. Pouk se bo pričel naslednji dan v torek, ob 8.30.

ISTRSKI DNEVNIK

Podružnica uredništva Primorskega dnevnika v Kopru - Ul. Cesare Battisti 2 - Telefon 70

Decentralizacija poslovanja pri Zavodu za socialno zavarovanje

Spremembe na področju socialnega zavarovanja bodo predvsem v korist zavarovancev

Nedavno smo v našem listu pisali o tem, da uvajamo tudi na področju socialnega zavarovanja decentralizacijo. Tako smo s 1. julijem ločili zdravstveno službo od Zavoda za socialno zavarovanje in jo popolnoma združili s splošno zdravstveno službo pri oblasti. Svet za socialno skrbstvo in ljudsko zdravstvo pri okrožnem ljudskem odboru pa je še sklenil, da se s 1. oktobrom izvrši prenos določenih poslov socialnega zavarovanja na večja podjetja in ustanove.

V tem pogledu pridejo v poštev osnovna podjetja ali ustanove s 500 ali več uslužbenci. Zaenkrat so to: okrajni LO Koper z vsemi svojimi nameščenci, učiteljstvom in s cestnimi delavci. Dalje okrožna in okrajna notranja uprava v Kopru, gradbeno podjetje Edilit v Kopru, tovarni za konserviranje rib Arrigoni in Ampelea v Izoli ter Soline v Piranu.

Toda predno je mogoč prenos določenih poslov iz socialnega zavarovanja na ta podjetja in ustanove, je treba imeti sposobno osebje. Zato je Zavod za socialno zavarovanje v Kopru organiziral seminar in pozval podjetje in ustanove, naj določijo iz svojih kadrov spretne nameščence, ki bodo v tem seminarju obiskovali predavanja in se tako seznanili s predpisi iz socialnega zavarovanja, ki jim bodo služili pri izvrševanju prevzetih poslov iz te stroke.

Gotovo bo prav, če seznanimo naše bralce z značajem teh del. Na ekspoziturah Zavoda za socialno zavarovanje bodo njihovi upravitelji zbirali v prvi vrsti listine, ki so potrebne za ugotovitev upravičencev do dajatev, oziroma ki so potrebne za likvidacijo teh dajatev, katere bodo zavarovanci zgoraj navedenih podjetij in ustanov prejemali odslej naravnost od delodajalca. Tako bodo ta podjetja plačevala sama bolniško podporo za čas priznane delovne nesposobnosti. Plačevala bodo tudi porodniške podpore in plačo ženam, ki so v delovnem odnosu v času porodniškega dopusta. Ekspoziture teh podjetij in ustanov bodo lahko likvidirale tudi stroške za babiško pomoč, pogrebne stroške, prav tako pa bodo lahko določile in poračunale potne stroške.

Vsa ta izplačila bodo izvedle zavarovalne ekspoziture na račun Zavoda za socialno zavarovanje, a katerim bodo imele od 1. oktobra dalje mesečne obračune o izplačevanju dajatev in istočasno obračune zapadlih zavarovalnih prispevkov.

Ugodnosti in prednosti, ki bodo izvirale iz prenosa teh poslov socialnega zavarovanja na imenovana podjetja, bodo imeli v prvi vrsti njihovi zavarovanci. Od sedaj naprej bodo namreč prejemali pri podjetju odnosno ustanovi zgoraj navedene podpore ob istih plačilnih dnevih, ko bodo prejemali svojo redno tedensko mezdo, oziroma mesečno plačo. Zavarovancem ne bo treba v stvareh zavarovanja v bodoče delati mnogokrat neprijetne in s težavami zvezane poti do okrajne uprave Zavoda za socialno zavarovanje. Da ne govorimo o nepotrebni zamudi časa in čakanja po centralnih uradih, kjer so se zbirali do sedaj zavarovanci vsega okraja. Ce dodamo k temu še okolnost, da imajo zavarovanci z reorganizacijo zdravstvene službe, ki je sedaj pri njegovem podjetju oziroma ustanovi, na razpolago tudi zdravniški pregled, tedaj spoznamo, da se približuje zavarovalna ustanova čimbolj bazi zavarovanca.

Enako bodo imela podjetja in ustanove svoje prednosti. Vsekakor bo nastopila boljša kontrola nad kretanjem v času bolezni, ker se bo moral vsak zavarovanec zglasiti pri ekspoziturí, odnosno pri delodajalcu za izplačilo podpore in nakazila. Kontrola nad bolnimi uslužbenci bo uspešnejša tudi zaradi tega, ker bodo podjetja, kakor so Arrigoni, Ampelea in soline, uredila posebne prostore za ambulatorije oziroma ordinacije, kamor bo prihajal dnevno ob določenim času zdravnik in bo izvršil zdravniške preglede. Ta postopek bo koristen tudi v toliko, ker bo produkcija zaradi zdravniškega pregleda kateremu se je mogel podvreči delavec ali nameščenec, trpela zelo malo.

Tudi za ostale tri ustanove odnosno podjetja bodo določeni posebni ambulatoriji v prostorih, ki bodo najbolj odgovarjali potrebam podjetja in zavarovancem.

Delodajalci bodo imeli s prenosom zavarovalnih agend na ekspoziture v svojih podjetjih oziroma ustanovah še to prednost, da jim ne bo treba v bodoče predložiti Zavodu za socialno zavarovanje plačilnih pol, zavarovalnih prijav in odjav. Prav tako ne bo treba podjetjem izdajati potrdil o zaslužku zavarovancev v času zadnjih treh mesecev pred obolenjem. Kdor pozna zamudnost in kompliciranost vseh teh del, bo priznal, da bodo podjetja in ustanove s sedanjo poenostavitvijo prihranila precej osebja, ki je moralo do sedaj sestavljati po tedne in tedne samo te podatke. Sedaj se bo ekspozitura posluževala lastne evidence podjetja ter ustanov, ki so hkrati delodajalci zavarovancev.

Po ureditvi zavarovalnega poslovanja zgoraj imenovanih podjetij in ustanov bo Zavod za socialno zavarovanje izvršil prenos zavarovalnih agend tudi na tvrdke, ki imajo nad 50 uslužbencev. Teh tvrdk imamo v našem okraju okoli 40. Tudi ta podjetja bodo dolžna zbirati bolniške listine, nakar jih bodo izročila Zavodu za socialno zavarovanje v izračunanje. Zavod bo sestavil plačilne sezname, po katerih bodo tvrdke izvedle plačilo likvidiranih bolniških podpor. Tudi ta postopek bo olajšal dosedanje delo in bo v korist obeh strank.

To so v kratkem spremembe na področju socialnega zavarovanja, ki jih bo naše ljudstvo glede na njihovo praktičnost in koristnost sprejelo z zadovoljstvom. Zlasti pa bodo te spremembe odobravali zavarovanci.

PRIZNANJE DELOVNI BRIGADI članov SIAU pri delih za novo cesto

Kakor vse brigade, ki so bile sestavljene iz članov SIAU, tako je delala tudi zadnja pri zaključnih delih nove ceste Križišče - Rižana. Na tej cesti je delalo in dela še vedno večje število delavcev. Poleg tega so delale tam brigade članov SIAU in mladinske vojaške brigade, ki je dosegla velike uspehe in o katerih smo že večkrat poročali.

Že od prvega dne njihovega dela so se ti brigadniki zavedali, da morajo dati svoj delež, kakor so ga dali vsi brigadniki pred njimi. V tem času so se obvezali, da bodo prekosili vse dosedanje uspehe, ki so jih dosegle prejšnje brigade, še več, da bodo presegli tudi normo in s tem dosegli večje delovne uspehe.

V resnici so brigadniki ta sklep vseskozi izvajali, pri tem pa tekmovali med četami, kakor tudi med posamezniki. Prvi teden dela so komaj dosegli delovno normo, medtem ko so jo drugi teden presegli celo za 178 odst. in tretji teden naravnost za 243 odst. Tako so nadaljevali ves čas dela na tem tako važnem objektu našega enoletnega gospodarskega plana. Njihovo delo nam je dokaz borbene volje našega ljudstva v današnji borbi za gradnjo neglede na razne težkoče, ki jih srečujemo.

Med brigadniki je vladalo veliko prijateljstvo, delali so s pravo mladeniško živahnostjo in neutrudnostjo, da jih je bilo veselje gledati. Naši udarniki poznamajo naše nekdanje borce, ko so se drug poleg drugega borili do zadnjega. Prav danes velja to geslo, ko si naše ljudstvo v tej nad vse naporni borbi za gradnjo našega gospodarstva in kulture, brez česar ni mogoče izboljšati življenjske ravni, medsebojno pomaga.

Ves čas svojega dela so presegali brigadniki delovno normo skupno za 146 odst. S tem so izpolnili in celo presegli naloge prvih dni. Tudi tu je treba pripisati veliko zaslugo brigadnikom v toliko, da je postala brigada udarna. Največ priznanja pa gre tovarišem udarnikom, ki niso niti najmanj štedili svojih sil pri opravljanju težkega dela.

Ob zaključku prostovoljnega dela so bili razglašeni in odlikovani štirje udarniki z zlato, štirje s srebrno in štirje z bronasto značko. Večje število pa je bilo pohvaljenih. Omeniti moramo tov. Jožeta Valenčiča, ki je bil nenehno dva meseca na razpolago brigadi ter je v vsaki potrebi dal v pomoč tudi svojo vprežno živino in vozove. Tako brigadniki, kakor tudi okrajni odbor SIAU mu izrekajo najlepšo zahvalo za vse, kar je prispeval v korist skupnosti.

Poleg ročnega dela moramo še omeniti, da niso brigadniki zanemarjali tudi kulturno-prosvetnega dela. Večinoma so vsi člani brigade dnevno brali naše liste in jih skupno prediskutirali, da so bili na tekočem o političnem ter gospodarskem položaju doma in v svetu. Brigadniki so obiskovali tudi študijske ure in pozorno sledili predavanjem ter posegali živahno v razgovore. S tem so si ustvarjali večje obzorje in razgledanost. Ko bodo v svojih domačih krajih imeli večerne tečaje in predavanja, bi bilo umestno da bi se jih udeleževali vsi sedanji brigadniki in ostalo ljudstvo, da bi s tem še bolj dvignili svojo kulturno raven.

Ob zaključku udarniškega dela je okrajni odbor SIAU organiziral za brigadnike nad vse lep in poučen izlet v Zagreb, kjer so si brigadniki ogledali mnogo novih in zanimivih stvari. Želeti bi bilo, da bi o svojih vtisih z zagrebškega velesejma in iz drugih krajev ob povratku na svoje domove poročali na množičnih sestankih ter seznanili domačine o vedno večjem napredku Jugoslavije.

V borbi proti suši

Glavni namakalni kanal na bivših ankaranskih solinah dokončan

Za kmetovalca je suša ena izmed največjih prirodnih nadlog. Sredi največjega razvoja poljedelskih rastlin v vročih poletnih mesecih se sončni žarki žgoče upirajo na dobro obetajoča polja, travnike in vinograde. Ob tistem času so skoro do konca izčrpane vse zaloge v nižjih plasteh zemlje. Ljudje in rastline zaman pričakujejo blagodejnega in osvežujočega dežja.

Tudi letošnje poletje ni prizaneslo s sušo, in to ne samo pri nas. Precej so trpeli pridelki v vseh državah srednje in južne Evrope.

Povsod kjer so za to dani pogoji, se ljudska oblast zanima za to važno vprašanje našega gospodarstva. Imamo obsežne ravnine v dolinah Rižane, Ankarana, Vanganela, Sečjol in Mirne, kjer ne manjka vode. Tu se je voda brez koristi izgubljala, medtem ko bi bila lahko služila za namakanje več kot 1000 hektarjev najboljše zemlje. V dolini Mirne so v teku velika dela, ki bodo za vedno odstranila nevarnost suše. Postopoma se bo vsa razsežna ravan, ki meri nad 1000 hektarjev, spremenila v pravi vrt.

Tudi v našem okraju je okrajna uprava vodovodov in melioracij začela na bivših ankaranskih solinah z gradnjo namakalnih kanalov. V avgustu tega leta je uprava vodovodov dobila poseben stroj za izdelavo cementnih blokov, ki služijo za gradnjo kanalov. Delo je tedaj zavzelo večji razmah z namenom, da se dokonča v najkrajšem času. Glavni kanal, od katerega se bodo odcepili stranski namakalni kanali, je že dovršen. Spodnji del ravnine ima že zgrajenega okoli 600 metrov stranskega kanala, iz katerega bo odtekala voda in namakala niže ležeče ozemlje. Pusta in nerodovitna zemlja bo v prihodnjih letih začela dajati bogate in dobre pridelke. Sedanje kulture, pšenico in drugo bo nadomestila zelenjava. Računajo, da bodo po dokončanem delu za namakanje zvišanj kmetijski pridelki za 300 odst.

Tako je uprava vodovodov in melioracij po zaslugi ljudske oblasti lahko začela in bo tudi dokončala zelo važno delo, od katerega bo imela koristi vsa skupnost. Na tem delu Ankarana suša ne bo več ogrožala pridelkov v poletnih mesecih, ker vode ne bo nikoli zmanjkalo.

Krog

V zadrugi si kujemo boljšo bodočnost

Že leta 1948 smo ustanovili našo kmečko delovno zadrugo, za katero smo si mnogo prizadevali. Zavedali smo se, da je zadruga podlaga za izboljšanje življenjskih razmer. Združili smo se zato, ker nočemo biti več koloni, ampak svobodni kmetje in vsi enakopravni. Saj se še dobro spominjamo kako so nas izkoriščali in izžemali nekdanji lastniki - redovniki.

Škoda, da je naši zadrugi prizadejala letos najprej poplava veliko škodo. Nato pa je pritisnila še izredna suša. Poplava sam je skoro uničila nekatere površine krompirja, in sicer do 30 odst. nasadov. Naši nasprotniki so se vsega tega naravnost veselili misleč, da bomo s tem zgubili pogum, vendar so se pri tem zmotili. Ravno zaradi teh naravnih nesreč delamo s podvojeno silo in skušamo zgubljeno nadokniditi.

ZOPET NA MORJU

Poučni izlet dijakov Pomorskega tehnikuma v Piranu z motorno jadrnico «Jadran»

V poletnih mesecih v Piranu ni bilo videti dosti dijakov Pomorskega tehnikuma. Bili so na počitnicah, bili so tudi v delovnih brigadah v Novi Gorici in v Zagrebu. Le nekaj dijakov je ostalo v Piranu. Ti so urejevali šolo za novo šolsko leto, poleg tega pa so popravljali tudi šolske čolne.

Sredi septembra pa je šola ponovno zaživela. Začeli so prihajati dijaki, kajti redni pouk se je začel že 18. sept. Profesorji so takoj opozorili dijake, naj se pridno učijo in to takoj od začetka, kajti pouk se vedno bolj normalizira in absolventi Pomorskega tehnikuma iz Pirana morajo biti res sposobni za svoj težki poklic.

Toda dosti bolj ko začetek pouka je vznemirjalo dijake vprašanje, kako bo s plovbo. Zvedeli so namreč, da bodo odpluli 22. septembra z motorno jadrnico «Jadran» — z isto kot preteklo leto. Škoda je bila le ta, da je bilo določeno, da bo trajala plovba le osem dni. Zato je dobila ta plovba le značaj poučnega šolskega izleta. Kljub temu pa so bili vsi dijaki zelo veseli, da se bodo zopet odpravili na morje. Posebno se je tega veselil III. letnik, ki lani ni bil na plovbi. Tudi novi dijaki Pomorske šole bi rali šli z nami, toda to ni bilo mogoče in so morali ostati v Piranu.

Dva dni pred odhodom je priplul «Jadran» v piransko pristanišče. Ponosno in mirno se je pozibaval v luki in pričakoval gojence Pomorskega tehnikuma, da jih popelje po našem morju. Starejši dijaki so ponosno pripovedovali novincem, kako so pluli z njim vzdolž vse jugoslovanske obale in na licih teh novih fantov, ki so se odločili za pomorski poklic, se je čitala velika radost in želja, da bi tudi oni čimprej zapluli na širno vodovje. Pa tudi starejši dijaki so se veselili zopetne plovbe po Jadranu.

Na predvečer odhoda so že postavili na jadrnico stražo, ki je varovala šolsko last, prineseno na krov. Stražar je počasi stopal po palubi, v njegovem srcu pa se je dvigala radost.

PRVI DAN PLOVBE

Čeprav je vihralo dan pred odhodom čez Piran veliko neurje, je v petek 22. septembra vstajalo jasno in čisto jutro. Nebo je bilo čisto, niti enega oblačka ni bilo opaziti. Zvezde so že zdavnaj ugasnile, ko so se prikazali na obali dijaki, ki so začeli nositi na ladjo živež in ostali material, potreben na plovbi. Končno so znosili na jadrnico še svoje osebne potrebščine in «Jadran» je bil pripravljen za odhod.

Sonce se je že dodobra dvignilo na čistem, modrem nebu, ko so se začele priprave za odhod. Na ladjo je prišel še profesor in ponovno prečital imena vseh, ki so bili vpisani na potnem dovoljenju. Ko so ugotovili, da nihče ne manjka, so se zopet razpršili po ladji. Bilo je še nekaj minut pred odhodom. Dijaki so se poslavljali od svojih sošolcev in profesorjev, ki so ostali v Piranu ter od ostalih znancev.

«Na vez desnol» — Povelje je bilo hitro izpolnjeno. V dveh skupinah so bili gojenci strumno postavljeni na desni strani krova. Komandant je dal povelje strojniku, stroj je začel delovati in «Jadran» se je počasi odmaknil od obale. Vse hitreje se je jadrnica oddaljevala od ljudi, stoječih na pomolu in ko je bila že izven luke, je ladijska sirena zatulila v pozdrav. Na povelje «voljno» so si vsi hitro poiskali primerne razgledne prostore, da ne zamudijo zadnjega pogleda na Piran.

Stroj je enakomerno brnel in stresal ladjo, ki je rezala brazdo v rahlo nagubano morje. Dva dijaka sta že v luki prevzela službo oficirjev straže in sta se z vnemo spravila nad poverjeno jima delo. Ker pa ju služba ni stalno zaposlovala, sta se od časa do časa pridružila ostalim dijakom na mostu, ki so uživali krasen razgled. Pred njimi je bila razgrnjena lepa obala od rta Savudrije pa vse do Gradeža. Ker je bil zrak čist, se je videl Trst, kot bi bil oddaljen le 10 km. Za njim so se dvigali kraški bregovi, zadaj na severu pa so se belile v soncu z novim snegom pokrite Julijske Alpe, sredi katerih kraljuje Triglav. Premalo je bilo na ladji daljnogledov, da bi si vsi dijaki približali krasne planine.

Dospeli smo do rta Savudrija. Tu je začel pihati že nekoliko močnejši veter in da bi ga izkoristili, je bilo takoj izdano povelje za dvig obeh jader. V nekaj minutah so se že bočila jadra pod pritiskom vetra in jadrnica je rezala svojo pot dobro miljo hitreje.

Toda bralce bo gotovo zanimalo, kakšna je ta jadrnica in kakšna ureditev je vladala na njej v času plovbe.

Motorna jadrnica «Jadran» je lesena ladja, ki pripada Jadranski svobodni plovbi ter vrši plovbo največ po srednjem in severnem Jadranu med Italijo in FLR Jugoslavijo. Njena dolžina znaša 37 m, poganja pa jo motor s 150 HP. Ima dva jambora, ki sta opremljena s sohami za nakladanje in razkladanje tovora, ki se vrši s stroji, nameščenih ob vsakem jamboru. Jambora nista visoka, kar je znak, da ne služita več kot opora za jadra, t. j. za pogon ladje, temveč v prvi vrsti natovarjanju odnosno raztovarjanju. Zato tudi jadra niso popolna, ker bi pri jadrnici brez motorja prav gotovo ne bilo; drugače ima jadrnica 2 jadri. Opremljena je tudi z ličnim poveljniškim mostom z lepo krmilarico. Tu so tudi kabine za komandanta ladje ter del posadke ter ladijska kuhinja in jedilnica. Ostali prostori za posadko so nameščeni v sprednjem podkrovju. Za tovor, katerega lahko naloži «Jadran» 360 ton, služita dve skladišči, lahko pa se naklada tudi na vrhu palube.

«JADRAN» V PIRANSKEM ZALIVU.

(Nadaljevanje)

USPEH VOLJE IN DELOVNE ZMOGLJIVOSTI JUGOSLOVANSKIH DELAVCEV

V hidrocentrali Moste že montirajo zapornice in tlačni cevovod

Orjaška 46 metrov visoka betonska pregrada hidrocentrale Moste (ne daleč od Bleda) v soteski Kavčki čaka na svojo veliko preizkušnjo. V prostorih nove hidrocentrale, ki se bo imenovala «Sava», že montira 30 članski kolektiv mariborske «Hidromontaže» zapornice pri obtočnem rovu ter tlačni cevovod, ki bo dovajal vodo do turbin.

Preč dnevi so delavci «Hidromontaže» na gradbišču v Mostah spuščali po strmini, okrog 50 metrov v globino, 4 tone težak del za eno izmed zapornic pri obtočnem rovu. Težavno delo je bilo to. Sploh pravijo v Mostah: «Hudičevo je naše gradbišče, kajti vse naokoli so same strmine!» Nad obtočnim objektom delajo na očrih delavci mladega zagrebškega podjetja «Elektrosonda». Inozemski specialisti so odšli, kolektiv «Elektrosonda», ki si je na gradbišču v Mostah nabral bogatih izkušenj, pa uspešno nadaljuje njihovo delo. Mlečno betonsko maso vbrizgava pod visokim pritiskom globoko v skalnato pobočje na desni strani ob veliki pregradi, da zalije vse morebitne razpoke in čim bolj utrdi skalnato steno, ki bo morala zdržati pritisk vode, ko se bo napolnilo umetno jezero.

Spodaj pri obtočnem objektu sta domala popolnoma montirani dve manjši zapornici, ki so ju izdelali v «Litostroju». Za tretjo največjo zapornico v obtočnem objektu, ki jo bodo spuščali skozi nekaj desetin metrov globok jašek, je že montiran prag. Celotno hidromehansko opremo — tri zapornice za obtočni rov, veliko zapornico v dovodnem rovu, ki leži na levi strani pregrade, tlačni cevovod, pa mnogo drugega pošilja kos za kosom kolektiv mariborske tovarne kovinskih konstrukcij «Franc Leskošek». To je del velike pomoči, ki jo temu gradbišču nudi jugoslovanska težka industrija.

Čez nekaj mesecev bodo prvič zaprli obtočni rov. V komandnem prostoru glavnih zapornic, ki jih bodo odpirali in zapirali avtomatično, montirajo grablje. Pod pregrado utrjujejo bregove, ki so na levi strani plazoviti, na desni pa studenčni. Za pregrado proti Javorniku so že uredili približno 2 do 3 km bregov. Tu se bo Sava spremenila v veliko jezero. Če bo pregrada v soteski Kavčki, ki ima v sredi železobetonske mase vdelani še dve pločevinasti zavesi, vzdržala velikanski vodni pritisk in če skozi bregove ne bo prodirala voda, bodo dvignili veliko pregrado v Mostah še za 9 metrov. Na ta način se bo v zbiralnem (akumulacijskem) vodnem bazenu lahko nabralo še več vode in elektrarna «Sava» v Mostah bo lahko dajala še dosti več električne energije.

Zdaj oblagajo zadnje dele pregrade s težkimi betonskimi kvadri, ki imajo zgornjo plast, po kateri bo silno udarjala voda, iz zelo odpornega porfirnega betona. Betonske kvadre izdelujejo pod pregrado v podslapju. Porfir pa so nalomili kamenarji iz kamnoloma v Kokri. Ceprav še ni obložena celotna pregrada, se že vidi, da bo pod pregrado v Mostah kakor v cirkuškem toboganu.

Malo niže ob Savi, na gradbišču strojnice, kjer pravkar grade temelje za četrti agregat, je že nekaj mesecev najboljša brigada Franca Štora, ki v mali gramoznici blizu strojnice redno presega normo za skoraj 30 do 40%. Za 3 agregate (turbine z generatorji) so v notranjosti strojnice, ki je skoraj vsa pod zemljo in sega v globino nad 20 metrov, pripravljeni temelji za 3 turbine. Dvanajst brigad graditeljev nove elektrarne v Mostah se vztrajno bori, da bo čim prej zgrajena nova velika hidrocentrala. Gradbena dela gredo v Mostah proti koncu.

Najtežje delo imajo sedaj graditelji hidrocentrale pri polaganju tlačnega cevovoda. Ko se sprehajaš po teh več centimetrov debelih jeklenih oklepih moraš občudovati lepo in enakomerno izdelane debele varjene šive. V tlačnem cevovodu morajo čakati drug na drugega graditelji-betonerji in monterji. Kajti vsak že zvarjen del cevovoda, je treba še posebej dobro zabetonirati. Tlačni cevovod, ki ima 2.8 m premera, pa je blizu turbin čedalje tanjši. Šestmetrske dele, ki jih šele na gradbišču zvarijo drugega z drugim, so izdelali v mariborski tovarni «Franc Leskošek». Delo varilcev pri cevovodu, je najbolj odgovorno in najtežje, saj mora cevovod prenesti pritisk do 50 atmosfer. Zato so v mariborski tovarni izmed 40 varilcev izbrali za električno varjenje cevovoda le 4 najboljše delavce.

Kako kvaliteten mora biti cevovod, nam pojasnijo naslednji podatki: Na steni tlačnega cevovoda bo deloval velikanski pritisk vodne mase, tlačni cevovod, ki vodi od globokega bunkerja podobnega vodostana nad strojnico, do turbin, in je dolg 160 m, bo moral pri največji obremenitvi dovajati posamezni turbini na sekundo do 30 kubikov vode. Zvarjene čele cevovoda zaradi velikosti niso mogli preizkušati na pritisk, zato so jih rentgenizirali. Povezanost zrnc zvarjenih delov pokaže na rentgenski sliki kvaliteto varjenja. To pa se le poizkusi na posameznih delih. Kdo bi preizkušal 1000 metrov zvarjenih šivov. Treba se je zanesti na visoko kvaliteto dela in na delavčevo zavest.

Na gradbišču nove hidrocentrale «Sava» je pripravljena in delno urejena tudi razkladalna postaja, ki po svoji velikosti ne zaostaja za srednjeveliko železniško postajo. Po strmini bodo s te razkladalne postaje, ki je blizu vodostana, s posebnim montažnim vozičkom prepeljali do strojnice vso opremo: turbine, ki jih izdeluje «Litostroj» z vso opremo ter generatorje, transformatorje in drugo električno opremo, ki jo izdelujejo v tovarni «Rade Končar». Potem bodo lahko končali svoje delo tudi monterji Hidromontaže, ki se že od julija v vse večjem številu zbirajo na gradbišču v Mostah.

Velikansko Francisovo turbino za Moste, ki so jo izdelali v Litostroju in ima 7500 konjskih moči, so obiskovalci zagrebškega velesejma že občudovali. Podobno turbino so že lani izdelali za Moste v Avstriji. Bila je natovorjena na vagonih, pa je ruski informbirojci niso pustili čez mejo v Jugoslavijo, marveč so jo odpeljali v Sovjetsko zvezo. Toda glej — kolektiv Litostroja se je zagrizel v delo: v izredno kratkem času je sam izdelal načrte in turbino z vso opremo.

OGROMNO DELO PRI HIDROCENTRALI GRE H KONCU. NA SLIKI VIDIMO DEL OBJEKTA MED GRADNJO

Nekoč zapostavljena - danes pa cvetoča dežela

Junaška ČRNA GORA

Zalosten je pogled na razredčena drevesa v parku. Nemci so jih posekali nekaj pred svojim odhodom. Stara Njegoševa Biljarda, v kateri še stoji Njegoševa soba, kjer je pisal svoje nesmrtne verze, bo dobila svoje nekdanje lice. Preuredili jo bodo, da bo taka, kot je bila v Njegoševih časih.

Med Biljardo in samostanom sv. Petra je nizka, na pol steklena in nenavadna hišica. Na njenih tleh se razteza reliefni zemljevid Črne gore, ki je tu prikazana izredno nazorno. Za turiste zanimiva posebnost. Čim se bo vlada in z njo vsa ministrstva, preselila iz nekdanjega poslopja «Zetske banovine» na Cetinju v Titograd, bo Cetinje postalo turistično mesto. Kot tako bo gotovo imelo svoj pomen zaradi svoje slikovitosti in zgodovinskih posebnosti.

Največja med temi je muzej. To je pravzaprav hiša, ki je bila nekoč dom črnogorskega kneza in kralja Nikolaja, naslednika kneza Danila, ki je bil prvi samo posvetni gospodar Črne gore. Hiša je na zunaj podobna navadni, malo boljši in večji meščanski hiši. Njena notranjost pa te s svojim bogastvom kar očara. Strmiš in si v prvem hipu ne znaš razlagati od kje in kako vse to. Raz steno na stopnišču te gledajo strogo in razumno obrazi črnogorskih vojvod in veljakov. Mirko Milanović je imel 60 let, ko se je naučil čitati in pisati ter potem napisal prvo zgodovino Crne gore. Kdo bi mogel našteti vse sobe, salone, kabinete in opisati dragocenosti v njih. Tako ti je, kot da bi ne bilo res in da se odvija kos filmskega traka pred teboj. V resnici pa se odvija črnogorska zgodovina. Njeni vladike in knezi so znali pred Turki ohraniti njeno svobodo. Istočasno so znali tudi izkoristiti mednarodni ugled, ki ga je imela njihova državica zaradi borb s Turki. Zaščito so iskali v carski Rusiji, ki je bila Crni gori naklonjena iz lastnih interesov na Balkanu in zaradi tega «ker so Crnogorci uničevali turško silo, ki je bila tudi Rusiji sovražna». Zaradi teh tradicionalnih vezi med Crno goro in Rusijo je Sovjetska zveza polagala ob resoluciji vse upe, da bo v Crni gori s Kominformom uspela. Pri tem je napravila samo eno malo napako. Pozabila je, da Crnogorci ljubijo svobodo, da jim je ta nadvse in da s svojo razumnostjo znajo presoditi, kaj jim je dala nova Jugoslavija. Pod staro Jugoslavijo so bili zapostavljeni, za njihovo deželo ni bilo denarja. Nova Jugoslavija ni šla preko črnogorske zgodovine in ustvarjanja črnogorske narodnosti. K rešitvi narodnega vprašanja pristopa dejansko z gospodarsko pomočjo, ki jo daje zaostalim republikam, da se dvignejo na stopnjo naprednih in jih čimprej dosežejo. Crnogorsko ljudstvo občuti to na vsakem koraku, ki mu odkriva prepad med preteklostjo in sedanjostjo. Razlika je tako velika, da je vsaka primerja nemogoča. Če je bilo v preteklosti toliko zaostalosti, ne nosi to ljudstvo nobene krivde. Krivdo pa nosi vsa ostala Evropa, ki je mirno gledala, kako Crnogorci krvavijo v bojih proti Turkom. Iz lastnih teles so tvorili jez, da se poplava turške vojske ni razlila po ostalih evropskih deželah in so se te lahko mirno kulturno dvigale.

Mnogo prebitih, razcefranih a zmagovitih zastav, mnogo Turkom zaplenjenega orožja nam o tem priča. Evropski vladarji so morali nehote čutiti hvaležnost do male Crne gore in že zaradi vljudnosti pošiljali darove gospodarjem Crne gore.

V muzeju je posebna Njegoševa soba z Njegoševim portretom, ki ga je izdelal slovenski slikar Tominec in predstavlja Njegoša kot vladiko. Dalje — doprsni Njegošev kip, delo kiparja Meštrovića. «Gorski venec» v vseh evropskih prevodih in ostanki Njegoševe knjižnice. Ko je bil v Rusiji posvečen za vladiko, so mu morali sešiti nova svečana oblačila. Njegovi visoki postavi — 2,08 m — so bila oblačila, ki so jih imeli tam za te prilike, vsa premajhna. Jetika mu je naglodala zdravje in umrl je komaj 37 let star. Samo za dobo njegovega vladovanja so se Crnogorci štirindvajsetkrat borili s Turki.

Njegoš je bil lep človek, kot so bili vsi iz družine Petrovičev, ljudje lepe zunanjosti in bistrega razuma. Sem je prišel po ženo italijanski kralj Emanuel in vzel eno izmed šestih Nikolajevih hčera.

(Nadaljevanje sledi)

MARA SAMSA

Armand Salacrou:

"TAK KOT VSI"

(Igralska skupina Cimara v gledališču «Verdi»)

Francoska drama je bila od nekdaj v pretežni večini moralistična. Tudi Armand Salacrou, eden izmed najbolj igranih in najbolj problematičnih sodobnih francoski avtorjev, ni v tem pogledu izjema. Njegova drama «Tak kot vsi» (Un homme comme les autres) ni niti vetla niti posebno lahko prebavljiva. Njena vsebina je moralna bolezen sodobnega francoskega zakona in Salacrou rešuje ta moralni problem z neizprosnostjo vivisektorja. Če je umetnost ogledalo dobe in družbe, potem nista niti doba in niti družba, ki ju prikazuje Salacrou v svoji drami, posebno razveseljivi. Toda Salacrou je nepodkupljiv resnicoljub, ki noče ničesar olepševati.

Raul Sivet živi na videz v najsrečnejšem zakonu z Evelino, ki ga ljubi in obožuje. Prepričana je, da ju je narava sama ustvarila drugega za drugega in zato brez najmanjšega notranjega pretresa zavrača dolgoletno ljubezen Raulovega najboljšega prijatelja Rogerja, ki je prav zaradi svoje nesrečne ljubezni do Eveline odšel v kolonije, kjer je postal državni tožilec. Toda Raul, v katerem vidi Evelina človeka, ki je vzvišen nad vsemi ostalimi in popolnejši od njih, je tak, kot vsi ostali moški. Razmerje ima, ne da bi žena za to vedela, z najrazličnejšimi ženskami, baristkami, vlačugami in celo z domačimi služkinjami. Toda ko je že na tem, da bi se spustil v razmerje s svakovo ljubico, lahkoživo mladO kokoto, se zgrozi in pokliče ženo na pomoč.

Ta Raulov svak in Evelinin brat, mladi, lahkoživi Dioniz, je postal prava nadloga Raulove družine. Pred nekaj leti je prišlo njegovo ime v časopise, ko je skušal zadaviti v kopeli staro gospo Berto, ki je bila vanj zaljubljena. Toda namesto Dioniza je prišla v ječo njegova mlada ljubica Ded, ki ga je baje navedla k zločinu. V drami vidimo gospo Berto, ki vdere v Raulovo hišo s svojo služkinjo, ki ni nihče drugi kot Ded, ki je pravkar prišla po odsluženi kazni iz ječe. Gospa Berta nameč misli, da bo po njej pridobila nazaj Dioniza, v katerega je noro zaljubljena in o katerem pravi, da je njena poslednja ljubezen.

Evelina zaupa možu, da jo njegov prijatelj že dolgo na skrivnem ljubi. Roger, ki ve, kakšen je v resnici Evelnin mož, zabrusi temu v obraz, da je ničvrednež in da sta i on i Evelina ljubila nekega povsem drugega Raula. Ta obdolžitev zadene Raula v živo. Zruši se pod bremenom svojega dvojnega življenja in izpove Evelini svoje skrivno ljubezensko življenje.

Evelina zapusti še tisto noč moža in hišo. Mož jo vso noč čaka buden in ko se žena končno vrne, da bi pozdravila otroka, noče povedati možu, kje in kako je prebila noč. Moža zagrabi blazna ljubosumnost, toda kaznovan bo s tem, da ne bo nikoli izvedel, kje je bila in kaj je v resnici počela tisto noč njegova žena.

Taka je v najsplošnejših obrisih vsebina te Salacroujeve drame. Delo je napisano z veliko odrsko spretnostjo in z globokim poznavanjem človeka in njegovih slabosti. V njej je veliko grdega in mučnega. Toda v svojem bistvu nosi vendarle s seboj veliko etično problematiko, ki se izraža v izpovedi krivca in v njegovem očiščenju.

Ne morem reči, da me je igra vseh igralcev enako zadovoljila. Zdi se mi, da je delo v celoti zagrabljeno prepovršno. Vsekakor je bila najodličnejša stvaritev večera madame Berta, ki jo je igrala Renata Seripa. Njen burlesken pijanski humor je učinkoval grateskno v kontrastih z izbruhi zaljubljenosti starke, ki se sama zaveda svoje smešnosti. Originalen tip je ustvarila Marika Spada v kuštravi služkinji Ani. Kokoto Ded je igrala Andreina Paul z malce prostaškim šarmom, ki je bil podan dovolj pristno.

Težo večera je prevzel nase vodja skupine L. Cimara, ki je igral Raula. Podal je živčnega, egoističnega moža, ki slepo sledi svojim strastem, dokler se pod bremenom svojih grehov moralno ne zruši. Igralsko je pokazal veliko znanje in zmožljivost, vendar se mi prav ob prehodu iz razvratneža v skesanega grešnika ni zdel dovolj prepričljiv. Evelino je igrala Lida Ferro fino in diskretno, morda vendarle preveč diskretno. Isto bi dejal tudi za Alberta Carlonija, ki je podajal Raulovega očeta. Igralci ostalih vlog so pokazali odrsko znanje, ne da bi bili ustvarili izrazitejše kreacije.

Predstava je učinkovala s svojo mučno problematičnostjo, ki utegne biti pereča tudi za tržaško meščansko občinstvo. Igralci so bili deležni ploskanja, nekateri tudi pri odprti sceni.

VLADIMIR BARTOL

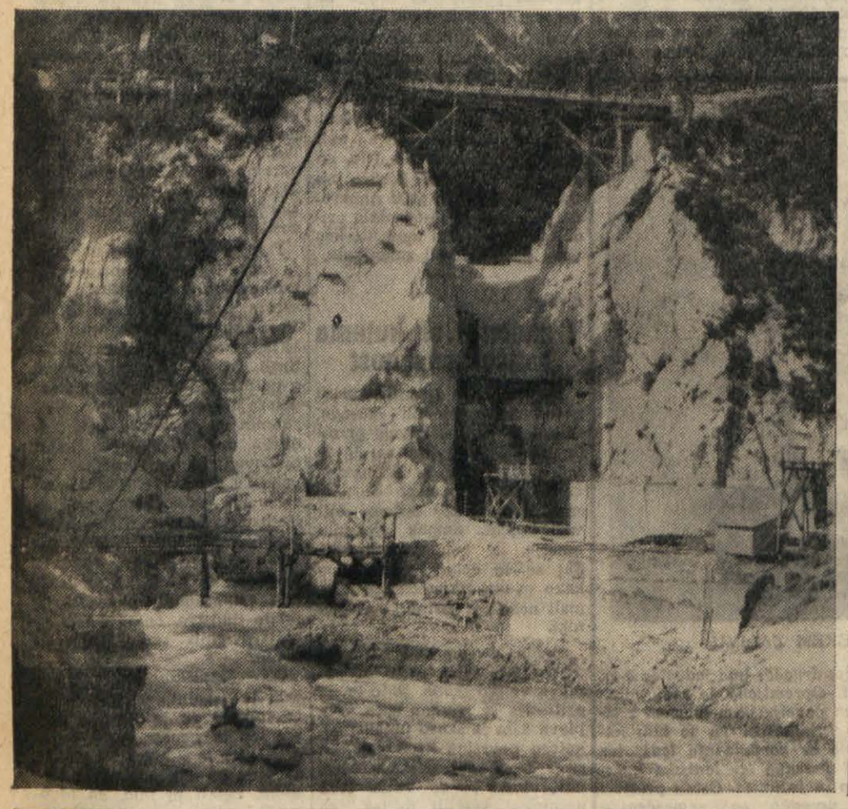

Srečni in nesrečni motociklisti v Kopru

SLIKI NAM PRIKAZUJETA SREČNEGA VESNAVERJA, ZMAGOVALCA V SVOJI SKUPINI Z NEKATERIMI ČLANI TRŽAŠKEGA MOTO KLUBA TER ZAGREBČANA VELJKA METZA, KI SE JE PRI DIRKI HUDO PONESREČIL

GOSPODARSTVO

TRGOVINA • INDUSTRIJA • PROMET • FINANCE

"Giornale di Trieste" in VU: dve stališči gledani skozi prizmo pariškega zasedanja OEEC

ECA se izpreminja v gospodarsko komando atlantskega bloka
Gospodarska politika in praksa v tržaškem gospodarstvu

«Ni nikaka skrivnost, da so Američani predlagali, naj postane ECA v Washingtonu, in z njo vred vse podobne misije v prestolnicah raznih držav, ki sodelujejo pri ERP, nekakšen urad za zbiranje zalog in usmerjanje posameznih proizvodenj v okviru atlantskega pakta. V Parizu n. pr. govore sedaj že odkrito, da je treba priključiti OEEC in njegovo mednarodno tajništvo Atlantskemu svetu, čeprav previdno, da se izvzameta Švedska in Švica, ki nista članici tega sveta». Tako poroča dopisnik «24 ORE», ki se je osebno udeležil pariških sej OEEC odbora ministrov Marshallovih držav. Dodaja še, da se je doslej nabralo preveč raznih mednarodnih gospodarskih ustrojev in odborov ter da bo treba «malce pomesti po terenu, da ne bi razmetavali denar za potovanja in prestavitve uradnikov, ki prihajajo in odhajajo brez določenih nalog». Potrebna je koncentracija, nekak «pool» tudi za te organizme. Ker sloni politika Zapada na ERP in atlantskem paktu je na dlani, da pomeni «pool» iz teh dveh ustanov, z vključenjem vseh ostalih, najprimernejšo «racionalizacijo».

Od Pariza do Trsta je precej daleč. Zdi se nam, da bo to pot bliže kot od Trsta do Rima. Daytonova afera sicer tudi do neke mere pojasnjuje polemike med stališči VU in vladnih demokrstjanskih krogov, ki jih zastopa «Giornale di Trieste», vendar je pariški komentar neposrednejši. Trst je pod upravo anglo-ameriških sil, torej ga imajo ustanovitelji atlantskega bloka neposredno v rokah. Uprava je povrhu vojaška, torej imamo pri nas največjo «koncentracijo», ki je sploh možna in preko tukajšnje misije ECA je tudi gospodarska povezanost najlažja. Politični oziri so doslej narekovali VU, da potiska v ospredje vlogo Rima pri tržaškem gospodarstvu, čeprav gre za lase privlečeno zadevo. Zadnje čase pričenja VU sama, skupno z ECA misijo, v poročilih za osrednjo upravo ECA ustvarjati novo stališče, zlasti z določeno objavo in obdelavo gradiva, ki je za tezo o povezavi Trsta z Italijo neugodna. To pomeni, da sicer ne bo še popolnoma izpremenila splošne gospodarske prakse, toda komanda nad tržaškim gospodarstvom se znova močneje in odločno koncentrira v rokah VU. Zmanjšujejo se odločilne možnosti rimskih ministrstev in s tem tudi možnosti tukajšnje vladne stranke in njenih gospodarskih «strokovnjakov», ki so upali po mešanem odboru (VU-italijanska vlada) v Rimu priplezati do važnejših položajev pri nas.

Od tod njih jeza, ki sicer najde odmeva le v omejeni polemiki demokristjanskega glasila. Toda, ker VU verjetno ne misli na *bistvene* izpremembe, ostane vse pri tem. Da takšnih bistvenih izprememb v notranjegospodarskem pogledu ni pričakovati, izhaja iz zakonodajne in upravne prakse oblasti tudi na gospodarskem področju. V odnosih do inozemstva, žal, tudi ne kaže drugače, ako vzamemo za podlago tej sodbi mnenje, ki so ga uradni krogi izrekli o bodoči funkciji tržaškega velesejma. Med drugim naj bi «razširil svoje delovno področje, s posebnim ozirom na njegovo specializacijo t.j. funkcijo povezave med zapadnim svetom in deželami za železno zaveso». Ker je jasno, da Trst ni in ne more (že po svoji zemljepisni legi ne) dobro služiti tej funkciji, marveč je po tradiciji in položaju namenjen za posrednika med Srednjo Evropo in Sredozemljem, Bližnjim, Srednjim in Daljnim vzhodom, bo tudi jasno, da sloni naša sodba na solidnih osnovah. Sicer pa, če bi se zmotili in bi se «tržaška vrata» zares odprla — tem bolje za Trst!

Akademske debate o proračunu našega področja naj nikogar ne premotijo. Razni pisci so s svojimi ugotovitvami nekaj manj leto, dve v zamudi, kar pomeni poročilo VU za ECA le uradno priznanje tega, kar je trdila kritika. Seveda, «priznanje» ne zaradi kritike, marveč zaradi namenov odločilnih krogov, kar pove že čas objave takšnih «priznanj». Razen tega pisci pregledov pozabljajo, da pomeni razmeroma velik prehitek rednih državnih dohodkov nad izdatki velikanski pritisk davčnega vijaka, ki je ob tem časni krizi male industrije in obrti pogosto neznosen in krivičen. Tudi bodo uradna mnenja lahko vsak čas obrnila list in pričela govoriti o plačilni bilanci področja, ki pravzaprav edinole odločaj pri presoji o aktivnosti ali pasivnosti. O tej bilanci pa VU doslej ni še nikoli objavila popolnih podatkov, čeprav tudi so jo z raznih strani terjali. Toda, če bo potrebno, pride tudi «balance of payements» v besedo ali v poročilo. Vendar, za splošni razvoj tržaškega gospodarstva, zlasti za pristaniški promet sta odločilnejši trenutno dve stvari: 1. vprašanje konkurence severno-zapadnih luk, ki jih, kakor smo čitali, ameriški predlog skuša povezati v nekak «pool», ker je Zapadna Nemčija znova v ospredju vojaško-gospodarskih priprav. 2. možnosti za razvoj srednjeevropskega prometa skozi Trst proti Daljnemu vzhodu.

Za Trst slabo kaže v obeh primerih. V prvem, ker je pri gospodarsko težišče Amerikanov v Evropi nedvomno Zapadna Nemčija. V drugem, ker zapadni blok, ki gospodari Trstu, noče želi češkoslovaškega in drugega prometa skozi Trst, ki bi okrepil gospodarstvo Maocetungove Kitajske. Postopek pri železniškotarifnih in poganjih o plačilnem prometu, ustvarjanju, brodninah itd. je bil doslej pri nas dosledno v skladu s tema dvema ugotovitvama in prav tako dosledno v škodo tržaškega gospodarstva.

ŠPORTNI DNEVNIK

V SOBOTO IN NEDELJO TRI MEDNARODNE TEKME V KOŠARKI

Ljubljanska «Enotnost» in mariborski «Polet» bosta gostovala v Trstu

Tudi za ljubitelje košarke bo v soboto in nedeljo nekaj posebnega. Moška ekipa košarke ljubljanske «Enotnosti» bo v soboto in nedeljo igrala dve tekmi z našimi najboljšimi ekipami košarke in to je z Inter in Tržaškim košarkarskim klubom. Ženska ekipa mariborskega «Poleta» pa bo igrala eno tekmo s tržaškimi dekleti.

Enotnost je odlična ekipa, saj sodeluje tudi na jugoslovanskem državnem prvenstvu. Njihova igra je hitra in tudi preciznosti jim ne manjka. Bilo bi zastonj govoriti o tej ekipi, kajti vsaka razlaga bi bila odveč.

Tudi o naših ekipah bi ne smeli izgubljati preveč besed, saj je vsem našim športnikom znana zmožnost naših igralcev. Ekipa Interja, ki smo jo že v pretekli četrtek občudovali v borbi s Tržaškim košarkarskim klubom, je sestavljena iz zgolj mladih dijakov, med katerimi se visoko nad drugimi dviguje komaj petnajstletni Juraga, ki je resničen talent v tej panogi. Ta mladi igralec je bil tudi na študentskih igrah v Ljubljani splošno priljubljen pri tamkajšnjih gledalcih zaradi svoje elastičnosti, hitrosti in preciznosti strelov na koš. Druga ekipa, ki nas bo zastopala, je že toliko znana in opevana ekipa Tržaškega košarkarskega kluba in je sestavljena iz pri nas zvenečih imen na tem polju. Micol, Corazzi, Liciniani, Verità in ostali so imena, ki jih pri nas pozna vsak ljubitelj košarke. Prav tema dvema ekipama je bila poverjena naloga, da branijo naše barve pred močnimi in borbenimi atleti, ki prihajajo k nam v goste iz Ljubljane.

Tudi naša dekleta bodo imela priložnost, da se izkažejo na nedeljskem srečanju, ki bo med žensko ekipo mariborskega «Poleta» in med žensko ekipo Interja. Naša dekleta se z vso ljubeznijo pripravljajo na to tekmo in njihovi treningi dokazujejo, da so se tudi one povzpele na dostojno stopnjo v tej panogi športa. Ne smejo pa preveč zaupati v uspeh, kajti mariborska dekleta so tudi borbena in hitra. Prav zaradi tega se bodo morale boriti od začetka do konca, če bodo hotele prinesti zmago našim barvam.

Gostovanje Proseka in Kontovela v Sežani

Domačini premagali goste

Po nedavnem gostovanju Opčin v Sežani sta sedaj prišla na vrsto tudi Kontovel in Prosek, ki sta v nedeljo odšla nekoliko čez mejo in igrala dve prijateljski tekmi s sežansko A in B enajstorico. Sežansko ljudstvo je množično prihitelo na igrišče, da prisostvuje dvema tekmama in se nekoliko razvedri. Vsekakor lahko trdimo, da sta bili obe tekmi izredno lepi, in kar je glavno, sta potekli brez kakršnih koli incidentov in v resničnem športnem tovarištvu, kot se spodobi.

SEŽANA B - KONTOVEL 3:1

Sežana prične takoj z napadi in že po 15' doseže Perhavec iz kota prvi gol dneva. Kontovel odgovori, toda šele v 23' dobi Bukavec žogo, ki jo poda Starcu in ta brez premišljanja izenači. Obe enajstorici se menjavata v napadu, vendar vse do prvega polčasa ni nikake novosti.

Šele v drugem polčasu se Sežana nekoliko razživi in preide v napad ter je Perhavec ponovno poklican, da z močnim strelom pretrese mrežo svojih gostov. Po krasni akciji sežanskega moštva pa dosežejo domačini ob 22' po zaslugi Pirjavca zadnji gol dneva, ki je tako potrdil boljšo igro domačih napadalcev. Postavi sta igrali kakor sledi:

SEŽANA: Pirjevec; Cebulec, Bratoš; Rebula, Zigon, Vakolnič; Jazbec, Uršič, Pirjavec, Perhavec in Keršavan.

KONTOVEL: Ban; Frasinelli, Regent; Stoka V., Stoka B., Trampuž; Daneu, Starc, Bukavec, Daneu in Regent.

SEŽANA A-PROSEK 3:2 (2:1)

Ta igra je bila nekoliko izvahnejša in Sežana je hotela takoj preiti v vodstvo, kar se ji je že v 5' posrečilo. Plazer je po enajstmetrovki dovedel svoje moštvo v vodstvo. V 23' Padovan doseže drugi gol za Sežano, ne da bi odlični Praselj mogel sploh misliti na obrambo. Sele nato je Prosek začel razvijati živahno igro in prehajal v napad, kar mu je prineslo v 45' uspeh. Skerlavaj je presenetil domačega vratarja Pignatarja ter mu poslal nad glavo žogo v mrežo.

V drugem polčasu je Kranjec zabil tretji gol za Sežano. Prosek je začel tedaj napadati in v 35' je bil Starc na vrsti, da skrajša razdaljo. Prosek je pritiskal na nasprotnikova vrata in skušal izenačiti, vendar zastonj, kajti domačini so vse njihove napade odločno odbijali.

Enajstorici sta se predstavili občinstvu v sledečih postavah:

SEŽANA: Pignatari; Ivanič, Stolfa; Plazer, Sever, Kavčič; Padovan, Rebec, Kranjec, Hren in Paternost.

PROSEK: Praselj; Stoka B., Margera; Daneu, Husu, Puntar; Daneu, Marangon, Ukmar, Skerlavaj in Starc.

V četrtek nadaljevanje turnirja v košarki za "Otvoritveni pokal"

Jutri v četrtek se bo turnir v košarki nadaljeval po sledečem sporedu:

Ob 19 SV. KRIŽ - INTER

Ob 20 OLIMPIJA - TRŽAŠKI KOŠARSKI KLUB.

Igre bodo na igrišču stadiona «Prvi maj».

UREDNIŠTVO: ULICA MONTECCHI, št. 6, III. nad. — Telefon štev. 93-808 in 94-638. — Poštni predal 502. — UPRAVA: ULICA SV. FRANCISKA št. 20. — Telefonska št. 73-38. OGLASI: od 8.30-12 in od 15-18 - Tel. 73-38. Cene oglasov: Za vsak mm višine v širini 1 stolpca: trgovski 60, finančno-upravni 100, osmrtnice 90 lir. Za FLRJ: Za vsak mm širine 1 stolpca za vse vrste oglasov po 10 din.
Odg. urednik STANISLAV RENKO. — Tiska Tržaški tiskarski zavod. — Podruž.: Gorica, Ul. S. Pellico 1-II., Tel. 1 1-32 - Koper, Ul. Battisti 301a-I, Tel. 70.

NAROČNINA: Cona A: mesečna 260, četrtletna 750, polletna 1400, celoletna 2600 lir; cona B: izvod 3, mesečno 70 din; FLRJ: izvod 4.50, mesečno 90 din. Poštni tekoči račun za STO-ZVU: Založništvo tržaškega tiska, Trst 11.5374. — Za Jugoslavijo: Agencija demokratičnega inozemskega tiska - Ljubljana, Tyrševa 34 - tel. 49-63, tekoči račun pri Komunalni banki v Ljubljani 6-1-90603-7. — Izdaja Založništvo tržaškega tiska D.Z.O.Z. - TRST